

TV-15

Štev. 32

XXVII.

Izhaja tedensko

16. avgust
1989

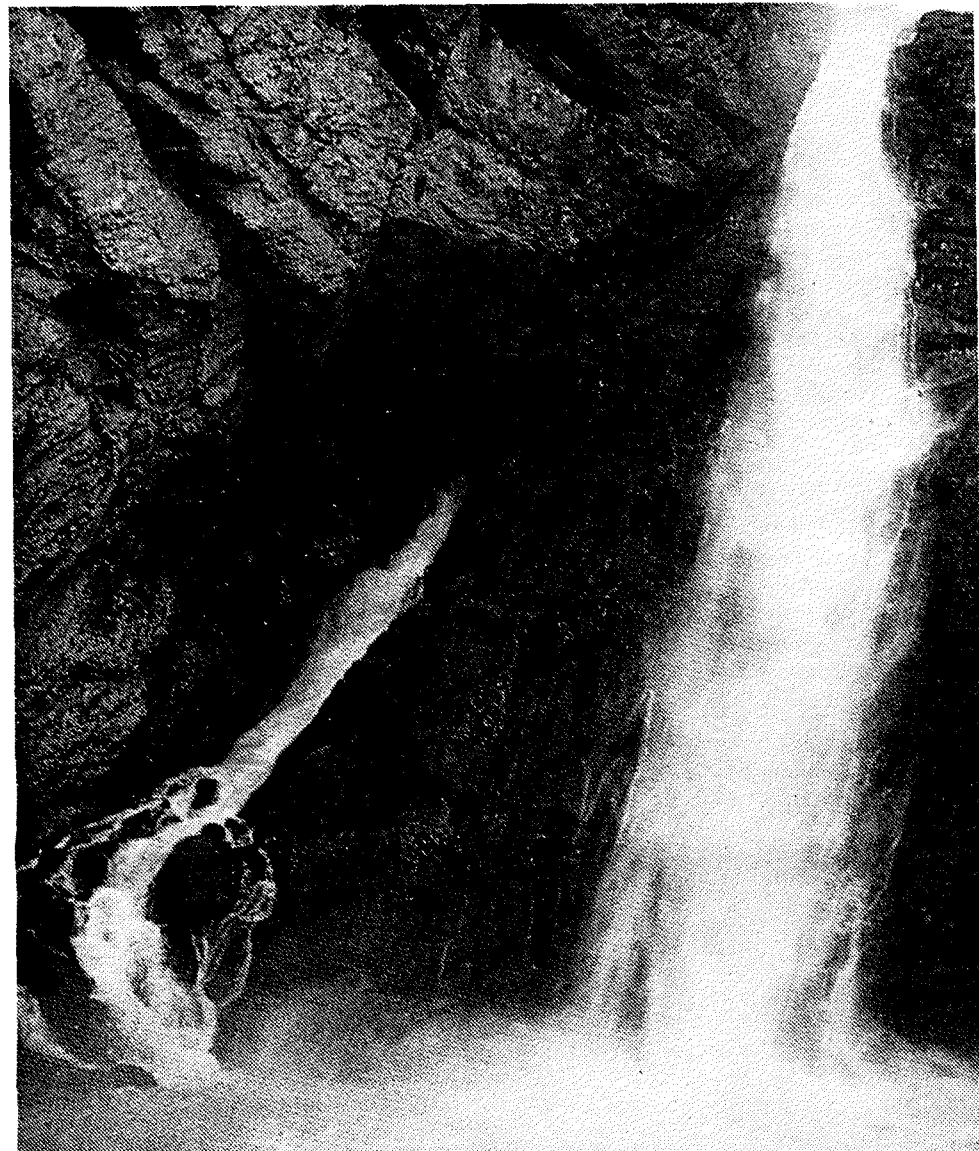
Cena: 2.000 din

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Iz vsebine

str. 2: Ekologija opozarja
str. 3: Sinhrotron, kaj je to?
str. 5: Cvetke iz nogometnih logov
str. 7: Se obeta nafta z morskega dna?
str. 11: Oj, to naše zdravje

Naslednja številka TV 15 bo izšla
31. avgusta

Izrez trenutka

Da se še zadnja zasilna razmerja, s katerimi itak nismo bili zadovoljni, podirajo, nam pripovedujejo podatki na vsakem koraku. Možakar v podjetju A, kjer je mehanik, dobiva pet milijonov plače; njegov znanec, tudi mehanik – v podjetju B, komaj tri milijone. Uslužbenka, ki je odhajala tik pred letošnjimi dopusti v pokoj, pa je nejeverno debelo pogledala, ko so ji izračunali višino prve pokojnine v enako visokem znesku, kolikor je znašala njena zadnja plača...

Vlada je hotela samo rahlo poseči v dogajanje in narediti malo reda med trgovci z osnovnimi živili ter jim »podkuriti« z zalogami iz državnih rezerv, nastala pa je nova zmeda in novo »švindlanje«. Tisti, ki jim je zvezna vlada že tako trn v peti, si manejo roke. Vendar s tem vladnega »prišepetavanja« še ni bilo konec. Kaže, da bodo tudi novi kreditni pogoji, ki jih morajo upoštevati trgovci, naredili svoje. Prva znamenja so že tu: prodaja se iz dneva v dan manjša, ljudstvo nima denarja, nove, jesenske cene vseh proizvodov pa so – bombastične! Upokojeanci, ki si (vsaj zvečine) ne kupujejo več dosti novih oblačil in podobnega, jo bodo vsaj iz teh razlogov odnesli nekoliko lažje; kako pa bodo to jesen prebrodile delovne družine s šoloobveznimi otroci, lahko le ugibamo. O cenah šolskih knjig se bomo vsi po vrsti predvidoma razpisali čez dober teden, ko bo naval staršev po knjigarnah razkril nove cene. Tukaj vam za ilustracijo postrežemo le s podatkom, da sta-

ne zgodovinski atlas za osnovne šole petinštrideset starih milijonov dinarjev!

Izdelovalci pohištva že bijejo plat zvona, zaloge v tovarnah (pa ne samo lesnih) se kopičijo in bodo najverjetneje v kratkem naplavile celo vrsto novih izgubarjev.

Pa povejmo še podatek, ki tudi sodi k izrezu trenutka: četrtelema naročnina na TV 15 stane prav toliko kot steklenica piva za šankom.

Spet se z vso ostrino dviguje na površje vse tisto, kar iz leta v leto prelagamo na kasneje: še vedno v državi izdelujemo slabo konkurenčne izdelke, organizacija dela je slaba in k tema pomembnima gospodarskima dejavnikoma je dodati še vedno zožen manevrski prostor za vse tiste, ki imajo s čim gospodariti. Ob vsem naštetem pa se sociala kot kamen za vrat obeša na vsako akcijo zvezne vlade, s katero si prizadeva vsaj koračiti nasproti tržnemu gospodarjenju.

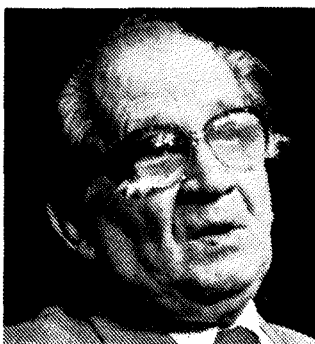
Tako vi kakor tudi mi bi raje prebirali in pisali kaj »bolj afirmativnega«, spodbudnega in veselega. Verjemite, tudi mi bi vam raje tako pisali, saj smo že vsi skupaj dodobra izmučeni od te, nikomur koristne dirke.

Poznavalci nam že za prihodnje dni obetajo večja znižanja cen. Morda bo pa vendar začelo delovati tržišče?

B. Ž. J.

In memoriam

Filip Kumbatovič
– **Filip Kalan**

Prav te dni, ko je Slovensko narodno gledališče v Ljubljani razobesilo spored za petinštrideseto gledališko sezono po vojni, se je tiho poslovil vsemu gledališkemu in širšemu svetu znani Kumba. Od prvega ravnanja Slovenskemu narodnemu gledališču sredi vojne (1943) na osvobojenem ozemlju pa do poučevanja na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani (kjer je predaval zgodovino evropskega gledališča) je prehodil dolgo razvojno pot. Bil je pisatelj, kritik, esejist, izreden poznavalec svetovne zgodovine gledališča, publicist, urednik, organizator – predvsem pa zaljubljenec v odrske deske.

Bil je eden redkih pravih esejistov pri nas. Že iz 1958. leta ostajajo v spominu kritika in eseji z naslovom Nemirni čas, pa v francoščini zapisani eseji o slovenskem in jugoslovanskem gledališču (1961), pa kritiški spisi Odmevi z ekrana iz leta 1969 in številna besedila iz bližnjega časa, v katerih predstavlja naše velike igralce iz preteklih dob in drugo.

Rodil se je 25. marca leta tisoč devetstideset v avstrijskem Gradcu, gimnazijo je končal v Mariboru, nato pa v Ljubljani doštudiral (1936. leta) arhitekturo. Do vojne je predaval na ljubljanski tehniški fakulteti. Potem je takoj enainštridesetega postal aktivist OF in ilegalce. V času italijanske okupacije je bil tudi zaprt, po kapitulaciji Italije pa ga najdemo v partizanih, kjer se je pravzaprav tudi formalno začelo njegovo življenje s teatrom.

Iz zapiskov o partizanskem gledališču

(Slovenski zbornik 1945)

»Veliko sem pisal in veliko govoril o teh dvanajstih mesecih (od ustanovitve SNG po italijanski kapitulaciji do konca vojne, op. TV 15) ob raznih priložnostih in v različnih oblikah in v raznoterih govorcih. Toda zdi se mi, da se mi šele zdaj, dolge tedne po osvoboditvi, polagoma jasni prava podoba tega, kar smo počeli. Naj bo kakoržekoli – partizansko gledališče je bilo morda le neznamen, marsikomu morda komaj opazen, toda bil je vseskozi živ utrinek tistega čudeža, ki ga še danes niso dojeli vsi naši ljudje v vsej njegovi obsežnosti: bil je nepozaben utrinek osvobodilnega boja.

Pisal sem o 12. januarju 1944, o pomenu ustanovnega odloka za gledališče na osvobojenem in po naših enotah kontroliranem teritoriju. Dejal sem, da je bila taka ustanova v partizanih vsekakor vojaški, politični in prosvetni uspeh našega boja, zakaj rodila se je v samem srcu zaslužjene Evrope, sredi fuhrerjeve trdnjave, tik po razbitem sovražnem vdoru na naše ozemlje...«

Filip Kalan

Slovenski akademiki so se v torek na žalni seji spomnili svojega rednega člana, teatrologa in pisatelja Filipa Kumbatoviča Kalana, ki je umrl 8. avgusta letos. Kumbatovičevo večstransko delo za slovensko kulturo in njegovo človeško podobo je v spominskem govoru upodobil akademik France Bernik. Filip Kalan je postal dopisni član Akademije 1981, redni član pa je bil od leta 1985. V svojem skoraj šestdesetletnem delovanju v slovenski kulturi, zlasti teatrologiji, je objavil več knjig proze, gledaliških esejev, portretov in kritik; sodeloval je pri ustanavljanju AGRFTV in bil tudi njen prvi rektor. Filip Kumbatovič Kalan je prejel naziv zaslužnega profesorja ljubljanske univerze, Prešernovo nagrado leta 1981, pa tudi zlati znački Borštnikovega srečanja in Sterijevega Pozorja v Novem Sadu.

F. V.

Ekološko premišljevanje v pasjih dneh

Ali smo sprejeli zadnji opomin?

Za letošnjim poletjem Slovenci ne bomo jokali. Prineslo nam je nemalo gorja.

Vodne ujme so opustošile številna naša naselja, pri čemer so najbolj trpeli siromašnejši kraji. Toča je stolkla velik del letine. Zemeljski usadi so grozljivo ranili travnata pobočja, gozdove, doline. Sto in sto družin je doživelo tragedije, mnoge so izgubile domove. Poplave so hudo prizadele ceste, mostove, prenekatere delavnice, marsikateri tovarniški obrat; vdirale so v kleti in skladišča ter zapuščale za sabo neizrekljivo razdejaje. Materialna škoda je komaj izračunljiva – povzpela se je v nekaj tisoč milijard novih dinarjev.

Narava nam vrača klofuto

Skoraj sto tisoč prebivalcev na Dravskem polju pa na samem Ptujju in drugod je doživelo ekološko katastrofo: lepega dne je bila voda, ki teče iz njihovih pip ali vodnjakov, prepoznana za zastrupljeno. Okužili so jo kemični odpadki, ki jih je bil toliko časa razmetaval človek s tako brezvestno maloumnostjo, da so strupi prodrli v podtalnico. Kakor cela vrsta Damoklejevih mečev so nad širnimi štajerskimi pokrajinami obvisela vprašanja, kdaj bodo izbruhnile kužne bolezni, koliko časa je že nevedé trajalo zastrupljanje, kdaj se bo povečalo število rakastih obolenj (če se že ni?), kako se sploh postaviti v bran zahrbtni nesreči. Videli smo nič koliko žalostnih prizorov. Otroci, preživljajoči šolske počitnice, s kanglicami v rokah... Starke, sopeče pod škafi, kakor oživljene kariatide iz slovenske davne folklore... Kmetje, mrčnih obrazov, potisnjeni v dvom in tveganje, ali naj s takšno vodo napajajo vsaj živino... Neprespani vozniki, kopači, gasilci, civilni zaščitniki, vsi prežeti s trpko-odločno solidarnostjo... Oči povečajoči merilci kužnosti, ko se jim je sproti sesipalo upanje, da bodo smeli kmalu, prav kmalu reči ljudem kaj spodbudnega; toda ostajati so morali dosledno neizprosni, ne glede na paničen ljudski brezup... Med slikami nesreče se je vendarle prebijala reševalna organizacija. Kako kar najhitreje dobiti in spraviti v pogon čimveč cistern za oskrbo z vodo; kako reševati ta in oni še zdrav vodnjak; kako nemudoma zasnovati in sprožiti akcijo (v miniaturi podobno černobilski) za izkop in ozdravitev zemeljskih plasti pod pronicačo kemično smrtjo; kako pri priči graditi nove vodne povezave; kako zbrati – v že tako naraščajoči krizni revščini – milijarde za vse te velikanske stroške; kako ugotoviti prave

krivce za nesrečo, da se jim nalože sanacijska bremena...?

Zares, dovolj je bilo že teh najhujših udarcev (naj niti ne omenjamo ekoloških nesreč, poplav, požarov, toč, ki so besnele v drugih krajih Slovenije), da porečemo poslavlja jočemu se poletju: ne ponovi se nikoli več! Toda, bi bilo mar takšno upanje na mestu? Vsekakor ne, kajti sprijazniti se moramo z vednostjo, da se narava maščuje brez milosti.

Štajerska je bila samo generalna skušnja

Cinik bi dejal, da imajo haloške, ptujske, obdramske in druge katastrofe tudi svojo dobro stran. V njih kaže gledati generalno vajo, kajti jutri, pojutrišnjem utegnejo izbruhniti enake nesreče tudi v drugih vaseh, tudi v največjih urbanih območjih tesne Slovenije, v Mariboru, Kranju, Ljubljani... Nismo daleč od vere v prerokbo, ki jo

podzemlje, na vsakršne smrtonosne zastrupitve Šaleške in Mežiške doline, ilirskobistriških področij, vasi ob Krupi; na premnoge kraje, ki se spreminjajo, kakor denimo Celje, v neakšne plinske krematorije; na herbicidno kontaminacijo velikega dela slovenskih kmetijskih površin; na reke, polne mrtvih rib, na zasvinjane rečne bregove; na človekovo aroganco, s katero poziduje najrodovitnejša zemljišča; na grozljive odrtine, ki nastajajo ob gradnji novih cest; na prekletstvo atomskih odpadkov, ki se kopičijo in ne vemo kam z njimi, pri tem pa preté pogubiti takó krško okolje kot Žirovski vrh s Poljansko dolino...

Dovolj je zaslepljenosti

V luči teh premislekov in strahov – saj jih ni mogoče naštevati, ne da bi bili seznamni vse preveč nepopolni – se kaže slovenska sedanost in

ska, ki bi bila smešna, če ne bi bila shrljivo tragična. Skoraj neverjetno je videti ali slišati, kako infantilno celo naši največji intelektualci in politiki pregrevajo zahteve po slovenski narodni, državni in človekovi osebni suverenosti, kako sestavljajo in molé množicam v podpis Temeljno listino ali Majniško deklaracijo... Skoraj omejeni so videti, ker izgubljajo spred oči, da bo ekološki sodni dan prav kmalu izničil vse velelnike mimo eksistence po sebi. Bridko se je vprašati, ali poraja takšno ravnanje samo kratkovidnost, ali pa ga, žal, zavržena maksima »za nami vesoljni potop«. Naj bo že tako ali drugače, če »voditelji« ne premorejo kategoričnega spoznanja ali ga potiskajo v iracionalno polzavest, bodo morali pač »navadni« ljudje (seveda pa ne samo kaki »zeleni«) angažirati speči samoohranitveni nagon, zavreči vsa slepila in se kar najhitreje podati na težavno pot pobotanja z naravo, ki smo jo bili zavrgli in onečedili.

Pot obnove ne bo ne hitra ne lahka

Težko je svetovati, kako dejavno obnoviti ljubezenski odnos med človekom in naravo. Najprej velja opustiti golo frazerstvo. Začeti je treba pri temeljih: že v vrtcih in osnov-

la. Vse to pomeni, da se morata družba in vsak njen posameznik poglobiti vase. Absolutno nujno je revidirati lestev vrednot, na katere zgornjih klinih stojijo zdaj strast po oblasti, vročična pridobivanja lastnine, ne oziraje se na človekovo škodo, materialistično predmetno porabništvo, ki se ne ustavlja pred ničemer, hlastanje po zgolj vnanjih civilizacijskih dosežkih ter po sprevrženi kulturi in lepoti, takšni, ki se izčrpuje v neustvarjalnosti, uživanju in vsakršnem kiču. Brez pomena se je zdaj nasmihati pa pripisovati izrečenim imperativom, da vsebujejo neuresničljiv ali že kar mističen idealizem. Nismo več v položaju, da bi se smeli zamujati z ideološkimi preudarki, kje se nehuje, denimo, samosvoja humanistična vera, kje pa se začenja takšna ali drugačna religioznost. Stvar je prav preprosta: gre nam za biti ali ne biti, zdaj pa je na naši zavesti, ali se bomo v imenu današnjih in jutrišnjih rodov odločili za življenje ali za smrt. Na tej točki pomenijo razprave o demokraciji, ustavi, volitvah, kongresih, samoodločanju osebnosti, nacije, naroda – prazno blebetanje. Potrebne so vse vrste pritiskov na javno zavest – torej šolski, vzgojni, idejni, politični, upravno institucionalni in

umljivem jeziku sodobnosti, neprimerljivo večji kos narodnega dohodka. Vse druge naložbe, gospodarstvo, gradnje, krpanje krize, človekov ozki materialni standard, datjave tako imenovani solidarnosti – izgubljajo prvenstvo v pričo zahtev, ki jih postavlja pred nas načelo samoohranitve in obstanka. Ne s priporočili in splošnimi, malo zavezujočimi resolucijami, pač pa z organiziranim trdim delom se moramo obrniti zoper ekološki propad, ki smo ga sami povzročili. Rešiti zdaj to zdaj ono dolino, reko, gozd, polje, nebo nad mestom ali vasjo, odreči se zahrbtnim dobičkom na rovaš oskrumb okolja – takemu ravnanju se nam je zapisati z dušo in rokami. Ob vsakem uspehu, ki ga bomo zaznali, se bomo začudili dvema zakonitostima: Najprej, kako močna in hvaležna zna biti narava, kadar začuti, da ji človek pomaga; in še, koliko svetlobe, koliko življenjske radosti se naseli v človeka, kadar začuti, da mu narava ponudi roko sprave.

Skratka, hudi ekološki opomin letošnjega poletja je bil nemara eden zadnjih časovnih mejnikov, eden zadnjih signalov za neko novo revoucijo na Slovenskem. Naj se sliši še tako prenapeto, toda izraziti moramo prepričanje, da kot narod, država in skupina osebnosti ne stojimo

oznanjajo Jehovine priče in podobni vedeži, namreč, da se človeštvu neizprosno bliža konec – celo brez atomskih vojsk. Ekološka pošast – mar je to tista babilonska nečistnica iz Janezovega Razodetja? – zadira kremplje tudi v živo meso naše domovine. Pomislimo na komaj še dihaajoče Zasavje, na dve tretjini umirajočih slovenskih gozdov, na samo še 7% neporečnih voda, na grozljivo onesnaženo morje in kraško

prihodnost kot zadnja ura kakega neozaveščenega samomorilca. Kaj se sploh gremo? Volilne kampanje, oblastne prekljarije, strankarska natezanja, ideološka teoretiziranja, prepiri o nacionalizmi in razredni čistosti, preudarjanja o poti v Evropo, gospodarsko-krizna konceptualna in akcijska modrijanstva, pa celo naprezanja, kako priti do denarja in kruha – vse te aktivnosti učinkujejo v opisani mizansceni kakor grote-

nih šolah vcepljati mladim generacijam tisti pogled na svet ter na človekovo bivanje in bit, ki bo pomenil nasprotni tečaj brezbriznosti, sebičnosti, odtujenosti. Z vso iskrenostjo se moramo lotiti popravljanja v nebo vpajočih krivic, ki so bile storjene in jih še prizadevamo kmetu, saj se edino kmet ni izneveril naravi. Ostal je zvest vezni člen med prvotnimi človeškimi ideali in sedanjo industrijsko družbo, ki je te ideale izgubi-

kdo ve kateri pritiski še – če hočemo, da se bomo resnično preusmerili ven iz zaplankanega bivanjskega ravnodušja. Ni važno, koliko časa bo trajal ta proces, toda neodložljivo se mora sprožiti. Vanj je treba vpreči vse moči. Prav nič se ne smemo obotavljati: zdravljenju bolne narave, bolne zemlje in bolne človekove zavesti (kar vse so domala tragični sinonimi) moramo žrtvovati sebično udobje, ali da se izrazimo v bolj raz-

pred nič manj usodno odločitvijo, kot tisto pred katero smo se znašli leta 1941. Kakor takrat, gre tudi zdaj za preživetje, čeprav je sovražnik drug. Ne uspavajmo se z nasmeški »no, saj še ni tako hudo«, »saj se tako ne mudi«, »saj drugim ne gre nič bolje kot nam« in podobnimi banalnimi samotolazbami.

Preklete nam gori pod nogami!

Zvone Kržišnik

V soseščini

Sinhrotron in »bitka« za Bazovico

V tem trenutku je le še malo možnosti, da tako imenovanega sinhrotrona, ogromnega krožnega pospeševalca elektronskih snopov, ne bodo zgradili pri Bazovici, na ob-

ne političnih sil na Tržaškem, v Furlaniji-Juljski krajini in na sploh v Italiji. Že samo dejstvo, da se je za to lokacijo odločil Carlo Rubbia, je pomenilo tudi, da so nasprotni-

bitki proti postavitvi sinhrotrona pri Bazovici prvič izoblikovalo zavezništvo med tržaškimi Slovenci in tistim interesnim in političnim krogom, ki se identificira z vrednotami varstva okolja — z »zelenim arhipelagom« skratka. Prav v teh dneh so skupaj z domačini (z Združenjem vzhodnokraških vasi) organizirali mednarodno protestno kampiranje na območju, kjer bi moral zrasti »pospeševalnik elektronov«.

priseljavanja. Večina Slovencev bi izgubila svojo zemljo, s katero se je stoletja identificirala, od nje živela in zanjo tudi skrbela.

Čeprav so slovenske zamejske organizacije in naravovarstveniki svoje nasprotovanje lokacije TB argumentirano utemljevali in dokazovali (tudi s strokovnimi analizami), da je tudi območje AR 1 primerno, niso s tem prodrli ne v Tržaški občini (kjer stoji sporno območje), ne v Tržaški pokrajini, niti na deželni ravni. Carlo Rubbia je prevagal s svojo nedvomno strokovno avtoriteto. Pri tem so ostale tiho tudi vse tiste politične sile, organizirane v in okrog Liste za Trst, ki so pred deset in več leti zgradile svoj volilni in politični uspeh prav na »ekološkem« nespro-

no novinarsko poročilo. Za tiskarski sindikat in za va poteza nesprejemljiv in neupravičen odgovor na večmesečni boj sindikata proti poskusom, da

Na gmajni pri Bazovici prvi šotori tabora prijateljstva

Taborjenje prijateljstva Chico Mendes na območju predvidenem za gradnjo sinhrotrona pri Bazovici, je steklo včeraj, se je namreč tu ulaborilo približno 80 ljudi, zvečine skavtov iz tujih držav, ki bodo vse do polovice meseca s svojo prisotnostjo protestirali zoper načrtovano gradnjo omenjenega znanstvenega objekta. Predviden je prihod še drugih skupin ljudi, veliko pa jih bo prihajalo in odhajalo izmejnično. Tabor je na široki, približno 25 tisoč kv. m obsežni gmajni zunaj vasi, doslej pa so postavili kakih 30 šotorov. Organizatorji taborjenja so Koordinacijsko združenje kraških vasi, taborniki Rodu Modrega vala, Slovenska zamejska skavtska organizacija, priključile pa so se še naravovarstvene organizacije (WWF, Zveza za okolje in Italija nostra). Omenjene organizacije bodo te dni, in to na kraju taborjenja, organizirale vrsto prireditev, začnši z današnjim predvajanjem (ob 20.30) video dokumentarca o načrtovani iz-

na kraju taborjenja. Na konferenci bodo sodelovali predstavniki KZK, Kmečke zveze, SKGZ in SDGZ. Kmalu nato bo na tabor prišla tudi večja skupina slovenskih skavtov in labornikov. Organizatorji pozivajo, naj se s šotorom priključijo še ostali naravovarstvene, kulturne, športne in druge organizacije in posamezniki, da bi na ta način izpričali nasprotovanje gradnji sinhrotrona. Na sliki (foto: Mlagajna): tako so včeraj »rasli« prvi šotori na gmajni pri Bazovici.

Grožnja s samom

Predel okrog šentjakobske Ulice I res navsezgodaj pokonci: pred hišno mreč zbrala mala množica policijev delka tržaške kvsture, gasilcev za. Prihitehi so takoj ko so si

močju, ki ga strokovno imenujejo s šifro TB. Za to lokacijo, ki je z naravovarstvenega vidika, predvsem pa z vidika slovenske manjšine na Tržaškem zelo pomembna, se je odločil, skupaj z nekaterimi drugimi strokovnjaki, sam Nobelov nagradjenec, italijanski fizik Carlo Rubbia, pri tem pa je imel podporo veči-

ki namestitve sinhrotrona tik ob Bazovici izgubili bitko. Teh nasprotnikov pa seveda ni tako malo, le njihov vpliv na javnost je majhen. Mednje bi lahko prišteli v prvi vrsti domačine, prebivalce Bazovice, skoraj vso slovensko manjšino, med Italijani pa predvsem naravovarstvenike. Pravzaprav se je prav ob

Kaj je sinhrotron?

Sinhrotron (ali luč sinhrotrona) je ogromen obroč (pogača), kjer se v pogojih vakuumu in močnih magnetnih sil z veliko hitrostjo (blizu svetlobne) poganjajo snopi elektronov. V laboratorijih, ki so postavljeni ob pogačo, pa te snope elektronov uporabljajo za razne eksperimente.

Gradnja sinhrotrona spada v okvir širšega projekta, s katerim se želi v Trstu ustvariti pomemben mednarodni znanstveni center. K njemu spadajo že delujoči Center za teoretično fiziko v Miramaru in Območje za znanstvene raziskave pri Padričah.

Na čem pravzaprav slovenske zamejske organizacije in naravovarstveniki utemljujejo svoje nasprotovanje lokacije TB? V bistvu trdijo, da bi lahko sinhrotron brez večje škode in le z malenkost večjimi stroški prestavili na drugo območje pri Padričah (tako imenovano območje ARI), ki je z naravovarstvenega vidika že uničeno (na njem je bil dolgo let prostor za urjenje vojakov).

S postavitvijo sinhrotrona pri Bazovici pa bi uničili kar 46 hektarov dragocenega zemljišča, pašnikov in gozda, večinoma v lasti Slovencev (tako imenovanega jurskega zemljišča). Nastala škoda bi bila nepopravljiva, etnično ravnovesje (relativno kompaktno slovensko območje okrog Bazovice) pa bi bilo porušeno. Postavljen bi bil »trojanski konj« italijanskega

tovanju gradnji osimske proste industrijske cone na Krasu. S tem svojim molkom so pravzaprav potrdile, da nasprotovanje prosti jugoslovansko-italijanski coni na Krasu ni bilo ekološko, marveč politično in narodnostno.

Vse bolj postaja jasno, da je odločitev za postavitev sinhrotrona tik ob Bazovici politično dejanje. Domačini radi ponavljajo, da se s tem želi v prvi vrsti prizadeti slovensko manjšino, ji odvzeti zemljo in stem njeno osnovo, prav tako pa se želi prizadeti Bazovico kot simbol slovenskega odporiškega gibanja. Tu naj bi se začel krhati tako imenovani »Slovenski rdeči obroč« okrog Trsta. Po Bazovici naj bi padli še ostali kraji, kjer strnjeno živi slovenska manjšina. Bitka za Trst bi bila tako dokončno dobljena.

Robert Škrli

Poudarki

Slepilo za množice

Iz misli dr. Marka Vrhunca na junijski dunajski okrogli mizi o nevarnostih neonacističnih in neofašističnih idej v svetu

»... Nacifašizem kot ena najbolj mračnih ideologij v zgodovini človeštva ni bil le poražen v drugi svetovni vojni, temveč je bil zavržen kot kakršnakoli alternativa sodobni družbeni ureditvi in mednarodnim odnosom.

To je tudi razumljivo, saj se je nacifašizem kot ideologija totalitarizma zavzemal, kot politična oblast pa uvajal militarističen in nedemokratičen družbeni red, ki je slepil množice z demagoškimi parolami in obljubami, pri tem pa z diktaturo reševal razredna družbena vprašanja in nasprotja v korist vladajoče kapitalistične oligarhije, z nasiljem dušil temeljne človeške in socialne pravice in s terorjem uvajal brezobzirno eksploatacijo. Posluževal se je najbolj šovinističnih oblik rasizma, s katerim je svoj narod povečeval v višjo vrsto rase, medtem ko je drugim narodom in rasam zanimal osnovne nacionalne svoboščine in pravice do obstanka. Ne glede na to, so se ideje nacifašizma pojavile pri vseh narodih in delovale v različnih oblikah, od vladajočega in marionetskega gibanja do narodnega izdajstva pri nas...«

»... Tudi na našem prostoru, med Alpami in Jadranom, je poraz nacifašizma uveljavil pridobitve antifašizma in prispeval k naglemu notranjemu in zunanjemu razvoju, kar je dalo veličastne rezultate. Dovčerajsnji vojni nasprotniki smo odpravili zgodovinske spore, uredili svoje odnose, se dogovorili o svojih mejah ter jih odprli za pretok informacij, ljudi, blaga, storitev, dela, znanja, tehnologije in kulture. Pri tem nas ni motilo dejstvo, da imamo drugačen družbeno-ekonomski sistem, različne ravni gospodarskega razvoja, drugačen mednarodni politični položaj, in da smo pripadniki različnih jezikovnih in kulturnih skupnosti. Vzpostavitev in razvoj dobrososedskih odnosov je bil možen prav zato, ker spoštujemo drug drugega na istih osnovah in po istih načelih, kot smo jih zastopali v antifašističnem boju, in ker nas povezujejo skupni globalni cilji.

Tako odprte možnosti smo dobro izkoristili: odprli smo meje, ki jih želimo čimbolj preseči, da nas ne bi ločevale, temveč bi bile dejavniki več za razvijanje vsestranskega in prijateljskega povezovanja in sodelovanja, takšnega, kot je to možno le med resnično demokratičnimi državami in enakopravnimi narodi.

Stike ne razvijamo samo na državni ravni, uradno, temveč se neposredno in živahno povezujejo vsi naši družbeni dejavniki: politične organizacije, gospodarstvo, znanost, umetnost in kultura, mladi in veterani.

Vse to nam omogoča, da skupno urejamo tudi vedno zelo občutljiva nacionalna vprašanja. Ta so bila na našem prostoru desetletja vir sovraštva, sporov in vojn. Šele antifašizem nam je omogočil, da smo občutljiva vprašanja nacionalne identitete, položaja manjšin in skupnih kulturnih prostorov začeli uspešno urejevati. Samo na teh osnovah jih lahko rešimo tako, da bodo narodne manjšine sredstvo povezovanja, most prijateljstva in vir bogatenja naših kultur. To je toliko važnejše, ker vemo, da je nacifašizem svojo demagogijo in agresivnost razvijal na rasizmu, nacionalnem šovinizmu in mržnji. Mi, antifašistični borci, tega nismo poznali; kot smo se borili za svobodo svojega naroda, smo spoštovali tudi svobodo drugega in se s tem borili za svobodo vseh ljudi in narodov. Zavedati se moramo, da v nacionalnih vprašanjih tudi danes tli nevarnost fašistične recidive, zlasti če so ta pomanjkljivo urejena. Majhna iskra kaj hitro razplamti nov val šovinizma. Če nam je kje poraženi in skriti fašizem nevaren, nam je prav na nacionalnih vprašanjih. Zato se moramo tudi v bodoče stalno boriti proti vsem pojavom šovinizma, vsak proti svojemu nacionalizmu, vsi skupaj pa za zagotovitev narodnih pravic in svoboščin vsakega človeka in naroda na našem prostoru...«

Pismo iz Vinkovcev

Kako naprej?

Po odgovoru SR Srbije, da se s Slovenijo ne more povarjati, in da bo to lahko storila šele takrat, ko bo Slovenija spremenila svoja stališča do Kosova, se postavlja vprašanje, ali šteje SR Srbija SR Slovenijo za enopravno republiko. V SR Sloveniji so javno priznali, da so bile nekatere izjave njenih politikov neustrezne, kakor je bila na primer tista, ki je menila, da je z delavci Starega trga branila avnojsko Jugoslavijo, čeravno še vedno ostaja dejstvo, da se je tam branila avtonomija Kosova. Zatorej omenjena izjava niti ni tako zelo neustrezna, kot jo skušajo prikazati v SR Srbiji, z namenom, da bi kompromitirali Milana Kučana. Z izgubo neodvisnosti je v kadrovske politiki precej zmanjšana avtonomija obeh pokrajin.

Vsak civiliziran državljani SFRJ bi se moral javno opredeliti ali vsaj distancirati od »jugoslovanstva«, ki vštevata tudi uporabo izolacije njenih državljanov. Separatistične težnje v SR Sloveniji danes podžiga predvsem povampirjeni in nezaustavljeni srbski nacionalizem. Nihče nima nič proti močni Srbiji

na njenem ozemlju in z njenim denarjem. Zdaj je vsem lahko jasno, kdo je proti konstruktivnemu dialogu v SFRJ. Predsedstvo SR Slovenije ga je iniciralo, vendar ne za ceno svojih temeljnih stališč o Kosovu, četudi je z javno samokritiko o nekaterih izjavah njihovih politikov izkazana pripravljenost SR Slovenije, da jim omili. Bilo je pričakovati ultimativni odgovor SR Srbije, kajti srbska dnevna politika v dobršem delu sloni na kompromitiranju vseh idej iz SR Slovenije že samo s tem, ker je v SR Srbiji etiketirana kot republika, ki je a priori nagnjena h konfederalizmu oziroma k separatizmu. Vendar pa so te tendence edina alternativa SR Slovenije le, če bi bila SFRJ preurejena po receptu sedanega srbskega vodstva. Nekateri srbski voditelji, kot kaže, bolje vedo od slovenskega, kaj misli in hoče večina slovenskega ljudstva, in zato samovoljno razlagajo sporočila iz Cankarjevega doma in tista z javne seje predsedstva ZSM Slovenije na Trgu osvoboditve v Ljubljani.

Slovensko vodstvo se, za razliko od srbskega, nemalokrat ograjuje od različnih protirevolucionarnih sporočil z javnih shodov na svojem področju, čeravno ima represijo proti njihovim nosilcem za nepotrebno. Ve namreč, da takšna sporočila ne bodo imela večjega odmeva v slovenski javnosti zavoljo dosežene ravni njene kulturne in politične

zvesti, pa tudi, ker vsaka dejanska demokracija predvideva tudi razumno toleranco družbeno nesprejemljivih idej. V SR Srbiji pa se, za razliko od tega, ravna represivno do vseh tistih, katerih mišljenje odstopa od stališč tamkajšnje uradne politike. Zato zveni licemerno, kadar se iz SR Srbije lansirajo trditve o pomanjkanju demokratičnega ozračja v SR Sloveniji, istočasno pa se za molčuje lastna praksa. Ne vem, zakaj se tako oporeka domnevno hegemoniziranje v SR Sloveniji. Le-to zaenkrat obstaja kot državljansko hegemoniziranje okrog temeljev politične ureditve SR Slovenije. Ali pa bo preostalo v nacionalno, je odvisno od dejanske ogroženosti slovenskega ljudstva. Tudi Milošević je svojčas, ko je branil narodnostno zbiranje Srbov in Črnogorcev na Kosovu, le-to opravičeval z njihovo ogroženostjo.

Razredna homogenizacija v SFRJ je možna le v okviru federalnih enot kakor na primer sedaj v Črni gori. Srbska dnevna politika pa loči dobre (svoje in svojim bližnje) in slabe (ostale) homogenizacije v SFRJ. Vendar pa vsaka homogenizacija v svojem bistvu izhaja iz nacionalnega interesa, a iz aspektov različnih konceptov ureditve političnega sistema. Slovenska koncepcija je brez dvoma avnojska in jo v SR Srbiji neupravičeno kritizirajo. Tito se je od samega začetka svojega političnega delovanja boril proti nedemokra-

tičnim odnosom v družbi, od začetka svojega partijskega dela pa proti frakcionizmu v KPJ. Zato je v SR Srbiji njegovo ime in delo izpostavljeno posmehu, na primer s postavljanjem njegove podobe pod konjski rep bronastega kipa v Beogradu. Nova metoda za širjenje srbske »populistične« politike je sistemsko siromašenje lastnega prebivalstva in gospodarstva ter prevračanje odgovornosti na razvitejše. Za gospodarstvo so razpisali posojilo, od njega pa se jemlje za proslave in številne obletnice. Srbskemu vodstvu bi bilo treba odprto povedati, da ni nihče izven SR Srbije dolžan plačevati dolgov njegove nerazumne politike. Tako tisti, ki pričakuje finančno pomoč za razpisništvo kot tudi tisti, ki jo je pripravljen za to dati, ne kažeta niti drobca odgovornosti do delavskega razreda. Solidarno pomoč, ki jo je terjala poveljna graditev naše skupne domovine, ekonomske blokade z Vzhoda in Zahoda ter elementarne nesreče vse to lahko razumem, ne morem pa razumeti kontinuirane solidarne pomoči brez rezultatov tako za tiste, ki jo dajejo kot za tiste, ki jo prejemajo. Takšne solidarne pomoči ni mogoče opravičevati z nikakršnim »jugoslovanstvom«, ker v bistvu pomeni ekonomsko eksploatacijo razvitih delov SFRJ.

Boris Vedenik,
Vinkovci

Kaj, če je kriv predsednik?

»Človek, ki je dovolj dober, da za domovino prelije kri, je tudi dovolj dober, da se njegova domovina potegne zanj,« je svoj čas dejal ameriški predsednik Theodor Roosevelt, ko se je moral kmalu po prelomu stoletja ubadati s severnoafriškimi ugrabitelji, pri čemer ni dovolil, da bi naredili nanj kakršenkoli vtis.

Dovolj dober za pošteno zaščito bi bil tudi ameriški oficir Higgins, ki je skoraj zanesljivo – takšnega mnenja je zdaj tudi generalni sekretar ZN Peres de Cuellar – postal žrtev šiitskih ekstremistov v Libanonu. Umor je sprožil vrsto kritik na račun stališča, ki ga je zavzela sedanja ameriška vlada. Očitajo ji, da ni storila ničesar, da bi ujetega oficirja pravočasno iztrgala iz rok ugrabiteljev. Predvsem pa, po mnenju teh krogov, predsednik George Bush nido zdaj posvetil nobene posebne pozornosti usodi ameriških talcev na Bližnjem vzhodu.

Domnevno je v rokah libanonskih ekstremistov še 15

tujcev, od tega osem Američanov, trije Britanci, dva Zahodna Nemca, en Irec in en Italijan. Med Američani, o katerih zdaj posebej govorijo, je v rokah šiitov 58 letni blagajnik ameriške univerze v Bejrutu Joseph James Cicippio, ugrabljen že 12. septembra 1986. Še več je bilo slišati o enem od treh britanskih talcev. Terryju Whiten, 50 letnem članu angleške hierarhije, človeku, ki si je prizadeval za osvoboditev talcev, potem pa ga je doletela

Novica s konca prejšnjega tedna, da sta dva od izraelskih talcev, ki so jih pripadniki šiitskega Hezbolaha ugrabili že februarja 1986. leta, že zdavnaj mrtva, je v marsičem spremenila strategijo pogajanj med udeleženi stranmi. Tako se je tudi okrepil pritisk ZDA na Izrael, naj izpusti zaprtega šejka Obeida. Tajna pogajanja so na višku, do končane redakcije te številke TV 15 pa do razpleta še ni prišlo.

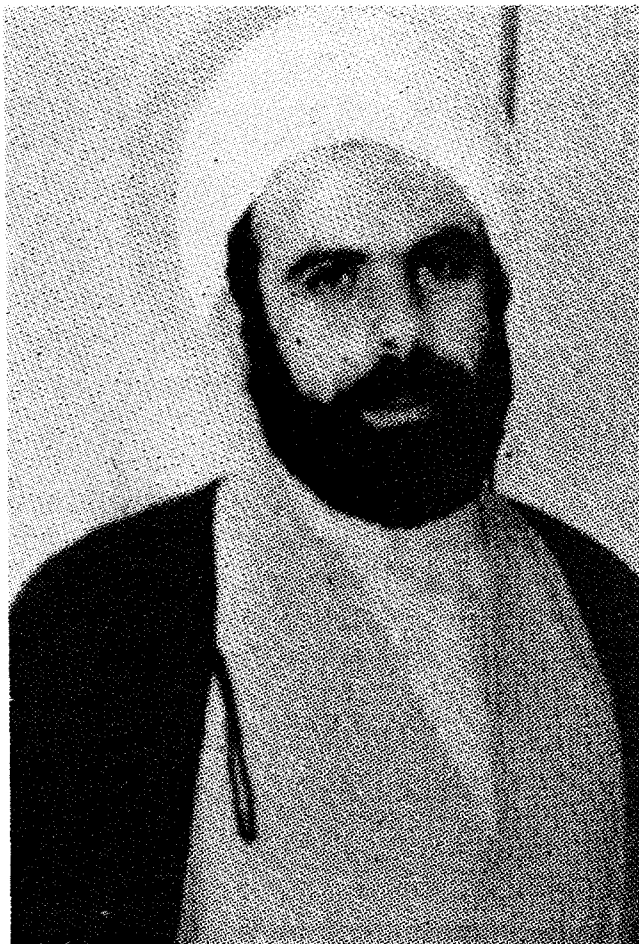
njihova usoda. Pogrešan je od 20. januarja 1987.

Poleg umora Williama Higginsa so proiranske in druge ekstremistične skupine v Libanonu že večkrat uresničile svoje grožnje in umorile talce. Aprila 1986 so poslale v javnost film o usmrtni britanskega novinarja, 64 letnega Aleca Coletta, nekaj dni prej pa so našli trupla treh drugih inozemskih talcev, dveh Britancev in enega Američana. Pojasnilo pravi, da je bilo to maščevanje za ameriške letalske napade na Libijo!

Medtem ko si zahodne demokracije prizadevajo najti odgovor na nove oblike terorizma na Bližnjem vzhodu in nekaj storiti za rešitev talcev, so Izraelci pred kratkim iznašli novo metodo: s komandosi v Južnem Libanonu poskušajo dobiti v svoje roke »material za zamenjavo.« Če ne veš, kje se sovražnik skriva in kje straži talce, tako razmišljajo v izraelskih glavah, potem ostane na voljo samo še poskus, organizirati izmenjavo.

Reakcija je bila takojšnja, imela pa je tudi svoj politični povdarek. Na video posnetku je bingljaj na vrvi oficir Higgins. Izraelska ugrabitev šejka Obeida je takoj povzročila razpoke v ameriško-izraelskih odnosih. V samih ZDA so se začeli vrstiti prizori kot tedaj, ko so v Teheranu študenti zasedli ameriško veleposlaništvo. Vsak politik, ki kaj da nase, je zavzel stališče do položaja na Bližnjem vzhodu, vse pa je zvenelo kot vprašanje, ali je predsednik res storil dovolj, da bi ameriške državljane osvobodil izpod tujega nasilja?

Kaj naj ukrene predsednik? Na območju Bližnjega vzhoda imajo ZDA življenske interese vse od konca 2. svetovne vojne, imajo pa tudi svoje obveznosti do izraelske države. Vohunska afera Pollard, usodno izraelsko vmešavanje pri razpletanju iranske afere in 20 mesecev intifade na zasedenih ozemljih – vse to priča o silnem boju za ohranitev tega vplivnega območja. Ni skrivnost da pred-

Izraelski »material za zamenjavo«: šiitski organizator in eden od voditeljev Hezbolaha, šejk Abdul Karim Obeid. Izraelski komandosi so ga ugrabili 28. julija letos.

sedniku veže roke tudi židovski lobby v ZDA, kajti američanov judovskega izvora je 2% vsega prebivalstva.

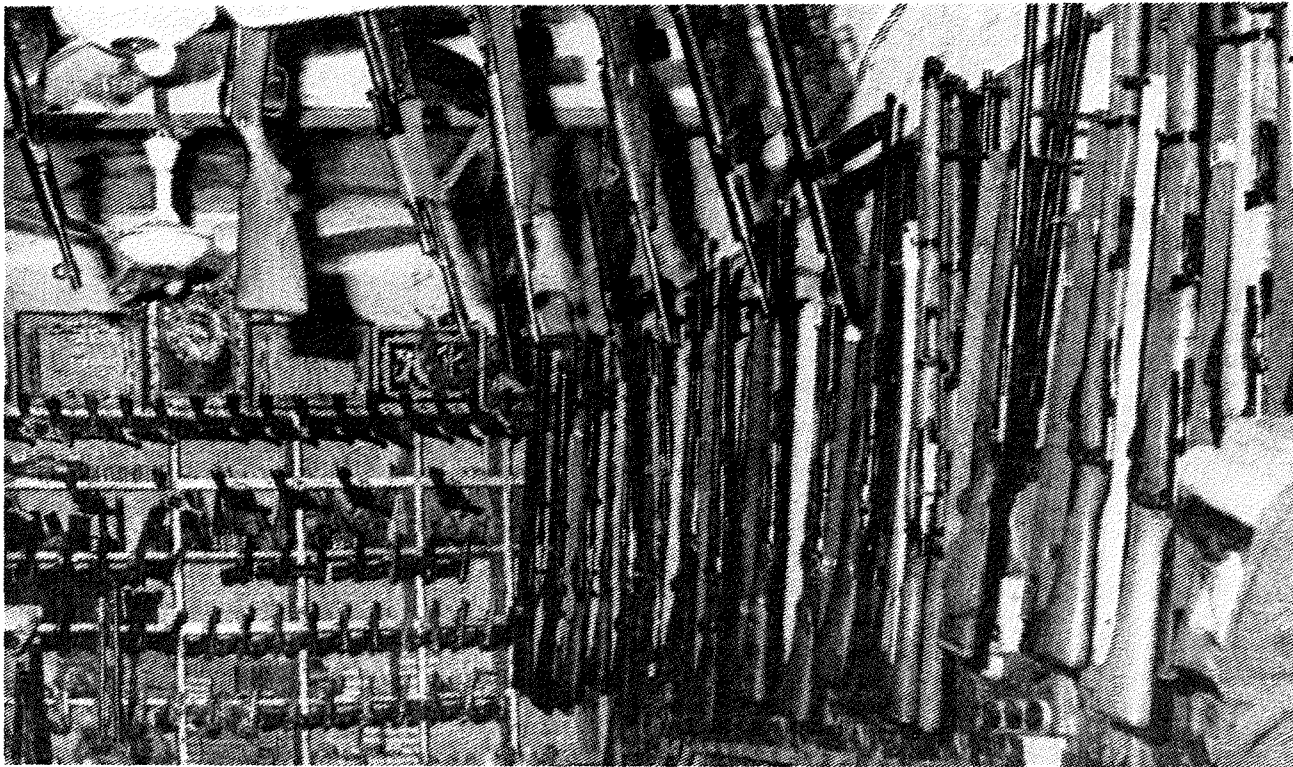
Higginsa so ubili pripadniki šiitske libanonske organizacije Hezbolah (Božja Stanica), s čimer je svetovna javnost znova posvetila več pozornosti tej, v marsičem skrivnostni organizaciji. Enega njenih voditeljev, šejka Karina Obeida, so, kot smo že zapisali, ugrabili izraelski komandosi. Hezbolah so ustanovili leta 1982, neposredno po izraelski agresiji na Libanon. Glavni cilj organizacije je boj proti židovski državi, vendar se je s časom ta program nezadržno širil, radikalizirale pa so se oblike boja: ugrabljanje tujcev, ki so kakorkoli že prišli v Libanon in se tam zadrževali.

Hezbolah sestavlja več manjših organizacij oziroma celic, ki so njegova osnovna

oblika. Najbolj znani sta dve celici: celica »zatiranih«, ki je ugrabila Higginsa in celica »Pravičnejev«, ki imajo v svojih rokah že omenjenega Josepha Cicippia. Stranka je razdelila Libanon na tri dele: Bejrut, dolino Bekaa in zahodni Libanon. Na jugu jim je primat iztrgala iz rok druga šiitska organizacija – Amal. Vse od ustanovitve živi Hezbolah predvsem od iranske pomoči, saj je bila ena njegovih neposrednih naog vzpostavitev islamske revolucije v Libanonu.

Zdaj, ko je opaziti prva znamenja približevanja med ZDA in Teheranom, se vse bolj zastavlja vprašanje, kakšna bo prihodnost Hezbolaha in s tem posredno tudi talcev v Libanonu. Vsi se strinjajo v oceni, da se brez močne podpore Teherana ta organizacija ne bo mogla obdržati.

Florijan Lajmš

Okrogla oglata soba

Nenadoma smo se znašli v diplomatski kuhinji, kakršno bi sicer lahko iskali z lučjo pri belem dnevu. Smo brez veleposlanika v ZDA, ker smo ga nenadoma odpoklicali, smo brez konzula, ker je na sodišču, ameriški senat naj sili, da kršimo človekove pravice, poleg tega pa se ne pričakovano zavzema za izprijanega šovinista in sodelavca teroristov Dobroslava Parago. Kongresna resolucija je prvi protijugoslovanski dokument, ki so ga kdajkoli dokončno sprejeli v ameriškem kongresu.

Vse to niso bili razlogi za odpoklic veleposlanika Živorada Kovačevića, vendar kaj bolj oprijemljivega ni dobiti. Predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve Ivo Vajgl je dobesedno poskušal najti v okrogli sobi kakšen kot, v katerega bi posadil veleposlanika. Dejal je, da so veleposlanika odpoklicali

v skladu s pooblastili predsedstva SFRJ (prejšnjega z Dizdarevičem na čelu ali sedanjega z Drnovškom?), da sam ni pooblaščen komentirati sklepov predsedstva in da bo nadaljnja usoda veleposlanika odvisna od dejstva, da pred odhodom v Washington ni bil v delovnem razmerju z Zveznim sekretariatom za zunanje zadeve.

Veleposlanika Živorada Kovačevića so odpoklicali skoraj dve leti pred iztekom štiriletnega mandata. Uradno je premeščen v Jugoslavijo, kar naj pomeni, da ni odstavljen, odpoklican ali celo suspendiran zaradi grobih napak pri opravljanju zaupanih mu nalog. Zvezni sekretar za zunanje zadeve Budimir Lončar je menda visoko cenil delo Kovačevića in veleposlaništva v minulem dveletnem obdobju. Menda se edini resni očitek nanaša na »primer Stanovnik«, medtem ko so druge de-

javnosti veleposlaništva večnoma ocenjevali s superlativi. Uradna utemeljitev, da je »premeščen«, ne pušča črnih madežev v njegovem dosjeju.

Javna skrivnost je, da Živorad Kovačević ni bil po meri in okusu političnega vrha Srbije. Bivši beograjski župan ni grešen kozel samo zaradi, kot zdaj pravijo, »ameriške pustolovščine Janeza Stanovnika«, temveč še zaradi marsičesa drugega, kar se je dogajalo v njegovi kratki diplomatski karieri, kar pa ni stvarni razlog njegovega odhoda iz Amerike z letalsko karto samo v eno smer. Preprosto povedano, veleposlanik je moral oditi. Z njegovim »umikom« je brez dvoma jasno dokazana agresivna moč enih in obenem nemoč drugih. Račun paje še enkrat plačala Jugoslavija.

Ni dvoma, da je bil Kovačević kvalificiran za delo, ki mu je bilo zaupano: osebno je uglajen človek, dobro govori

angleščino, njegov nastop je premišljen, takšen, da je z njim marsikdaj zasenčil mnoge odličnike iz skrbno izbranega diplomatskega zbora v Washingtonu. Med našimi aktivnimi veleposlaniki je bil eden najboljših. To vedo tudi tisti, ki so mu poslali potni nalog in letalsko vozovnico za vrnitev. Ne gre za posledice diplomatske nespretnosti Kovačevića, saj mu jih ni nihče niti poskušal dokazati.

Takoimenovani »ljudski glas«, temu pa marsikdo rad prisluhne, je že pripravljen pojasniti Kovačevićev primer. Kaj so Kovačević in veleposlaništvo storili za širjenje resnice o Jugoslaviji in Kosovu, kako so mogli dopustiti, da je »albanski lobby« kreiral ameriško politiko do Jugoslavije in da je kongres sprejema protijugoslovanske resolucije? Odgovor na te obtožbe pravi, da so storile vsi, kar je bilo v njihovi moči in celo še več. Kakšno škodo smo s tem utrpeli?

Če ne bi odpotoval v Beograd, bi Živorad Kovačević še

lahko predaval na Capitolu izbrani družbi senatorjev in članov predstavniškega doma o Jugoslaviji in njenem aktualnem trenutku. Dobil je tudi povabilo inštituta ASPEN, ki bo letos pokrovitelj sedemdnednega posvetovanja na temo ameriško-sovjetskih odnosov. Posvetovanje bo pri nas, v Dubrovniku. Koliko koristi bi imela naša država od tega projekta ni treba posebej poudarjati. To bi bila lepa priložnost, da uglednim gostom pojasnimo vsaj delček naše resničnosti. Ta trenutek je posvetovanje grupe ASPEN za Jugoslavijo dragocena priložnost, da se vsaj posredno predstavi ljudem izjemne »politične teže«, od katerih ima vsak na svoj način na svoji delovni mizi v domovini tudi mapo z naslovom SFRJ.

Toda, že na prvem koraku smo naredili neodpušljivo napako. Namesto da bi spretno izkoristili priložnost in tudi čast, ki nam je bila izkazana, ko so za kraj srečanja izbrali Dubrovnik, namesto da bi iz-

rabili priložnost, ki se je ponujala s tem, da je bil naš veleposlanik povabljen predavati na Capitolu, smo povabilo hladnokrvno zavrnilo in pustili naše skorajšnje goste »na suhem«. Potem pa si še drznelo očitati amerišku kongresu, da ne razume jugoslovanske resničnosti!

Le kako smo pojasnili Capitolu, da se je moral veleposlanik Kovačević vrniti domov zaključno s 31. julijem, čeprav njegov naslednik vsaj širši javnosti ni znan? Kako pojasniti vsaki razumni osebi, da Kovačeviću niso dovolili ostati v Washingtonu 24 ur dlje, da bi lahko predaval kongresnikom? In kako na koncu koncev pojasniti, odgovoriti na vprašanje »kako Kovačević in veleposlaništvo širijo resnico o Jugoslaviji«?

Je že tako, da če bi imeli pametne in razumne obrazložitve, če bi znali ustrezno izvajati politiko, v katere žarišču sta Jugoslavija in njen ugled, zanesljivo ne bi bili tam, kjer smo zdaj.

fl

Politkomisar Sime zbira in komentira

Zdrahe v poletnih dneh

Izgubljeni boj V. Dedijerja

Leto 1969 je ČGP Delo izdalo knjigo Vladimirja Dedijerja *Izgubljeni boj J. V. Stalina 1948–53*, ki jo je posvetil spominu Jana Palacha. Z njo je avtor protestiral, ko so sovjetski tanki leto poprej uničili obetavno »praško pomlad«, v skladu z brežnjevske teorije o omejeni suverenosti. Dedijer je prepričljivo dokazal, kako je Stalin izgubil boj z jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, ker je v svojih obtožbah uporabljal laži, klevete, polresnice in skonstruirane obtožbe.

Zgodovinska ironija je, da je sedaj prav Dedijer sledil Stalinovemu zgledu pri svojih napadih na Slovenijo, kjer je Dedijer živel skoraj petdeset let. Učinek Dedijerjevega napada je znan: Slovenci in ostali, ki živijo v Sloveniji, so še bolj enodušno zavrnili Dedijerjeve napade, kot so v letih 1948–53 zavrnili Stalinove!

Dedijerju z vseh strani Slovenije dokazujejo, da tu še veljajo besede Frana Levstika: »Trd bodi, neizprosni, mož jaklen, kadar brani je časti in pravdo narodu in jeziku svojemu!« Slovenski partizani nismo imeli zama med NOB znano Levstikovo brigado...

Poleg tega pa je Dedijer v knjigi *Izgubljeni boj J. V. Stalina* zapisal skoraj preroške besede svojega tasta, slovenskega delavca proletarca Lada Križmana, svoji hčerki Veri, Dedijerjevi ženi: »Nisem vedel, da je ta tvoj mož tak butec. Z njim se sploh ne da pogovarjati.« (stran 43)

Prav mogoče je, da se bo našlo pero, ki bo v knjigi podrobno opisalo Dedijerjev napad na Slovenijo in njegove posledice. Za to bodočo knjigo predlagam naslov: »Izgubljeni boj Vladimirja Dedijerja 1989 – ...«

Cirilica ne utruja oči

V znanem pluralističnem duhu je beograjska Politika, po Miloševiću naš najboljši list, objavila tudi naslednje pismo nekoga dr. Dušana Nikolića: »Že zdavnaj sem hotel pisati upravi Radio-televizije Beograd. Želel sem jo opozoriti, da je po ustavi dolžna svojemu narodu zagotoviti podnapise filmov in nadaljevanj v cirilici.

Če to ne ugaja gledalcem Hrvaške in Slovenije, ki ne znajo cirilice, zato ker so netolerantni do vsega, kar je srbsko, jim sporočam, da naj gledajo avstrijsko, italijansko in madžarsko televizijo.

Onim, ki javno izjavljajo, da je cirilica znak velikosrbskega nacionalizma, odgovorjam, da je latinica orodje velikohrvatskega kulturnega imperializma.

Noben srbski gledalec ni toliko izobražen, da bi lahko bral tuja imena v vseh jezikih sveta, ker jim je njihov pravopis tuj, kompliciran in nelogičen. Brati želi v cirilici, ker je to najbolj funkcionalna pisava na svetu. Ponujati mu vsakodnevno program v latinici

Sicer sem pa že močno sit srbske skrbi za moje počutje. Član sveta federacije-narodni heroj Mihajlo Švabić mi toplo priporoča izselitev v Filadelfijo (ZDA) ali v bližnji Gradec (Graz); Mihaly Kartesz, vojvodinski Madžar, ki ne zna madžarski niti pisati niti govoriti, zdaj član predsedstva SR Srbije, pa me že dalj časa skoraj posiljuje, da si moram nemudoma izbrati novo republiko.

pomeni intelektualno ga mučiti. Pa še zdravju škodi!

Nek nemški zdravnik je namreč v začetku tega stoletja s poskusi ugotovil, da je cirilica lažja za branje, ker ne utruja oči!

Ne vem sicer, kakšne vrste doktor znanosti je pisec te humoreske, ki je nezmotljivo ugotovil, Politika pa objavila brez vsakega zadržka, da je latinica nič manj kot – orodje velikohrvatskega kulturnega imperializma...

Precej beograjskih revij (Duga, Intervju in druge), ki zvesto širijo in branijo ideje srbskega »vožda« Slobodana Miloševića, in se obenem ne prestando truditi razširiti cirilico, izhaja iz povsem nenačelnih, komercialnih razlogov v latinici!

Ali bodo sedaj, po senzacionalnem odkritju Politike, še naprej izhajale v latinici in s tem brezobzirno in nenačelno širile hrvaški kulturni imperializem ali pa bodo po tem javnem ukoru začele izhajati v cirilici in s tem tudi močno prispevati k ohranitvi zdravih oči svojih bralcev?

Verjamem, da ima strasten zagovornik in bralec cirilice dr. Dušan Nikolić zdrave oči, bolj težko pa verjamem, da ima zdrave ostale predele glave...

bliško vodstvo, kajti – po njegovem – je slovenski narod dober, a ima slabo vodstvo; sedaj pa se pojavi še neznan dr. Dušan Nikolić in mi priporoča gledanje avstrijske, italijanske in madžarske televizije, kljub temu, da zelo dobro ve, da latinica veliko bolj utruja oči kot cirilica...

Priznam, da sem veliko bolj zadovoljno, predvsem pa mirno, živel vse dotlej, dokler nislo srbski tovariši začeli skrbeti za moje počutje...

Nogometna mafija

Že nekajkrat sem komentiral razmere v vrhunskem jugoslovanskem nogometu (brez odziva seveda), ki so prej podobne mafijским metodam kot pa urejenemu in zakonitemu poslovanju. To poslovanje je zavzelo tak obseg, da je zadeva prišla celo pred zvezno skupščino, kar seveda ni prispevalo k ugledu našega nogometa in Jugoslavije kot pravne države.

Glede na javno trditev, da so na računih posameznikov iz naših vrhunskih nogometnih klubov Crvene zvezde, Partizana, Hajduka, Dinama in drugih visoke devizne vsote v tujih bankah (lastniki so klubi), je delegat Husein Hodžić zahteval od zvezne devizne inspekcije, zveznega se-

retarja za notranje zadeve in zveznega javnega tožilca podrobno poročilo.

Zvezni devizni inšpektorat je že vložil prve prijave pri odgovornih tožilstvih proti nogometnim klubom in osebam zaradi prekrškov, ki so enaki gospodarskim prekrškom.

V odgovoru, ki so ga 25. junija dostavili zvezni skupščini, je na seznamu nepravilnosti in zakulisnega poslovanja plačilni promet s tujino mimo pooblaščenih bank, neizvrševanje ali zapozneta plačila, prinašanje deviz v Jugoslavijo, plačila stroškov v tujini, ki so v nasprotju z veljav-

so zahtevali tudi dokumentacijo o plačilih igralcem in klubom. Razen odgovorov, ki so jih za šest nogometašev poslali tuji klubi, ni nihče odgovoril!

V zvezi s prestopi posameznih nogometašev k tujim klubom so ugotovili, da nimajo nobenih pisnih pogodb. Tiste pogodbe, ki so sklenjene, niso potrjene od države, ki je kupila nogometaša, hkrati pa je mnogo nepravilnosti pri izplačilih in prinašanju deviz v Jugoslavijo, potem ko je nek klub prodal nogometaša v tujino.

Po deviznih predpisih bi morali domači klubi prenesti devize v Jugoslavijo preko pooblaščenih bank. Dokazano pa je, da denar ostaja v tujini, oziroma se v tujini izplačuje nogometašem in drugim osebam.

Nadalje je še ugotovljeno, da se delitev, po kateri naj bi klub za nogometaša, ki je odšel v tujino, dobil 30 odstotkov od skupnega nadomestila za podpis pogodbe, ne uveljavlja.

Zaradi omejenega prostora ne morem navesti številnih primerov, ki jih je navedel v svojem poročilu zvezni skupščini zvezni devizni inšpektorat. Klubi in igralci pa so obšli zakonite predpise (to se dogaja že vrsto let!) v stilu, ki se ga ne bi sramovala niti siciliska mafija!

Potem ko so pregledali obračune službenih potovanj pri Partizanu in Veležu, so ugotovili vrsto nepravilnosti, po katerih so veliko denarja sprejeli posamezniki. Videti je, da so ogromno službeno potovali v tujino in to brez sklepov organov upravljanja v klubih in brez overjenih potnih nalogov (pri čemer so izplačevali tudi tisto, kar ne sodi v potne stroške).

Po predpisih nogometnih klubov ti kot družbenopravne osebe nimajo pravice imeti devizne račune. Dokazano pa je, da pooblaščenke banke neenako poslujejo s klubi. Tako imajo Partizan, Crvena zvezda in Vardar devizne račune, onemogočili pa so, da bi jih imeli tudi Hajduk, Dinamo, Velež, Sarajevo, Željezničar, Vojvodina ali Nogometna zveza Jugoslavije.

Vse to je skrajšan del odgovora na vprašanje, ki je bilo postavljeno v zvezni skupščini o deviznih stranpoteh v jugoslovanskem nogometu. Kdaj bo kaj več znanega, je odprto vprašanje, kajti nihče ne ve, ali bodo tuji klubi dostavili dokumentacijo, ki so jo od njih zahtevali. Osebnostnim, da se bo jugoslovanska nogometna mafija že toliko potrudila, da bo to preprečila...

Ob vsem navedenem pa je sila zanimivo, da v upravnih odborih nogometnih klubov

prve zvezne lige sedijo sila ugledni tovariši. To so vidni gospodarstveniki, bankirji, družbenopolitični delavci, generali, bivši diplomati (med njimi je celo bivši ambasador) in seveda inšpektorji različnih vrst.

Vsi navedeni imajo veliko družbeno moč in temu primerno na vseh skupščinah in partijskih plenurnih stalno zahtevajo pravno državo, istočasno pa v »svojih« klubih omogočajo nezakonito poslovanje in prav mafijsko izigravanje veljavnih predpisov, s čimer je po mojem mnenju mera njihovega licemerja polna...

Srbsko posojilo počasi napreduje

Po najnovejših podatkih Beograjske združene banke je bilo od 26. junija do 3. avgusta na račun posojila za gospodarski razvoj SR Srbije vplačanih 33.352 milijonov dinarjev in 6,2 milijona dolarjev. V znesku niso všteta vplačila zaposlenih v delovnih organizacijah in vplačila kolektivov kot pravnih oseb.

Beograjska Politika vsakodnevno obvešča o rekordnih vpisa posojila, o njihovih izjavah in objavlja tudi njihove fotografije.

Ker sarajevski tednik AS nikakor ni uspel zvedeti, koliko posojila so vpisali najvidnejši ljudje Srbije, je zastavil javno vprašanje: Koliko posojila so vpisali predsednik predsedstva SR Srbije Slobodan Milošević, predsednik srbske partije Bogdan Trifunović, predsednica srbske socialistične zveze Radmila Andjeković in drugi vodilni funkcionarji SR Srbije? AS še ni objavil odgovora...

»Tudi jaz bom vpisal posojilo. Toda, kar se programov tiče – govorim o trenutnem stanju – sem kljub vsemu črnogled!

Odkar so razpisali posojilo, sem spraševal povsod, res povsod, po vseh podjetjih v Srbiji: Imate morda program, za katerega bi lahko vzeli ta denar? Z izjemo, odgovora Miloja Zakića iz Kruševca so bili odgovori povsod negativni! Torej, to ni tisto...

Uganete, čigave so te besede? Tako danes razmišlja nekdanji zloglasni Miroslav Šoljević, bivši vodja in izvoznik mitingaških ekspedicij s Kosovega Polja, zdaj pa umirjeni predstavnik Radiotona v Nišu, kamor so ga bili »preselili«, čeprav je prej zagotavljal, da »živ ne bo zapustil Kosova«...

Na silo umirjeni Miroslav Šoljević pa zdaj pove celo kakšno grenko na račun srbskega vodstva, ki ga je, potem ko ga ni več potrebovalo – zavrglo...

Vaš Sime

nimi predpisi, nezakonito devizno izplačevanje nogometašev v Jugoslaviji, devizni prekrški zaradi nedovoljenega posojanja ali izposojanja deviz.

Od jugoslovanske nogometne zveze so zahtevali pogodbe o vseh nogometaših, ki so odšli igrati v tujino. Enako

Odmev

Pometimo torej res najprej pred lastnim pragom

Iskreno cenim prizadevanja vas, tovariš Svetislav Nikolić, dopisnik glasila Četrti jul, za čimboljše seznanjanje jugoslovanske borbe (in ne le te) populacije o dejavnostih, stališčih in razmerah v ZZB NOV v Sloveniji. Prav je tudi, da zagovarjate strateške uredniške usmeritve našega skupnega zveznega glasila, ki naj bi bile in skušajo biti jugoslovanske. Zdi se mi, tovariš Svetislav, da ste vložili kar preveč napora in napisali kar obsežen zapis meni in drugim bralcem TV-15 (št. 30/31, z dne 3/8-1989), da

bi to pojasnili. Hvala za vaš trud, vendar vam lahko zagotovim, da mi je to že vseskozi znano.

Kdor ni prebral članka oziroma pisma Simeta Kostića iz Kovačevca v Četrti jul (št. 14/10, z dne 13. junija 1989), z naslovom Prilog raspravi, v katerem avtor žaljivo in podcenjevalno udriha čez slovensko partizansko vojsko in čez predsednika ZZB NOV Slovenije Bojana Polaka-Stjenko, se zagotovo sprašuje, zakaj je vendar vaše tako obširno pisanje v TV-15 naslovljeno meni?! Ali sem si drznil preveč direktno vtikati v uredniško politiko Četrtga jula ali pa po nepotrebnem napihujem, za vas komaj omembe vredno, napako glasila Četrti jul?

Menda ni potrebno posebej poudarjati, da je omenjeni Kostićev članek močno prizadel vse,

ki so ga prebrali. Pišete, da ste ga celo v vašem uredniškem svetu ocenili negativno?! Kljub temu nikjer nisem zasledil distanciranja ali opravičila uredništva za takšen »spodrsilaj«! Mimgrede, pozornost sem prebral tudi zapis Mirana Sorića iz Omiša in se v vsem strinjam z njim. Morda menite, da naj bo ta zapis nekakšna kompenzacija za Kostićevo pisanje v isti številki Četrtga jula? Slovenski borci se moramo namreč vse preveč otepati splošno znanih očitkov iz raznih delov Jugoslavije, ki morajo biti znani tudi vam. Tudi to najbrž veste, kako se piše v naši ljubi domovini, kdo vse nas je branil in osvobajal pred tujimi zavojevalci še tam od turških časov naprej?

Tudi vašo trditev, da objavlja Četrti jul vse članke iz organizacij ZZB-NOV v Sloveniji, je precej dvomljiva. Po sklepu predsedstva Občinskega odbora ZZB-NOV Radovljica sem namreč poslal že 7. aprila 1989 prispevek o dejavnosti in stališčih Občinske organizacije

ZZB-NOV v sedanjih razmerah. Naša organizacija sodi po številu članov med večje v SR Sloveniji, zato ne bi bilo nič hudega, če bi o njej kaj zvedeli tudi drugod v Jugoslaviji?! Vašemu uredništvu prispevek najbrž ni bil všeč in vse kaže, da je zginil v košu.

Kljub vsemu, tovariš Svetislav, upoštevam vaša mnenja in razmišljanja o naših vzajemnih nalogah na področju informiranja in objektivnega seznanjanja. Mislim pa, da naj se z zgodovino NOB v Sloveniji ukvarjajo poklicni zgodovinarji, ne pa vsak dvomljivi kronist. Ta naj se ukvarja raje z »lovskimi zgodbami«, kakršne tudi vi omenjate v TV-15.

S tem zaključujem polemiko, če pa vi vztrajate še naprej, predlagam uredništvu TV-15, naj v celoti objavi Kostićev članek, ali faksimile iz glasila Četrti jul, pa naj bralci sami presodijo, ali je bila moja kritika objektivna in upravičena ali ne.

Jošt Rolc

Niko Lukež

Pravzaprav bo to bolj kroki, kajti srečala sva se na začetku delovnega dne in mi je lepo povedal, da ima časa le do naslednjega sestanka. To je razumljivo, saj je predsednik SZDL v občini Moste-Polje, poleg tega pa še predsednik Medvojnega aktiva ljubljanskih aktivistov osvobodilne fronte.

Sivi, kar beli že, na krtačko postrizeni lasje mu dajejo športni videz, svetle, modre oči gledajo naravnost in odprto. Merim ga takole, poznavajoč celo plejado partizanov in se mi zdi nekam mlad za to generacijo. Potem mi pojasni: Ljubljančan je, letnik 1928, vojno je še kot doraščajoč otrok preživel za Bežigradom, hodil v šolo, zraven pa počel vse tisto, kar je pač osvobodilna fronta namenjala takšnim fantom. Med počitnicami je za izboljšanje družinskega proračuna delal v tovarni in se navzel kali upora – predvsem iz socialnih nagibov – ocenjuje danes.

Triinštiridesetega so vsi njegovi starejši tovariši s terena odšli in partizane, on pa je ostal in se dobro držal vse do konca, čeprav so ga iskali tudi črnorokci. Za 9. maj in konec vojne so na terenu

zbrali veliko orožja, ker niso vedeli, ali bo mesto osvobodila vojska ali pa ga bo treba od znotraj z orožjem zavzeti.

V svobodi pa se je vse odvijalo še dosti hitreje. Najprej je za kratek čas nadaljeval tam, kjer je ob koncu vojne prekinil – bil je vajenec v finomehanični delavnici. Potlej pa so ga poslali v tečaj za učitelja in ga, še prav zelene, pri komaj dobrih sedemnajstih, poslali učiti v Zgornjo Branico, na Vipavsko. Tam je učil približno 30–35 otrok.

Ostal je eno leto. Potem so ga prestavili na Col, kjer je ostal dve, morda tri leta. Potlej ga je pot vodila v Solkan, na OLO (okrajni ljudski odbor), pa na oblastni komite

ZK v Postojno in nato v ofirsko šolo v Ljubljano – za vezista. Zatem je prišel na vrsto Beograd in v njem novinarsko-diplomatska šola. Tam se je ravno tisti čas dogajalo marsikaj. Šolo so zaradi nekaterih znanih učech (med njimi Djilasa) razpustili in vse slušatelje lepo zabrisali iz partije. Zdaj so jim očitali, da so ibejevci, v naslednjem hipu pa že, da so pro-angleški. In potem so, počasi, drugega za drugim, spet sprejemali nazaj v partijo... Bil je mučen čas, pravi Niko Lukež.

Najlepše pa mu je bilo, ko je bil vzgojitelj v Domu Ivana Cankarja v Ljubljani, po vrnitvi iz Beograda. Prvič, se spominja, je imel res svojo pravo posteljo in dosti miru, da je lahko ob delu študiral. Odločil se je za zgodovino in tudi diplomiral na temo Gospodarstvo v letih 1930–34 in socialni položaj ter vloga političnih strank v Zasavju. Nalogo je zagovarjal pri dr. Mišku.

Potem je med njegove delovne naloge prišla tudi ta, da je postal predsednik medvojnega aktiva ljubljanskih aktivistov. To je odbor, ki povezuje delo podobnih občinskih odborov, spodbuja zgodovinsko raziskovalno delo, pisanje spominov udeležencev

NOV in daje pobude za postavljanje pomnikov v mestu. Zadnja leta se vrtil največ akcije okrog tega, da bi na osnovi že zbranega potrebnega gradiva strokovno (in najbrž tudi v monografski obliki) obdelali posamezna področja delovanja OF; na primer narodno zaščito, SNP (Slovesko narodno pomoč) mladino in Skoj ter drugo, tudi medvojna vodstva OF v Ljubljani. Na vprašanje, kako daleč so z delom, je povedal, da je pri tem početju še veliko odprtih vprašanj, ker je prav s tega področja delovanja iz vojnih dni ostalo ohranjenih malo dokumentov. Ker pa je še veliko živih udeležencev NOB, ki so delovali na tem področju, in njihovih pričevanj, je treba skozi vse zbrano gradivo priti do integralne podobe. Nekako upa, da bo delo končano v letu 1991, nato pa bo sledila obdelava podatkov.

Pri tem delu, meni Niko Lukež, je zdaj pomembno to, da so neposredno vključili znanost, tudi filozofsko fakulteto, in je zato upati, da bo na koncu iz vsega nastala zaokrožena monografija Ljubljane in OF v njej.

Druga naloga, o kateri mi je govoril, je razstava o Ljubljani v OF, ki naj bi bila predvidoma pripravljena v 1991.

letu. Ta naj bi bila veliko bolj kompleksna od zadnje razstave, ki smo jo na to temo že videli. Nosilec konkretne naloge je zgodovinski oddelék NOB pri mestnem muzeju Ljubljane, odbor nekdanjih aktivistov pa pomaga po svojih močeh in se povezuje z diplomanti in magistranti zgodovine na FF, da bi za svoje naloge zajemali posamezne ožje teme.

Ko sva že govorila o tem in onem iz aktivnosti odbora medvojnih aktivistov Ljubljane, sem ga povprašala, kako rešujejo nekatera odprta vprašanja, ki se v zvezi z NOB pojavljajo, zlasti pa se pojavljajo na novo v različnih intervjujih na temo vojne.

Takoj se je spomnil, na kaj merim. Ko so obnavljali ljubljansko stolnico, je ljubljanski nadškof Alojzij Suštar sprožil pobudo, naj se odstrani napis, ki da netočno črni nekdanjega škofa Rožmana v zvezi z ženskimi demonstracijami pred škofijo. V letu 43 so se namreč zbrale ljubljanske žene in prišle prosit škofa Rožmana, naj posreduje za njihove zaprte može, očete in sinove. Ker jih škof ni sprejel, so zbrane vztrajale in demonstrirale, nato pa so prišli okupatorji in jih razgnali... Zdaj so sporne predvsem besede na plošči, kjer piše »na zahte-

vo škofa... Ta del zapisa na spominski plošči bo treba torej strokovno dokumentirati in dati zgodovinarso piko na i. To je podprla tudi mestna raziskovalna skupnost. S tem, pravi Lukež, primera nikakor nočejo spolitizirati, pač pa so naložili zgodovinarjem, naj skušajo priti do resnice. Podobnih vprašanj, ki jih bo še treba zgodovinsko strokovno do kraja razčistiti, je še nekaj. Kajti osebni spomini so takšni in drugačni, odvisni od tega, kje je v vojnem času kdo bil in kaj počel. Zgodovinar pa mora neobremenjeno poiskati optimalno zgodovinsko resnico.

V tajničini sobi v kotu je lepo zložen kupček knjig o Ljubljani v vojnem času, in ker sem se vtaknila vanj, sem za redakcijo izposlala eno knjigo; Niko Lukež pa je že hitel nadstropje niže, kjer so ga čakali člani odbora nekdanjih aktivistov OF.

Vse mogoče sva se pogovarjala v tisti skromni urici, ki nama je bila na voljo, skoraj nič pa o SZDL in zadevah, ki mu prihajajo na delovno mizo po tej poti. Očitno bo ta tema ostala za neko drugo priložnost – morda za takrat, ko bomo bolj podrobno pogledali, kako se preobraža socialistična zveza.

B. Ž. J.

Po sledovih Soške fronte malo drugače

Zgodovina o suhoparnih dejstvih – sledovi pa o življenju

Naše potovanje se je začelo prav veseljaško. Na nekem novinarskem srečanju mi je za nagradni žreb ostala v roki vizitka s povabilom na trekking »Po sledovih Soške fronte«. Roko na srce, zdelo se mi je, da zveni tisti »trekking« tako moderno, da bo treba nagrado kar najhitreje izkoristiti – in seveda – kaj malega napisati tudi v naš časnik. Potem smo staknili skupaj glave in se z organizatorji, bovškimi turističnimi delavci, dogovorili, da nas gre na omenjeni trekking lahko več hkrati. Pri-

poročili so nam poletni čas in nas opozoril na njuno planinsko opremo ter smučarske palice. Nekaj telefonskih klicev in usklajevanja je bilo potrebno, potem pa smo se nekega deževnega petka popoldne (napoved je bila lepa), odpravili prek Vršiča v Trento in Bovec, izhodišče naše dogodivščine.

Srečanje z našim obljubljenim vodičem Borisom Mlekužem (sicer inženirjem, planincem, gorskim reševalcem in poznavalcem lokalne zgodovine) je bilo prijazno, a ne

preveč obetavno, saj je možakar menil, da se vreme najbrž ne bo »naredilo« čez noč. Pa se je! Zgodnje jutro je po dolini preganjalo zadnje meglice in soparice, travniki pa so se svetili v rosi bleščavi. Nebo je bilo sinje in pot pred nami.

Dobili smo se pri spodnji postaji kaninske žičnice. Mlekuž je s seboj pripeljal še angleški par, ki si je želel na pot z nami. Zbasali smo se v jajčne gondole in odpotovali. Tam nekje na sredi poti proti vrhu Kanina smo se spomnili, da je bila prejšnja noč kresna, in da so to takorekoč časi čarovnic in podobnega. Med tem pogovorom sem pogledala navzdol na s soncem obsijane krošnje dreves in košče-no belo sklalovje ter pripomnila, da bi bila raje kje na odprtem kot pa v tisti lupinici. Hip nato smo obstali in se kaknih deset minut neprijetno pozibavali v vetru. Fantje so takoj privlekli na dan kresno noč in tako smo prispeli do kaninskega smučišča iskri-vo dobre volje. Malo smo se spogledovali, kam bomo zdaj zavili, ko vendar ni videti nobene druge poti kot smučarsko progo. In udarili smo jo naravnost – po smučišču navzgor – peš.

Že na samem začetku se je pokazalo, čemu so nam naročili, naj prinesemo s seboj smučarske palice. Naš vodič je zastavil tempo šele po kakšnih dvesto metrih hoje, ko si je ogledal, v kakšno vrsto hodcev somo se razvili.

V sedlu smo za hip obstali in si ogledali Prestreljenik, skalno špico, ki krona Kanin. Stegovali smo vratove in skušali ugledati prestreljeniško okno (povezano z legendo), vendar ga nismo mogli videti, zato smo po zmehčanem snegu podrsavali v spust, ki nas

je vodil do roba, kjer poteka jugoslovansko-italijanska meja. Tam šele, ko je Mlekužev prst zapotoval po zraku in nam orisal našo turo, je postalo jasno, da bomo planinarili. Seveda se temu med ta hudimi planinci ne reče planinarjenje, če ni nikjer nobenih klinov in »zajl«, in če se takorekoč spraviš na pot po višinskih robovih nekje na dva tisoč metrih. In vendar – kljub

no se je zdelo to zadnje, robno prizorišče Soške fronte v prvi svetovni vojni. Če ne bi bili že prej opozorjeni na kaverne v skalovju, jih morda še opazili ne bi. Pa tudi ostankov starega orožja ne bi videli, če ne bi takorekoč stikali z očmi za njim.

Vse skupaj pa je dobilo neko novo dimenzijo, ko smo prvič naleteli na človeške ko-

Spomnim se ne križe na pokopališčih v dolini Soče in na Krasu. Prenekaterikrat sem si jih ogledovala. Nekateri od ranjenih fantov tudi pod Rombonom so imeli veličansko srečo, če so jih utegnili spraviti doli do poljske (gorske) bolnišnice v skali tik pod vrhom Čukle; tisti pa, ki so mrtvi omahovali med steno, so doživeli še zadnjo človeško čast, če so jih uteg-

Tale fotografija je iz časopisa Tedenske sike (leta 1917) in prikazuje vrtanje skal »v vojne svrhe« na Soški fronti.

Malce smo si oddahnili ob podrtem (razpadlem) spomeniku vojakom iz prve svetovne vojne na Čukliji

dobri kondiciji nekaterih članov odprave (in nekaj slabši kondiciji preostalih), je bil na koncu kot rožica svež le še naš vodič Boris in z njim Anglež (za katerega se je izkazalo, da je pravi maratonec in torej utrjena korenina).

Prva zdrava misel, ki prešine človeka na tej višini in med tem skalovjem, je: »Kaj so vendar počeli tukaj vojaki? Za koga so se vednar tolkli tu zgoraj, v komaj prehodnem kamnitem vrhovju?«

Bolj ko smo rinili med veličanske odkruške skalovja, ki se je kdove kdaj odkrušilo od sten Rombona, bolj neverjet-

sti. Z gorskim mahom poraščeno človeško rebro mi je obtičalo v roki. Prve skupinske reakcije so navrgle nekaj obsejšnjakega humorja in nas spomnile na stare ljudske pesmi o krogli, ki je priletela. Potem pa je postalo kljub širnemu gorskemu prostranstvu nekam tesnobno tam med morenami in skalovjem. Duhovi umrlih mladeničev so začeli vstajati vsenaokoli in zdaj smo korak za korakom prepoznavali vse več sledov njihovega sedanjega bivanja. Sploščeni naboji, šaržerji, granatni drobcji, sem ter tja kaverna v steni.

nili in zmogli spraviti v dolino in na vojaška pokopališča. Kajti stari ljudje na Bovškem vedo še dandanes povedati, kakšne nečloveške muke so trpeli vojaki, ki so morali ranjence in mrtvece spravljati v dolino.

Spomnim se slavnega generala Borojeviča, pripovedi o izredno vzdržljivih in borbenih Bosancih, pa na dejstvo, da je tekla tam na Rombonu bojna črta obeh bojujočih si strani le dvesto metrov vsaksebi, ponekod pa še dosti bliže.

(nadaljevanje prihodnjič)

Gospodarski obeti

Bomo dobili svojo nafto iz jadranskih globin?

Morske globine skrivajo prenekatero skrivnost in nerazvozlano uganko, so pa (lahko) tudi bogata nahajališča dragocene nafte, »življenjske tekočine«, brez katere si človeštvo sploh ne more več zamisliti obstoja. Po vsem svetu, zlasti seveda v razvitih delih, že desetletja črpajo nafto iz morskega dna, a tudi pri nas smo začeli raziskovati tovrstne morebitne zaklade Jadranskega morja v sedemdesetih letih. Takrat so bile postavljene prve naftne ploščadi ali platforme, kar je bolj udomačen izraz za ta plavajoča črpališča. Seveda ploščadi ne gre postavljati kar tako, da bi nekje pač malce poskusili, češ, morda bo kaj. Ne – pred vsakim postavljanjem ploščadi z vrtino je potrebnih veliko strokovnih priprav in predvsem geoloških raziskav, kajti že samo postavljanje ni mačji kašelj, da o denarni plati niti ne govorimo. Za nazornejšo predstavitev navržimo le podatek, da ena vrtina, ki je hkrati tudi najbolj zanesljiv način preverjanja, ali nafta je ali je ni, stane okroglih 13 milijonov dolarjev, cena pa se povečuje sorazmerno z globino vrtnja, ki lahko seže nekaj tisoč metrov pod površino morja. Povejmo še to, da je bila prva takšna ploščad pri nas postavljena v letu 1975 in se je imenovala Panon. Zgrajena je bila v Rotterdamu, delovati pa je začela dve leti kasneje.

Prav gotovo je že vsakdo vsaj na televizijskem zaslonu videl tako ploščad in mravljišče delavcev, ki natančno vedo, kaj mora kdo storiti. A zares doživeti in videti, kaj to pomeni in kako zgleda stvar na »mestu dogajanja«, je povsem nekaj drugega. Na tak zanimiv ogled so bili povabljeni novinarji iz Slovenije, ki jih je na obisk popeljala INA Naftaplina iz Zagreba.

Kot smo že omenili, je vrtnje najzanesljivejši in obenem najdražji način raziskovanja možnih nahajališč nafte. Prav zaradi tega so se naši domači strokovnjaki najprej urili na tujih ploščadih, da bi lahko izkušnje koristno uporabili doma. Največje področje za tovrstne namene pri nas je na Hrvaškem oziroma na območju morskega Jadrana, ki pripada naši državi. Tisti, ki o tem vedo največ, bolj strokovno pravijo, da gre za obalni pas Jadrana in območje Dinaridov. Republika Hrvaška tudi največ vlaga v take raziskave. Zavedajo se namreč, da brez raziskav, ki so torej nujne, tudi rezultatov, takšnih ali drugačnih, ne more biti. O najnovejših izsledkih vrtnja za zdaj z majhnimi namigi še skrivnostno molčijo. Nekaj je, toda kaj...? O tem kasneje. Pojdimo po vrsti.

Popotovanje na naftno ploščad sredi Jadranskega

morja, v mednarodno vodno območje med Jugoslavijo in Italijo, je bilo dokaj naporno. Vožnja z avtobusom do Zadra, ki jo je spremljalo soparno in spremenljivo vreme, je bila že sama po sebi dolga; toda kot pravijo: če je dobra družba, se vse lažje prenese. Tako! Prispeli smo na zadrsko mednarodno letališče, pokazali potne liste in prijavi fotoaparate, nakar smo se vkrcali v vojaški helikopter, ki sprejme okrog 20 potni-

firanje in seveda obvezni »firbec« v pilotsko kabino. Tako smo pristali na naftni ploščadi ZAGREB 1. Prijazen sprejem, nekaj radovednih pogledov in kratka improvizirana tiskovna konferenca za predstavnike sedme sile. Upravitelj ploščadi Mladen Božina je nanizal vrsto zanimivih podatkov.

Ploščad ZAGREB 1 je stala 82 milijonov dolarjev, kupljena pa je bila pred devetimi leti od neke norveške družbe.

meščali obrabljene dele z rezervnimi kot pri nas. Tudi tu je pri nas drugače kot drugod, saj tisti, ki na ploščadi delajo, celo pravijo, da bi lahko ploščad ob taki negi in skrbi delovala vsaj še deset let!

Ploščad ZAGREB 1, ki je enajsta po vrsti, in je tako rekoč pravo mesto v malem, je peterokotne oblike. Ima pet tako imenovanih »nog« ali pontonov valjaste oblike, ki so pripeti na dno s po 15 ton težkimi sidri. Deset sider je razporejenih kot nekakšna pajčevina okrog ploščadi v oddaljenosti okrog tisoč metrov. S ploščadjo je stalno povezana tudi posebna ladja in seveda radijska zveza s kopnim. Tako je ploščad

brez premora vse leto. Objekti so namreč predragi, da bi si lahko privoščili oddih, pravi Mladen Božina. Ob tem dodaja, da dejavnost vrtnja sodi v rudarstvo in torej potrebuje vse, kar sodi tudi v rudarski jašek. Posebej je treba povedati, da delovanje ploščadi še ne pomeni tudi že črpanja nafte same. Gre samo za raziskovanje s pomočjo vrtine (morska je desetkrat dražja od zemeljske!). Tako se ugotavlja prisotnost zemeljskega plina in drugih sestavin, kar je zelo pomembno za raziskave in litološka oziroma biološka spoznanja. In ker smo v dobi gibanja zelenih in ekoloških zahtev, dodajmo, da ploščad ne onesnažuje morja, razen če seveda

rajo biti vsi v nenehni pripravljenosti in na razpolago. Ženskam je »vstop prepovedan«, ker je to, kot so nam povedali delavci na ploščadi ZAGREB 1, pravo moško delo. In moški se res, ker tako v takih okoliščinah mora biti, kar dobro znajdejo. Pa šalo na stran! Kot zahtevajo predpisi, so na ploščadi tehnična brigada, marinska brigada, energetska brigada, servisna služba itd., vključno s pralnico in kuharji, ki pripravljajo zares izvrstno hrano. Čeprav imajo možnost vsakodnevnega stika s kopnim prek radijske zveze, se namreč lahko zgodi, da pride do neurij in neviht, zaradi katerih so takoj rekoč odrezani od sveta. Ne manjka seveda ambulanta in strokovnjak iz hidrografskega centra vojne mornarice iz Splita, ki spremlja geološke raziskave. Lahko bi dejali, da je to precej zanimivo in nenavadno delo, a prav dolgo vendarle ne gre. Zaradi fizičnih in psihičnih zahtev je fluktuacija precejšnja, kajti, kot smo slišali in videli, pogoji res niso ravno idealni, plače pa tako tako. Za ilustracijo: upravitelj ploščadi, ki je odgovoren za vse, je junija skupaj z dodatki prejel dobro staro milijardo dinarjev.

Zdaj so na ZAGREBU 1 prišli do globine okrog 1330 metrov in naleteli na plin. Kaj več nam niso hoteli povedati. Dejali so samo, da je že s tem njihova projektna naloga izpolnjena, kakor tudi, da takšna ploščad res pomeni strošek, vendar tudi pravo investicijo, če in ko pridejo do plina ali nafte. O tem, ali bomo resnično prišli do svoje nafte, kar bi bilo za nas zelo pomembno, pa nam niso hoteli povedati nič določnega. Pač poslovna skrivnost. Toda morda je z nagajivim nasmeškom upravitelj ploščadi le hotel kaj povedati?

In na koncu še majhna, čisto osebna zanimivost. Ker nas je bilo novinarjev na ploščadi kar veliko, smo se razporedili v nekaj manjših skupin. Naneslo je, da sva imeli s kolegico iz Trbovelj sami svojega vodiča, ki naju je ljubeznivo popeljal naokrog. Na obhodu, ki je zahteval tudi nekaj spretnosti na strmih stopnicah (prostor je dragocen!), in ob nenehnem zibanju ploščadi, ki so ga delavci že tako vajeni, da ga sploh ne čutijo več, smo se zbasali v majhno dvigalo, ki se nahaja v vsaki nogi ploščadi. Občutek je bil zelo tesnoben, za naju seveda, s pogledom in plezanjem med cevmi in hladilnimi napravami, res ni nekaj povsem vsakdanjega. Že samo to, da raznih neviht, guganja, pljuskanja valov in občutka oddaljenosti do kopnega niti ne omenjamo, dovolj zgovorno priča, da delo na naftni ploščadi res ni od muh. Ni torej čudno, da može zdržijo le po nekaj let, ali manj, razen izjem, kot je Mladen Božina, ki je z dolgoletnimi izkušnjami v tujini in doma že pravi veterani. Upajmo, da bomo nafto le našli!

Katarina Novak

kov. Resnici na ljubo je treba povedati, da je bilo skorajda vsem pred poletom malce tesno pri srcu. Nato se zavrti elisa, helikopter se dvigne in naenkrat smo nad morsko gladino in otoki. Polet traja dobrih 40 minut, ki smo jih vsi, med precejšnjim hrupom in sedenjem na rešilnih jopičih ter radovednim kukanjem skozi okenca, izkoristili za zapisanje, snemanje, fotogra-

Leto dni kasneje jo je INA Naftaplina prevzela v Palermu in prepeljala, če se lahko prenosi posameznih delov in ponovnemu sestavljanju tako reče, v naše morje. Tu velja omeniti starost same ploščadi (12 let), česar si v svetu sploh ne morejo predstavljati. Za tamkajšnje razmere je taka ploščad že odpisana, kajti še na misel jim ne pride, da bi jo tako skrbno čuvali in nado-

pritrjena, da ne bi odplavala, ko pride do močnih tokov in visokih valov, ki tudi na našem Jadranu lahko sežejo kar preko desetih metrov. Na sredini se nahaja stolp, ki je srce ploščadi in skozi katerega spuščajo cevi v morskot dno. Stolp je visok 105 metrov, sama ploščad pa meri približno sto krat sto metrov. Ta velika »tovarna« s številnimi napravami in stroji dela

ne pride do človeške napake, ki bi pomenila ne le tragedijo, temveč pravcato katastrofo. Tako, po besedah Božine, preostane edino to, da vsi delavci vestno opravljajo svoje naloge. Na ploščadi dela hkrati okrog 80 do 100 ljudi v dvotedenskih izmenah. Delo poteka neprekinjeno 24 ur na dan, s tem, da se 12 ur dela in 12 počiva. A tudi počitek ni pravi počitek, saj mo-

Franc Škarja – partizan Marko – trden komunist

Časi, ko so se borci naše narodnoosvobodilne vojske pa aktivisti OF in sploh vsi zavedni ljudje bojevali v zadnjih bojih, so že daleč. Veliko jih ni dočakalo svobode, tisti pa, ki so se srečno pretolkli skozi vse zasede, so kasneje zavihali rokave in garali od zore do mraka za obnovo porušene domovine. V te akcije se je vključevala tudi mladina.

Že res, da prva povojna leta niso bila rožnata, bilo je pomanjkanje hrane pa tudi vsega ostalega. Živelimo smo »na karte« in »na točke«, zdravil in ostalega nam je na vseh koncih primanjkovalo, da o gradbenem materialu ne govorim. Bili so časi obnove in bilo je hudo. Bila pa je v nas volja in veliko poštene zavesti! Takrat se je še zmerom sestankovalo in mesečni zaslužki so bili lepi; imeli smo kar dobre plače, tako da smo si delili celo viške, ker smo delali uspešno in znali hraniti.

Med te garače, borce za svobodo in poštene komuniste ter zavedne delavce spada naš Franc Škarja – partizan Marko, za katerim je okupator razpisal 30.000 mark nagrade (prejel bi jih tisti, ki bi ga pripeljal živega ali mrtvega). Nemci so Marka kasneje razglasili za mrtvega, kar je zvedel šele po končani vojni. Kolikokrat je jurišal in kolikokrat mu je trda predla, pa se je zanj vendar vse dobro končalo! Pri nobenem jurišanju ni bil ranjen. V bojih pa jo je dvakrat skupil v glavo in komaj ostal živ. Ko je bil drugič ranjen, so ga tovariši rešili z bojišča. Danes je 60-odstotni vojaški vojni invalid. Rad se spominja povojnih dogodkov, ko smo si pri izgradnji že malo opomogli. Bili pa so to tudi časi našega delavskega samoupravljanja, ko smo še vsi spoštovali to obliko ustvarjanja. V delavcih je bila zagnanost, da ni bilo delovne organizacije, v kateri bi imeli delavci slabe plače. Res pa je tudi, da nismo živeli razsipiško.

Rodil se je leta 1915 v Senožetih pri Litiji. Pri hiši je bilo dvanajst otrok; nenehna skrb njegovih staršev, ki so bili mali kmetje z malo revne zemlje (ki ni mogla preživljati vseh), je bilo preživetje.

Revščina je bila velika. Tako je dobil Franc prve čevlje šele pri sedmih letih, ko se je vpisal v prvi razred osnovne šole. Bilo je to leta 1922.

Že s štirinajstimi je postal delavec, ker je bilo preveč lačnih ust. Tako so vsaj skromno zaslužili, četudi je bil na mizi le krompir (o kruhu ni bilo sledu), da so se vsaj najedli.

Najprej je delal v opekarni, potem na žagi in v mlinu, nato pri regulaciji reke Save in potem tudi pri železnici. Tam so ga odpustili, ker se je včlanil v zvezo jugoslovanskih

po skrivnih poteh se mu je posrečilo prebiti se do doma, kjer se je povezal z Lipetom. Ta ga je preko zvez spravil v partizane. Tam je hitro dobil kup zaupnih nalog ter bil sprejet v partijo. Organiziral je transport ranjencev čez reko Savo, pripeljal k partizanom zastraženega učitelja, gestapovca in varno prenesel obvestilo Francu Leskošku-Luki, da se 2. grupa odredov ne more prebiti čez Savo... Priskrbel je partizanom večjo količino orožja in izvedel vr-

sto drugih uspešnih akcij. Bil je zanesljiv kurir in obveščevalec, potem komisar Savinjske čete in nato v Dolenjskem odredu pomočnik politkomisarja.

Predlagali so ga tudi za komisarja zaščitnega bataljona Glavnega štaba NOV in POS, kar pa je moral zaradi zdravstvenih razlogov odkloniti. Potem ko je bil dvakrat ranjen, se je pozdravil in bil demobiliziran šele leta 1946. Sledile so nove naloge, nova doživetja, nova garanja; počitka ni poznal. Postal je inšpektor za prehrano in imel vrsto drugih funkcij. Potem je prišlo nesrečno leto 1948, spopad z informburojem in z njim nove naloge. Kot uslužbenec podjetja za odkup

živine in kmetijskih pridelkov je vsak dan sproti občutil težo odloka o obvezni oddaji kmetijskih pridelkov in živine.

Šele kasneje je prišlo na vrsto ustvarjanje družine. Rodila sta se mu dva sinova – Bojan in Franci. Izgledov za stanovanje pa ni bilo. Tistega leta (1955) se je zaposlil v rudniku lignita v Velenju in kar verjeti ni mogel, da bo poleg dobre službe dobil še družinsko stanovanje. Tudi v Velenju Franc ni stal ob strani, posebno ko so tam veliko delali udarniško. Pa je ob tem še našel čas za delo v industrijskem gasilskem društvu v rudniku in bil z vsem srcem gasilec. Nič manj ni bil aktiven v občinski organizaciji Zveze borcev v Velenju in

v odboru za organizacijo udarniških akcij za izgradnjo novega Velenja. Prejel je veliko priznanj in odlikovanj: med njimi odlikovanje za hrabrost in mnoga druga.

Franc je danes najstarejši v krogu svojih štirih vnukov, ki mu ves čas delajo družbo, pa tudi sinova Bojan in Franci sta srečna ob očetu.

Na tekočem je z vsem, kar se dogaja po svetu, doma ne more razumeti vseh teh prerekaj, nikakor ne more verjeti, da se je v pičlih nekaj letih vse to bratstvo tako skrhalo... Vendar je prepričan, da je življenje vredno boja in da se z ustvarjalnim delom stvari morajo spremeniti na bolje.

L. Ojsteršek

strokovnih sindikatov in delal v sindikalnem odboru. Službo je izgubil tudi zato, ker je zagovarjal stališča KP in se zavzemal za delavske pravice. Cerkev se mu je posebno zamerila, ker ga je izključila iz svojega občinstva. To za takratnega mladega človeka ni bilo preprosto.

Tik pred začetkom druge svetovne vojne je vendarle dobil zaposlitev v tovarni celuloze v Krškem, po posredovanju takratnega direktorja Lovrenca Gradiška, kasneje partizana Lipeta.

Krutost oblasti je doživel že 27. marca 1941. leta, ko se je ob priključitvi Jugoslavije k trojnemu paktu pridružil protestnemu shodu v Ljubljani. Šestega aprila 1941 ga je aretirala starojugoslovanska vojska. Takrat mu je uspelo pobegniti iz vlaka. Ko so ga čez dva meseca aretirali Nemci, ni imel takšne sreče. Odpeljali so ga v Dravograd; iz taborišča mu je uspelo pobegniti šele čez osem mesecev. Z veliko previdnostjo in

Smolkovičev mlin na Gibini

Pozabljeni pomniki iz NOB, ki so izgubili svoj prvotni videz

Eden takšnih pomnikov je prav gotovo mlin v neposredni bližini Mure v občini Ljutomer, katerega bivši lastnik je mlinar Matija Smolkovič, na Gibini. Na tej domačiji se je leta 1941, po neuspeli vstaji v Prekmurju, nekaj dni zadrževal prvoborec Štefan-Kovač, sodelavec Ferda Godine. Večina družinskih članov Smolkovičev je aktivno sodelovala v partizanskem gibanju. V mlinu so se vrstili številni pomembni sestanki aktivistov OF in organizatorjev NOB okrajnega odbora za območje bivših občin Štrigova-Razkrižje. Med njimi je bil tudi Franc Alt-Milan, prvi sekretar in eden vodilnih organizatorjev NOB v Medžimurju.

Dva člana družine sta bila tudi v ožjem okrajnem odboru OF in kurirji rejele partizanske postaje S15/a: sin Franc Smolkovič-Janko in Ivan Horvatič-Slavko, ki je bil pozneje drugi sekretar OO OF in nato vseh odborov na območju Štrigova-Razkrižje, nazadnje pa član združenega okrajnega odbora Ljutomer. Ostali domači so delali kot obveščevalci, kurirji, intendant, skratka, skrbeli so za prehrano in varnost terenec, kurirjev in čet NOV. Kristina Brulc, ki je bila tudi članica razširjenega okrajnega odbora ter je bila

že leta 1941 tesno povezana z znano prvoborko tov. Nado Rajh, je bila često gost domačije. Od leta 1942 pa je Javko Smolkovič, vse do odhoda v brigado na Dolenjsko jeseni 1944, obiskoval član ožjega odbora tov. Valand Strah-Marjan. Aktivist Simon Kutnjak-Bogdan iz Razkrižja in eden od ožjih članov okrajnega odbora Štrigova-Razkrižje, ob koncu vojne politkomisar komande mesta Ljutomer v zaključnih frontnih pet-tedenskih vojnih operacijah s sedežem v Štrigovi, skozi ves vojni čas redni obiskovalec domačije Smolkovič. Zelo tesno je bila povezana tudi družina Zenkovičevih iz Jalšove, ki je z gibanjem sodelovala od leta 1941. Naj omenim nekaj imen požrtvovalnih terenecskih aktivistov OF: Ivan Žabot, Ivan Trstenjak, Gusti Novak, Jože Sitar, Karel Klenar, Jože Klenar starejši, Jože Klenar mlajši, Balaš in Štefan Zanjko, Martin Golenko, Franc Mačar, Jože Zankovič, Ivo Ščavničar, Viktor Krznar, Karel in Pavlina Gabrica, Jože Žuman, Jože Šostarič, Lojze Benko, Jani Žibek, Amalija Zmazek, Franc, Matilda, Bernarda, Ivanka, Justina in mali Teodor Knehtl (otroci so delovali kot obveščevalci, pri prenašanju hrane ter oblačil in vzdrževali vozo

med postojankami tudi s Prekmurjem – kurirčkova pošta...), pa Tilka Rainer, Katarina Kovač, Marta Senčar (obe iz Štrigove), Kamerlin, Franc Kermek, družina Balaškovič, Inocent Fjala (mlinar) in še veliko drugih...

Po dogodkih pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih sta skozi to javko Matije Smolkoviča šla in bila zavarovana aktivista OF, tov. Ivan Ribič, oče padlega skojevca – Janka in Anica Slavinec, poročena Ribič, ravno tako članica znane partizanske družine, ki je veliko žrtvovala v času NOB v Prlekiji. V neposredni bližini mlina ob rokvu reke Mure je bil potopljen čoln, ki je bil v lasti Ivana Horvatiča; čoln so

Smolnikarjev mlin na Gibini – kakršen je bil videti odkritju spominskega obeležja. Za hišo teče Mura.

Sonja Filipovič-Jugovar

Spomini trinajstletne partizanke

Štiriindvajsetga junija 1989 je minilo natančno 45 let od mojega odhoda v partizane. Ker v tem našem časopisu TV-15 sodoživljam z vsemi tistimi tovariši, ki opisujejo svoja doživetja, sem se odločila, da tudi sama opišem svoje bridke spomine. Na dan okupacije sem bila stara dobrih deset let, moja sestra Nada pa še ne štirinajst. Hodila sem v osnovno šolo v Hrastniku, sestra pa v meščansko šolo v Celje.

Dobro se spominjam tistega usodnega 6. aprila; tuliti je začela rudniška sirena. Mama je sprva mislila, da je zopet kakšna nesreča v rudniku. »O, ubogi knapi,« je dejala. Ko so začela preletavati vojaška letala, pa je oče dejal: »Začelo se je...«

Da se je res začelo, smo kaj kmalu ugotovi-

vili tudi otroci, ko smo gledali, kako proti Birtičevemu mostu vozijo motorji s prikolicami. Ko pa smo na njih opazili še mrke obraze vojakov s čeladami, smo se od strahu razbežali po domovih.

Takrat smo stanovali pri Birtičevih. In ker je bil moj oče brivsko-frizerski mojster, smo imeli salon tudi tam. Kmalu po vdoru so Nemci v takratnem »Sokolskem domu« (sedaj dom Partizana) začeli s popisom in preverjanjem državljanstva občanov. Ko je prišel na vrsto moj oče, so mislili, da bo pristal na nemško državljanstvo, kar pa je odločno odklonil. Rekel jim je, da je rojen Hrvat in da bo Hrvat tudi ostal (oče je bil namreč Dalmatinec, po rodu iz Sinja). To Nemcem seveda ni bilo po volji in so mu zato dali belo

1 legitimacijo. Kaj je to takrat pomenilo, vedo vsi starejši ljudje. Tedaj so namreč zvečine izdajali zelene legitimacije.

Oče je že od vsega začetka intenzivno ilegalno deloval in so ga proti koncu leta 1941 aretirali. To je bila njegova prva aretacija. Da pa ga niso ustrelili, je bila zgolj sreča, ker je bil hrvaški državljan. Takratna NDH Nemcem namreč ni dovolila, da bi sodili njihovim državljanom. In tako so očeta po treh tednih izpustili. Šele pozneje smo izvedeli, da je imela skupina, v kateri je bil tudi moj oče, zmenek za odhod v partizane, pa je bila izdana. Po prihodu iz zapore je oče kljub izmučenosti hotel oditi v partizane. Toda s terena je prišel ukaz, da naj ostane doma ter nadaljuje z ilegalnim delom. In tako so se pri njem v salonu začeli neopazno zbirati aktivisti ter na sestankih prevzemali razne ilegalne naloge. Sprva je oče v to delo vključil tudi sestro Nado, pozneje pa še mene. Predvideval je, da zaradi najine mladosti ne bova tako sumljivi. Najina naloga je bila, da sva hodili po lekarnah ter nabavljali sanitetni material. Sestra je imela še zvezo v Zidnem Mostu, preko katere je dobivala iz Zagreba cigarete za partizane. Ker pa je bilo

treba ves ta material prenesti do borcev, se je očetu porodila sijajna zamisel. Ker sem bila jaz že od rojstva zelo rahlega zdravja, si je od našega zdravnika, sicer tudi vnetega aktivista, izprosil potrdilo, da potrebujem gorski zrak. Ker pa tega v dolini, kakršno je Zasavje, ni, sem se lahko gibal izven tega območja. Zaradi mladoletnosti sem morala imeti spremstvo (na kar je oče tudi računal). Tako sta bila moje spremstvo oče in sestra.

Na dnu nahrbtnikov

Doma je oče na dnu najinih nahrbtnikov naložil stvari za partizane, na vrh pa naložil nekaj najinih oblačil. Sam si je v svoj nahrbtnik naložil polno hrane. To je delal zaradi večje varnosti, ker je računal, da najinih nahrbtnikov ne bodo pregledovali, če pa bodo njegovega, jim bo dejal, da je hrana za nas vse. Seveda je bila ta hrana večinoma za partizane.

Ko smo tako hodili čez Boben proti Mrzlici, kjer je bila javka, so nas večkrat legitimirali. Enkrat, dobro se spominjam, je eden od policistov zavpil za nami: »Pazite se banditov!« Oče pa je samo zamahnil in se potihoma nasmejaj.

Galicija je lep kotiček slovenske dežele

Kako drugačen je ta svet kot pred desetletji! Negovana, v svilo oblečena, z zlatim glavnikom počesana vila, bi zapisal pesnik. Sicer pa se je tukaj očetu, šolskemu nadučitelju, rodil slikar, grafik, risar in umetniški fotograf Dore Klemenčič-Maj. Ob občinskem in krajevnem prazniku so Galičani razstavili nekaj njegovih najboljših del, v načrtu pa imajo, da bi mu namenili stalen prostor, kar si veliki umetnik vsekakor zasluži.

Ob občinskem prazniku ob-

partizanskih enot, ki je s svojim pogumnim dejanjem naredila vtis na prebivalce na obeh straneh Mure. Žal ji odprti teren ni nudil naravnih zavetij, da bi se lahko v taki sestavi zadrževala na izpostavljenem območju. Po uspešnih akcijah se je morala, razbita v več manjših skupin, vračati nazaj preko reke na zborna mesta na Kozjak. Del čete se je vračal po isti poti mimo Smolkoviča in se kasneje, po končani borbeni nalogi, pridružil glavnini. Preko javke in domačije so šli številni znani partizani v Prekmurje in nazaj; tam so dobili zavetje in varnost. Med njimi sta bila tudi narodna heroja Dane Šumenjak-Miran in Jakob Molkmohor, pa tudi Jože Kramar-Juš. Žal so vsi trije padli v spopadu s sovražnikom ravno v Prekmurju. Naj omenim še Staneta Črviča-Bojana, ki je pogosto prihajal na to domačijo. On je pogosto menjal postojanke, saj je bilo na Gibini in Razkrižju veliko dobrih in varnih javk.

Smolkovičeva domačija je bila pred koncem vojne izdana. Od takrat naprej je sovražnik strogo nadziral Muro in njeno neposredno okolico. Mislim, da bi bilo prav, da bi ohranili takšen pomnik, če ne drugače, bi bilo prav, da bi vsaj kurirska partizanska transverzala zajela tudi to domačijo in prehod preko reke Mure. Stvari se zdaj počasi urejajo in upajmo, da bo tudi ta pomnik dobil svojo zasluženo mesto v zgodovini NOB.

Lenart Horvatič

čine Žalec so novinarji veliko pisali o Galiciji in Galičanih. Še posebej so se potrudila uredništva Savinjskega občana, Novega tednika in Radia Celje.

Prebiral, poslušal sem, kar sem pač ujel in se pri tem zamislil: podeželski kraji, še tako odročni, so dali največ borcev; krajani, vključeni v OF ali pa tudi ne, so dajali našim borcem za zlato, s krvjo prepojeno svobodo streho, hrano, zdravila, varna zatočišča... Pa vendar osrednji mediji iz leta v leto bolj pozabljajo te kraje, te še živeče ljudi.

Tako so tudi praznične dogodke v Galiciji »izpustili«. Pri sosedovih sem zavrtel telefon, poklical Krulca Jožeta, Galičana, izhajajočega iz kmečke partizanske družine, sedaj ravnatelja osnovne šole Petrovčev, in ga vprašal, na koga naj se v Galiciji obrnem, da bi mi povedal kaj o NOB, pa tudi o sedanjem trenutku.

– »Na koga?« zaslisi prijazen glas onstran žice. »Mm, najprej bi bil na vrsti Franc Špeglič, borec NOV, ves čas po vojni pa vesten družbeno politični delavec. Nato se oglasi pri Ramšakovi mami, ki je med vojno veliko veliko pretrpela, pri skoraj devetdesetih pa je čila, zdrava, vedno nasmejana. Za tem je še Pečnik Avgust Ah, lahko bi ti naštel še dosti imen...«

Špeglič Franca, visokega in vedno urejenega moškega, na videz že dolga leta poznam. Kar se družbenopolitičnih dejavnosti tiče, je prava »tavzen-troža«. Bogve, koliko razno raznih krajevnih, občinskih, menda tudi republiških funkcij je opravljal, pa še kar precej dela mu je ostalo.

»Kar je res, je res: že nekaj let imamo kar hude čase. Krajevne, občinske, republiške, zvezne blagajne se praznijo, praznijo... In vendar se kar naprej ustvarja nekaj novega. Ne samo v večjih središčih, industrijskih krajih, kar povsod! Tudi v kottičih, ki so bogu za hrbtom. Pa naj bo dol ali breg. Tako tudi v Galiciji. Pred leti kolovozi, makadam, sedaj asfalt. Tudi veliko nekdanj skoraj dotrajanih poslopj je zdaj obnovljenih. Kako je vse to mogoče, ko kraj nima nobenega industrijskega objekta? Kdor ne kmetuje, se vozi na delo v druge kraje Savinjske doline.

Tukaj priskoči na pomoč solidarnost, samoprispevek, vr-

stijo se prostovoljna dela. KS Galicija je med najbolj urejenimi in delavnimi v občini Žalec. Če smo med vojno zmogli to stokrat prekleto morijo, bomo zmogli tudi v miru. Samo roka-ve je treba visoko zavhati!

– Samo na tak način je moč v tem kriznem trenutku kaj doseči, »pove postaven France, ki ga ob osmih zjutraj nisem prav nič presenetil. Nekam se je bil odpravljaj, ali za kratek pogovor si vedno vzame čas. Taki so Galičani, ni kaj. »Z ženo imava dve že odrasli hčeri, pa majhen gruntec. Penzionček pa sem prislužil pri TNZ (notranji upravi), še zmeraj pa sem član občinskega odbora ZB, po činu rezervni poročnik – tudi porotnik sem bil dolga leta. Partizani sem tudi kar precej časa. Kdo pa v Galiciji ni!«

Zravna visoko in zdravo telo, kakor da hoče pokazati, da mu leta niso kaj hudega prizadejala. O raznih medaljah, odlikovanjih, priznanjih in takih stvarih ni govoril, češ, da za te stvarčice se nisem in se ne bom nikdar boril. Dobro delo se samo hvali.

»Med vojno je tetka smrt za las siknila mimo mene, pokosila pa me ni, kakor nekatere Galičane. Na koncu pa je malo manjkalo in bi me dali pod rušo. Od 3. do 6. januarja 1945 so do zob oboroženi Nemci z vso silo navalili. Nekdo jim je nesel na nos, da se v Galiciji nahaja številna partizanska enota. Res je bila, pa se je še pravi čas umaknila. Nekaj funkcionarjev in kurirjev se je skrilo na Slepčev marof. S kolegom Mirkom sva odnesla pete v skalovje Kunigunde in se skrila v kraško globel; kar mrgolelo je zelenec in rjavcev okoli naju, izsledili pa naju niso.

Pač pa so pestili Slepčevno mamo. Kričali so nanjo, da vsi Slepci delajo za bandite, da jih skrivajo. Premetali so hišo, pa štalo, svinjake in že so bili na stopnicah marofa. Zlata duša, ta Slepčeva mama, je znala kar dobro nemški, sukala se je s steklenico izvrstnega žganja okoli komandanta, pa še drugih živin, natakala, brez strahu govorila, da so banditi ravno kar odšli proti Kunigundi – to je visok gozdnat hrib nad Galicijo – kjer sva čepela midva z Mirkom. Po nekaj kozarčkih je komandant dal povelje za česanje kunigunskih gozdov. Zagotovo bi vse pobili, požga-

li, razjarjeni Nemci milosti niso poznali.

Ja, tako imamo še živeči partizani vsak svojo vojno in povojno zgodovino, debel roman. Razjezi pa me, ko nekateri naši člani ZB tako rekoč namerno pomagajo razdirati našo skupnost, ko imamo vendar kar le-

pe ugodnosti, na primer zastoj zdravstvene storitve in še kaj. Mnogi zahtevajo preveč. Pa blatenje in nesramno govorjenje o Titu... Če je na stara leta delal napake, bo njegovo ime v svetovni zgodovini vendarle večno zapisano...«

Kar srh je stresel krepkega možaka, ko mi je dejal: »K Ramšakovi Mariji pa le stopi. Reva, veliko je pretrpela, pa je skoraj pri devetdesetih zmeraj dobre volje.«

– Ja, vam je kar prav povedal ta naš France. Le kaj bi brez njega v Galiciji, »je zavzdihnila živahna ženica. Tudi tukaj je vse obnovljeno, poleg stare stoji nova hiša. Hitro je naštevata, kaj vse so Galicija in zaselki za praznik pridobili: mrliško vežo, obnovljeno šolo, igrišče, večnamenski dom. Ja, veste, v našem kraju vse dela in miga. Moja življenjska pot ni bila s puhom nastlana, dočkala pa sem kar lepo starost. Sem pa tiste vrste človek, ki nosi v srcu pregovor: Mladost brez petja mlada ni, starost se v petju pomladi! Vse življenje rada pojem, pripovedujem kmečke šale, nekaj sto ohceti sem obrala. O, gruntec tudi imamo, imam otroke, pa vnučke in radi se imamo. Srečanje starejših krajanov je bilo zares imenitno. Pomislite, na glavni slovesnosti nam je spregovoril celo najpomembnejši človek v naši lepi Sloveniji, Janez Stanovnik. Kar po domače jo je urezal, vsi smo ga razumeli. Za Galičane je bila to velika in nepozabna čast...«

Govori, kot bi čisti potoček žuborel. In pri teh letih! Ogromno je prebrala – in še bere – zato ima ob dobrem spominu tako bogat in pristen kmečki besedni zaklad.

»Pred vojno sem se izučila za natarcarico na Dobrni pri Skaletu. Tam sem našla prvega moža. Takoj po okupaciji je začel delovati za NOB, a je bil izdan. Ustrelili bi ga, pa se je javil v nemško vojsko. Mislim, da bo priložnost, bo pobegnil, se vrnil v naše gozdove. Nikoli več ga nisem videla. Po vojni sem se drugič poročila. Tudi drugi mož je že pokojni. Ah, med vojno...«

Malo je zgubala še vedno gladko čelo, nato pa me je z jasnimi očmi pogledala... Bilo je, kar je pač bilo. Kajuh je prav zapisal: »... in vendar nas nikoli ne uniči... Tudi sem gor med te griče so prišli Nemci. Na našem kozolcu so našli partizane in takrat so odpeljali očeta in mater ter naju s sestro, brata, ki jim je ušel, so med begom ubili v neki drugi hajki. Domačijo so požgali, sestro in mene pa odpeljali najprej v Stari pisker, od tam v Maribor in potem v Begunje. Tam so Avseniki doma. Joj, kako rada jih poslušam! Obe sestro sva na steno napisal svoje ime. Še danes ju lahko vidite. Zdaj

je tam muzej, med vojno pa je bila strahotna mučilnica. Ko so naju izpustili, sva jo peš mahnila proti Galiciji, proti našim Hramšam. Teden dni sva brusili pete... Bili sva pač kmečki korenini. Kmečki ljudje smo menda še zmeraj najbolj zdrav sloj. Hvala bogu! In če človeka na starost ničesar hudega ne tare, je tudi starost po svoje lepa. Še posebej takrat, ko obujaš med veselimi ljudmi vsele spomine. Jaz jih imam veliko. Kar brez skrbi napišite: Galičani so veseli, delavni ljudje. V KS imamo sposobne lju-

di in tako je kraj v nekaj desetletjih dobil veliko novega. Kar je še posebej lepo, je to, da nas starejše spoštujejo. Vedo, da smo tudi mi nekdanj pridno delali, da smo med zadnjo vojno veliko hudega pretrpeli in da smo našo lepo Galicijo in vse zaselke vedno v srcu nosili... Dan borca, ah, kar tristo šopkov smo ženske naredile za preživele borce. O, članica ZB sem še vedno. Ko bi le bil Tito mlajši in bi našo domovino še naprej vodil. Ne moremo si pomagati, Tita smo imeli vsi radi... Ja, družu Tito, mi se ti kunemo...« je narahlo zamrmrala. »Smo v krizi, to je res,« je pribila kot kak politik. »Kmetje pa le preveč jamrajo! Jaz trdim: dober kmet je še vedno na boljšem kot dober tovarniški delavec. Temeljno listino Slovenije 1989 sem pa že podpisala...«

Ramšakova mama bi lahko izdala pesmarico svojih pesmi, knjigo še mnogim neznanih običajev, pa še marsikaj drugega. »... Samo nekaj vas prosim, me je nekam miho pogledala v oči. To je moja globoka želja: objavite poročno sliko

Na Mrzlici

Od vseh teh obiskov na Mrzlici mi je eden ostal poseben v spominu. Takoj ko smo z nahrbtniki prisopihali do kože, nas je pri vratih pričakala skrbnica, ki je bila seveda tudi aktivistka. Rekla je očetu: »Franjo, nujno moram v Trbovlje odnesti važno pošto in ne vem, kdaj se vrnem. Tista dva prideta ob prvem mraku. Ta čas kaj skuham, saj veš, kje je kaj. Samo pazi na tistega doli, ki seka drva, ker je izdajalec.« Po teh besedah je odhitela po poti proti Trbovljam. Tako smo ostali sami trije v koči. Oče naju je s sestro takoj poslal ven z nalogo, da se zunaj navidez igrava, obenem pa opazujeva tistega sekača. In res je ves čas pogledoval proti koči.

Ob prvem mraku sva se šli navidezno igrati na verando, obenem pa sva opazovali okolico. Naenkrat sta se z desne prikazali postavi, tesno stisnjeni k zidu, ter smuknili v kočo. Tedaj se je najin nadzor podvojil. Čez čas je prišel po naju oče in rekel, naj greva jest, ter da bo on ta čas stražil. Ko sva stopili v kočo, sva na pragu obstali. Nikoli ne bom pozabila tistega prizora. Za mizo sta sedela oba partizana, pred njima pa prazna krožni-

ka, iz katerih sta ravnokar pojedla krompirjev golaž, ki ga je oče skuhal za vse. V rokah pa sta držala in božala pištoli s posebno ganjenostjo in celo s solzami v očeh. Pištoli smo namreč prinesli mi. Borcev nisva poznali, ker nista bila domačina, sta se pa predstavila. Danes se ne spominjam več njunih imen. Zdi se mi, da je bil eden od obeh Majcen. Ko sta v svojo nahrbtnika naložila še ostale stvari, ki smo jih prinesli, sta se lepo zahvalila in že ju je vzela noč. Čez leto smo zvedeli, da sta oba padla.

Izključitev iz gimnazije

Med tem časom sem jaz že hodila v nemško gimnazijo v Trbovljah. Sestra pa je oče vzel iz šole v Celju in jo zaposlil v salonu kot vajenka. To je storil zato, da jo je rešil »Arbajtdienst«. Poleg odhodov na teren sva s sestro redno pošiljali pakete našim internirancem v razna taborišča po Nemčiji. Še danes hranim beležko vseh taborišč, kamor sva pošiljali te pakete. Tako je teklo do začetka leta 1944. Takrat so namreč mene in še dve moji sošolki izključili iz gimnazije. Kot vzrok so navedli, da otroci hrvaških državljanov nimajo pravice študirati v nem-

ških šolah. Očetje teh mojih sošolk se ravno tako niso odrekli hrvaškega državljanstva. Izključitev iz šole me je zelo zbolela. Ne to, da nisem več smela obiskovati nemške šole, pač pa to, da so me odtrgali od nečesa, kar sem kasneje obžalovala vse življenje. Odteg-nili so mi pravico do učenja.

Takoj za tem je bil oče ponovno aretiran. Ker nisem več smela v šolo, sem pomagala sestri Nadi v salonu; medtem je že naredila frizerski izpit. Obenem sem ji bila v veliko pomoč, ker je sedaj vse ilegalno delo viselo na njej.

Ker je bil oče v zaporu, sem mu vsakič, kadar je bilo dovoljeno, nesla sveže perilo. Nekega dne, ko sem zopet stala pred oken-cem vratarnice, da bi zamenjala očetovo perilo, se je pred mano postavil možki v nemški uniformi. Surovo me je odrinil ter me v zelo slabi nemščini nadrl, češ, če hočem zamenjati očetovo perilo, moram govoriti po nemško. Še danes se spominjam, kakšen gnev se je takrat nakopičil v meni, da nisem mogla zdržati. Odločno sem se mu postavila po robu in mu rekla dobesedno tako: »Ne bom govorila nemško, ker ste tudi vi Slovenec in bi tudi vi morali govoriti

slovensko.« Kdaj in kako sem se potem znašla pred vrati zapora, še danes ne vem. Vem le, da je za mano priletel tudi tisti paket z očetovim perilom.

Nisem se zavedala, kaj sem s tistimi besedami povzročila. Ko so po daljšem času očeta izpustili, ga doma skoraj nismo prepoznali. Ostivel je, kljub temu, da je imel pred aretacijo črne lase. Potem nam je pripovedoval, da se mu je to pripetilo takorekoč čez noč; zato, ker so mu povedali, da bo naslednji dan ustreljen. K sreči ga je spet rešilo njegovo državljanstvo. Pri odpustu iz zapora pa so mu še zagrozili, da ga v tretje nobeno državljanstvo ne bo več rešilo. Glede mojih, v takratnem času nepremišljenih besed, nam je povedal tole: takoj po mojem incidentu pred vratarnico je k njemu v zapor prišel gestapovec Gračner (to je namreč bil on, česar pa jaz takrat nisem vedela), ga mučil in vpil nanj, da je zagotovo komunist, če ima že otroke po komunistično vzgojene. Po vsej verjetnosti bi to utegnilo nagnati krvnike k očetovi ustrelitvi. Če bi ga zares usmrtili, si ne bi nikoli mogla oprostiti, čeprav po otročje pač nisem mogla iz svoje kože.

(nadaljevanje prihodnjic)

Drago Kumer

Praznik občine Radovljica

Petega avgusta slavijo v radovljjski občini svoj praznik v spomin na ta dan leta 1941, ko je bil po sklepu vojnorevolucionarnega komiteja KPS za Gorenjsko ustanovljen na Jelovici proslavljeni Cankarjev bataljon, prva večja partizanska enota na Gorenjskem. Sestavljali so ga pretežno borci domačini, ki so se odlikovali v številnih bojih, predvsem pa v legendarni dražgoški bitki.

Osrednji dogodek je bil na praznični dan, v soboto 5. avgusta, ko je bil v avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici slavnostna seja skupščine občine s kulturnim programom, v katerem so sodelovali Godba na pihala iz Gorij ter člani Linhartovega odra in flavtista Maja Gogala. Seje so se poleg delegatov skupščine, SIS-ov in družbenopolitičnih ter delovnih organizacij udeležili tudi preživeli prvoborci, predstavniki JLA, gorenjskih in pobratenih občin iz Srbije, Bosne in Hrvaške. Podelili so tudi letošnja občinska priznanja. Veliko plaketo je prejela DO Elan Begunje, plaketo občine Radovljica pa Zlato Kavčič iz Lesc, Radomir Ugrnić iz pobratenege Svilajnce v Srbiji, Peter Zupan iz Radovljice, posmrtno pa tudi Anton Dermota iz Kroke, ki je stalno živel na Dunaju. Medaljo občine Radovljica letos prejmejo: ing. Irena Kajfež iz Kemične tovarne Podnart, Cene Resman iz Bohinja, Marica Vidic iz Srednje Dobrave in Janez Zupan z Brezje.

O pomenu praznika, uspehih in težavah delovnih ljudi v občini je govoril predsednik skupščine Marko Bežjak.

Tudi letos so počastili praznik s številnimi kulturnimi in športnimi prireditvami predvsem v Radovljici, na Bledu in v Bohinju. Začele so se že 2. avgusta z otvoritvijo razstave akademskega slikarja Poldeta Oblaka, domačina z Bleda. Razstava bo v avli skupščine Radovljica, naslednjega večera pa je bil v graščinski avli koncert harmonikarskega orkestra Glasbene šole Radovljica. Od petka 4. avgusta do sobote 12. avgusta so se v okviru Festivala Radovljica zvrstile glasbene prireditve znanih umetnikov na starih glasbilih, ki jih organizira Društvo ljubiteljev stare glasbe Radovljica. Od 8. do 13. avgusta so isti umetniki nastopili na Bledu na prireditvi Bled Antiqua. Med športnimi prireditvami velja omeniti 8. mednarodni plavalni miting v Radovljici, ki je bil 5. avgusta, ter 5. tradicionalno kolesarsko dirko po ulicah Radovljice in 16. mednarodni šahovski turnir v kampu Šobec pri Lescach. Obe prireditvi sta bili v nedeljo 6. avgusta. Posebno privlačno pa je bilo v soboto 12. avgusta tekmovalno v športnem plezanju pod Skalco v Bohinju, ki ga bodo ponovili tudi v nedeljo 13. avgusta. V soboto 19. avgusta bo v Lescach vsakoletni nogometni turnir za pokal Staneta Perca, ki ga zmagovalnemu moštvu podeljuje KO ZB NOV Radovljica. Zanimivo utegne biti tudi na steni Blejskega gradu, kjer bodo gorski reševalci iz Radovljice prikazali vajo reševanja v steni. V okviru športnih prireditev bo v nedeljo 3. septembra 24. mednarodni turnir v balinanju »Pokal Gorenjske 1989« v Radovljici.

JR

Tudi gobji in ribji jedilnik je lahko slasten

Znali bomo preživeti brez zalog in vojaške menze

Bogat gozdni jedilnik

Vojaki specialnih enot enote Gojka Vujnovića v sili postanejo tudi lovci na želve, kuščarje, nabirali užitnih gob in vsega tistega, kar nudi narava za preživetje.

O različnih možnostih in znanju o preživetju v naravi brez pomoči smo se pogovarjali s starešinami omenjene specialne enote, ki ji poveljuje Darko Pečanac. Menili so, da narava v tem času in tudi sicer nudi številne možnosti za samostojno prehranjevanje z vsem tistim, kar »leže in gre« ter raste v naših podnebni razmerah. Zdravilnih rastlin je vsenaokoli v izobilju in čaji iz zdravilnih zelišč vselej prijetno ter osvežilo delujejo na organizem. Prav tako je v naravi najti različne vrste zelenjave, korenin in drugih koristnih rastlin za gozdne jedilnike. Gozdne jagode, bo-

rovnice in drugi divji sadeži so vsem znane poslastice. Med gobami so na teh adhoc jedilnikih še najbolj cenjeni jurčki, lisičke in zajčki. Sicer pa veliko pozornosti posvečajo temu, da se na jedilnikih ne znajde kakšna strupena goba ali kakšna druga strupena rastlina.

Med poznavalci preživetja v naravi je tudi dosti takšnih, ki poznajo še druge načine za napolnitev jedilnikov – z ribami, polži in tudi želvami... Ni mogoče reči, kaj je pri teh jedeh okusnejše – omaka iz polzev ali raznjiči iz kačjevine.

Vojak ima za en dan preživetja pri sebi 200 gramov kruha, 5 gramov soli, 30 gramov jedilnega olja in 20 gramov sladkorja. Vse ostalo si mora poiskati v naravi. Zato je prava umetnost preživetje v naravi brez vojaške kuhinje.

Svetislav Nikolić

Zbor aktivistov novomeškega okrožja OF

Star pregovor pravi: Bolje pozno kot nikoli.

Nekdanji aktivisti OF, ki smo delovali v novomeškem okrožju, se nameravamo letos zbrati v Radulji ob Zakrajškem mlinu. Gotovo se je vsak od nas pred več kot 435 leti znašel na tem področju, kjer je jeseni 1942 daljši čas taborila Gubčeva brigada, v tej okolici je bila točka kurirjev TV linij, okrožni odbor OF Novo mesto pa je imel svoj »sedež« v okoliških zaselkih od jeseni 1942 do zime 1943.

Marsikaj se jim je od tistih časov spremenilo na bolje, čeprav ne vse, kot smo pričakovali mi in oni.

Iskreno vabimo vse, ki so med vojno sodelovali z nami in nam nudili gostoljubje, na naše srečanje, da se po tolikih letih spet vidimo in izmenjamo toplo besedo, ki je velikokrat pomenila toliko kot kos kruha ali kozarec vina.

Zbrali se bomo 9. septembra letos ob 9. uri v Trebnjem ali ob 11. uri v dolini pri Zakrajškem mlinu in po krajši prireditvi odkrili spominsko obeležje.

Točen spored bodo objavile področne organizacije ZB.

Iskreno vabljeni!

Okrožni odbor aktivistov OF Novomeškega okrožja

Dogodek za Prebold

Podarjeno gasilsko vozilo

Preboldski gasilci so postali bogatejši za novo orodno gasilsko vozilo – darilo družine Marije Žizek, družine Hessler in gasilcev iz okraja Une iz ZRN. Pred leti sklenjeno prijateljstvo z gasilci Une, ki sta mu zlasti botrovala zakonca Žizek – Cicej, ki sta sorodstveno vezana na Marijo Reko in družino Draga Lobnikarja, je s tem darilom še okrepljeno. Prav gotovo bi se takšnih zdomcev razveselili tudi gasilci drugih krajev Slovenije.

Res da vozilo magirus – deutz ni novo, vendar je njegova vrednost z vso obstoječo opremo za društva magično visoka in skoraj nedosegljiva, saj je ocenjena na preko 160 starih milijard. Vozilo ima cisterno za 2500 l vode, 30 m cevi, 3 dihalne aparate in vso ostalo opremo, ki spada h gasilskemu orodnemu vozilu. Poleg njega pa so podarili še motorno brizgalko s kapaciteto 800 l na minuto in 700 m tlačnih B in C cevi. Vse skupaj predstavlja za preboldske gasilce izdatno okrepitev že sicer dobro opremljenega društva, hkrati pa boljše možnost intervencij v hribovitih predelih KS in občine. Gasilec in številnim drugim, ki so ta dan prisostvovali svečani predaji ključev avtomobila, govorom, podelitvi priznanj, povorki in še čemu, bo ta sobota še dolgo ostala v spominu. To pa tudi zavoljo nemškega in francoskega jezika, ki ga je bilo moč slišati po zvočniku. Poleg zdomcev so bili gostje preboldskih gasilcev tudi drugi predstavniki gasilskega društva iz Une in poveljnik pokrajinske gasilske zveze iz Francije. Vsi so se izredno dobro počutili v tem okolju in Savinjski dolini. Nič manj pa niso prišli domov zadovoljni predstavniki OGG Zalec, ki so se udeležili praznovanja 80 – letnice gasilskega društva iz Une. Stiki in poznanstva se krepijo in tudi to je morda del tistega, čemur pravimo Evropa 1992.

Darko Naraglav

Srečanje loških osemdesetletnikov

Vsi jubilanti so prejeli tudi spominsko grafiko avtorja Janeza Jana. Tudi komandantu inženirske enote JLA v Škofji Loki je bila podeljena spominska grafika in znak zahvale za dobro sodelovanje z vsemi DPO v občini, in še posebej z OO ZB NOV Škofja Loka. Ob sodelovanju harmonikaša Antona Benedika in pevskega zbora LTH Škofja Loka so bili vsi jubilanti nadvse zadovoljni. Ob poznem popoldnevu so se zadovoljni vrtnili na svoje domove z enako željo, da bi bilo še več srečanj borcev NOV v prijetnem in pravem partizanskem tovariškem vzdušju.

Občinski odbor ZBZ NOV Škofja Loka je ob dnevu vstaje organiziral srečanje borcev NOV iz Škofje Loke starih nad 80 let.

Srečanje jubilantov je bilo v vojašnici »Jože Gregorčič« v Škofji Loki. Udeležilo se ga je nad 50 ostarelih nekdanjih borcev NOV, med drugimi tudi trije nekdanji borci za severno mejo. Tega srečanja so se udeležili tudi člani predsedstva OO ZBZ NOV, predstavniki mladine, občinske skupščine, OK ZK, OK SZDL in komandant inženirske enote JLA v Škofji Loki.

Jubilante sta pozdravila Ferdo Tolar in predsednik občinskega odbora ZBZ NOV Stane Pečar. S prisrčnim in ganljivim nagovorom je vse prisotne navdušila Pavla Benedik in tudi predstavnica mladinske organizacije.

– Društvo upokojencev Škofja Loka in Gorenja vas je minulo soboto organiziralo izlet na Žirovski vrh. Tega izleta se je udeležilo približno sto upokojencev. Med njimi je bilo večje število članov ZB NOV in borcev NOV, ki so se med

zadnjo vojno zadrževali v raznih partizanskih enotah na območju Žirovskega vrha. Pri lovski koči na Žirovskem vrhu nad Zalo je bilo zborovanje in družabno srečanje številnih upokojencev, ki so se pripeljali na Žirovski vrh z avtobusi in osebnimi avtomobili. Precej jih je prišlo na Žirovski vrh tudi peš po partizanskih stezah in poteh. Izlet in družabno srečanje upokojencev na Žirovskem vrhu je bil na obletnico sovražne ofenzive od 2. do 4. avgusta 1943, znane pod imenom »žirovska hajka«, v kateri je padlo 55 borcev NOV.

Predstavniki DU Gorenja vas Jakob Ušeničnik je zbranim udeležencem spregovoril o zemljepisni legi obsežnega območja Žirovskega vrha, ki je bilo zelo ugodno za zadrževanje in delovanje prvih manjših partizanskih enot in pozneje izhodišče večjim bojnim enotam za napade na sovražne postojanke v Dolomiti in drugod. Omenil je, da je bila po slemenu Žirovskega vrha pred drugo svetovno vojno zgrajena utrdbena linija v smeri proti Zahodu. Orisal je tudi zgodovinske dogodke o tistih prvih dneh avgusta 1943, ko je novoustanovljena Gorenjska (Prešernova) brigada v sovražni ofenzivi doživela najhujši poraz na Žirovskem vrhu, kjer je padalo in bilo zajetih večje število borcev NOV.

Po končanem zborovanju so se upokojenci po skupinah napotili na krajše ogledne na Žirovski vrh, ki obsega približno 48 km² na višini 901 m n.v. Ogledali so si tudi številna spominska obeležja NOB in se šele v poznem popoldnevu vrtnili domov v Škofjo Loko, zadovoljni z organizacijo izleta.

Franc Galičič

Mladinske športne igre

Nočno tekmovanje

Zmagovalna ekipa iz Sešče

Mladinske športne igre so v žalski občini v polnem teku. Ena od preizkušenj pa je bilo tudi nočno orientacijsko tekmovanje, ki so ga za OK ZSMS Zalec izpeljali preboldski jamarji, ki so tudi sicer vsakoletni organizatorji podobnega tekmovanja v okviru krajevnega praznika, meseca septembra.

Mladi tekmovalci iz OO ZSMS žalske občine so se zbrali v Preboldu pred spomenikom NOB, kjer je bil tudi start. Pot jih je vodila proti Šmiglovi zidanici in nato čez več vasi nazaj v Prebold. Noč in premajhna pozornost ob branju opisa poti pa sta naredila svoje. Namesto na Šmiglovo zidnico so tri ekipe prišle na Zvajgo, ko pa so ugotovili, da so zgrešili, jim ni kazalo drugega, kot da so se vrnili v Prebold. Vse preostale ekipe pa so pot uspešno prehodile in se javile na kontrolnih točkah. Med najhitrejšimi so bile pri mladinkah članice iz OO ZSMS Gornja vas, pri mladincih pa člani OO ZSMS Sešče. Oboji so dobro rešili tudi vprašanja, ki so bila priložena k opisu poti in zmagali.

Kljub majhnim spodrsrlajem, ki jim je botrovalo tudi vreme, je tekmovanje dobro uspelo. Pohodniki pa si žele še več tovrstnih oblik rekreacije. MŠI pa so nedvomno s tem pridobile na zanimivosti.

D. Naraglav

Talci na Bistriškem klancu opominjajo

V povračilni akciji (zaradi uspešnega napada drugega bataljona Kokrškega odreda) so Nemci od 25. do 28. julija dvainštiridesetega leta na Bistriškem klancu postrelili 59 talcev.

Ob letošnji obletnici tega dogodka je bila ob na novo urejenem spomeniku na Bistriškem klancu spominska proslava. Na njej so sodelovali pionirji in krajski pihalni orkester, zbranim pa je spregovoril Baldomir Bizjak, predsednik odbora podpisnikov družbenega dogovora o varstvu spomenikov ljudske revolucije na območju krajske občine. V svojem govoru je med dru-

gim dejal, da nekateri danes sicer skušajo doseči, da bi na te najhujše vojne grozote pozabili, ob tem pa menil, da ni mogoče potiskati ob stran zgodovinskega spomina. »V Evropi se združujejo sile neofašizma in neonacizma. Pa tudi pri nas zaudarja: pisuni pišejo o več ali manj vrednih narodih...« Dejal je, da ga skrbijo pojavi raznih teorij o boljši rasi, kar ga spominja na znano nacistično teorijo. V tem kontekstu pa, je poudaril Bizjak, tisti, povzdigovalci »boljše rase« govorijo o demokraciji in človekovih pravicah.

Drago Papler

Priprave za partizansko zborovanje v Postojni

Pred dnevi je bila v Postojni seja odbora za organizacijo in izvedbo partizanskega zborovanja nekdanjih borcev topničarjev-prekomorcev in političnih pregnancev na Sardiniji (domicil imajo v Postojni).

Partizansko zborovanje organizirajo v počastitev 45-letnice ustanovitve artilerijske grupe 8. korpusa, kasneje preimenovane v artilerijsko brigado 8. korpusa 4. armade in v počastitev 45-letnice ustanovitve »slovenskih čet« na otoku Sardiniji in Korziki.

Sklenili so, da bo skupna proslava topničarjev in »sardincev« v Postojni, v soboto, dne 16. septembra 1989 ob 11. uri, in sicer v telovadnici Srednje tehniške in naravoslovne šole (cesta v Staro vas 2). Slavnostni govornik bo Tomaž Tušar, predsednik skupščine občine Postojna.

Albert Klun

Sedmero kurirjev

Pri Rekovih na Brdih pri Slovenj Gradcu, kjer je bila postaja 1–8, je bilo že 4 srečanje nekdanjih kurirjev. Najstarejši je star 85 let, najmlajši pa 62 let.

Zbrali so se na lovski koči Lovske družine Golavabuka, ker je tudi tu potekala pot kurirjev.

Srečanja so se udeležili tudi sodelavci-obveščevalci. Skupaj so obujali spomine na delo kurirjev pred 45 leti, ko so složno sodelovali pri opravljanju težkih in nevarnih kurirskih nalogah.

Spomnili so se tudi na padle in umrle kurirje, jih počastili z enominutnim molkom. Srečanje so končali s piknikom, zapeli partizanske pesmi in se pozno popoldne razšli z obljubo, da se čez leto spet snidejo.

Stanko Hovnik

Sedmero kurirjev kurirske postaje 1–8 pri Reku na Brdih

Kako pa kaj vaši zobje?

Zobna obloga – povzročiteljica zobne gnilobe in boleznih obzobnih tkiv

O tem pripoveduje dr. stom. Jožica Ladjić

Veliko ljudi še vedno misli, da sta zobna gniloba in boleznih obzobnih tkiv predvsem ali samo posledica dednostnih dejavnikov.

Raziskave v svetu in doma dokazujejo, da je možno zobno gnilobo in boleznih obzobnih tkiv skoraj povsem preprečiti z zmanjšanim uživanjem nizkomolekularnih ogljikovih hidratov, to je, z manjšo uporabo sladkorja (saharaze), z rednim in natančnim odstranjevanjem zobne obloge ter z dodajanjem fluoridov.

Zobna obloga nastaja na zobeh in dlesnih iz slinske kožice, v katero se naselijo bakterije; v človeških ustih je približno 50 milijard bakterij (!), med njimi pa je za zobno gnilobo najnevarnejši streptokok mutans, ki se ob dovaja-

nju ogljikovih hidratov in predvsem sladkorja hitro množi. Del sladkorja predelajo bakterije v močno lepljivo snov (lepljivi dekstrani), s katero se čvrsto prilepijo na sklenino, preostali del pa razgradijo v kisline ali spravijo kot rezervo v obliki polisaharidnih zrn.

Če zobne obloge ne odstranujemo redno in natančno, se zaradi visoke koncentracije kislin na površini sklenine zobje sčasoma razapnijo, dobijo bele lise ali pege, po daljšem času se pojavi vidna zobna gniloba v obliki rjavega zabarvanja in zmeščanja sklenine.

Podobno se dogaja tudi na dlesnih, ki postanejo v zane-marjenih ustih najprej rdeče, nato prično nabrekati in, če nismo dovolj pozorni ali po-

učeni, tudi krvaveti in boleti.

Vsem tem nadlogam se lahko izognemo, če redno in natančno odstranjujemo zobno oblogo.

Zob je čist, ko na njem ne moremo z barvili (kolorplaque tablete) dokazati rdečih mest – zobnih oblog.

Čistost zob lahko dosežemo le z dobro zobno ščetko, zobno kremo in zobno nitko.

Zobna ščetka odstranjuje oblogo z vidnih površin zob (ličnih, nebnih, jezičnih in griznih), zobna nitka pa iz medzobnih prostorov, ki niso dostopni niti najtanjšim vlaknom zobne ščetke. Dlesen čistimo z zobno ščetko, masiramo pa jo lahko z vodno prho, s ščetko ali s prsti.

Pri temeljitem čiščenju zob nastaja zobna obloga počas-

Slavni imeni nekdanjih hollywoodskih zvezd, Mary Astor in Ine Claire, sta že zdavnaj ob svoj mladostni obraz. A tudi v jeseni življenja sta ohranili zdrav nasmeh.

neje kot pri površnem čiščenju.

Dobro je vedeti, da že zobna obloga, debela komaj 0,3 do 0,6 mm, povzroča gnitje zob, zato upoštevajmo pravilo: »Le čist zob je zdrav!«

A. A.

Zdravnikovi nasveti

Starostni bolnik

Kakor smo že zadnjič nakazali, srečujemo pri starostnikih celo vrsto problemov, ki so pogostejši v tej starostni generaciji kot v drugih. Ena takšnih težav, ki utegne nastopiti pri starostniku, je **senilna demenca** (umske motnje), pogosta je omejena gibljivost, nestabilnost, opešana kontrola nad zadrževanjem izločkov, nemajhne težave pa se kažejo tudi kot posledica učinkov jemanja številnih zdravil.

Prav strah pred senilno demenco (umskimi motnjami) je pri starajočih se ljudeh največji, zato je potrebno ustrezno strokovno pristopanje in razlaga starejšim ljudem, da takšni pojavi niso nujno in vedno spremljajoči pojav staranja. Številne raziskave kažejo, da se staranje, in z njim pojav senilne demence, pojavlja le pri petih odstotkih starejših oseb, običajno starejših od 65 let in v 20 odstotkih pri starostnikih okoli osemdesetih. Nekaj višji je odstotek pojava senilne demence, imenovane Alzheimer (te je do 50 odstotkov). 15–20 odstotkov je takšnih s posledicami kapi (manjšega obsega), med 15 in 20 odstotki pa se giblje število takšnih starostnikov, ki imajo težave zaradi obojih, nazadnje naštetih bolezni.

Klinična podoba starostnikovih umskih težav se kaže v zmanjševanju zanimanja za okolico, zniževanju stopnje koncentracije, spreminjanju osebnosti in pozabljivosti. Seveda lahko vse takšne spremembe svojci kaj hitro opazijo. Starostnik, ki nečesa ni dobro slišal, želi, da se mu to ponovi, vendar pa se ne potruži, da bi dobro slišal sogovornika. Misli mu očito bežijo drugam (pogleduje po okolici) zmotijo ga druge aktivnosti v prostoru, kot sta na primer radijski in TV program. Jasno je, da moramo biti pri ocenjevanju starostnikove pozornosti pazljivi, saj utegnemo en sam takšen pripetljaj »odsotnosti« napak okarakterizirati. Mnogi starostniki, pri katerih se pojavljajo znamenja senilne demence, ohranjajo svojo fizično in socialno dejavnost kljub težjim motnjam. Zato nikakor ne moremo starostnikovega vedenja vpredalčiti brez strokovnega sodelovanja poznavalcev – strokovnjakov.

Napredovanje omenjene bolezni se kaže z izgubo spomina, končno pa tudi s popolno dezorientacijo in umikom iz družbe.

Pogoste manjše možganske kapi so podlaga za tako poslabšanje. V tem procesu pride do nepopravljive okvare celic možganske skorje in, če se temu pridružijo še nekatere razvade (kot je na primer kajenje, prekomerno uživanje alkohola...), se proces razvija še hitreje. Kajenje pospešuje okvare ožilja, alkohol pa neposredno poškoduje možganske celice.

Pri preiskavah te vrste težav si dandanes pogosto pomagamo z računalniško vodeno termografijo možgan. Ta metoda je zelo koristna, ker izloča tudi možnost takšnih drugih obolenj, kot so na primer večji krvni strdki, tumorji, večje krvavitve, vodenoglavost in odmrte delov možgan. Seveda tudi ta metoda raziskovanja sama ni izdelana. Včasih se pri takšnih izvidih pokažejo neke minimalne spremembe, ki pa kasneje, po natančnejši vsestranski preiskavi, vendarle ne pomenijo že kar znamenja senilne demence. Torej je tudi pri teh preiskavah pravilo, da se ne moremo in ne smemo zanašati na en sam izvid, ampak moramo upoštevati najširši spekter podatkov iz raziskav o celotni človekovi dejavnosti in njegovem delovanju.

Dr. Danijel Brezic

(se bo nadaljevalo)

Ste vedeli?

Tudi v Sloveniji obolevajo za mišjo mrzlico

Lahko je podobna gripi, lahko pa je tudi smrtonosna

V Bosni in Hercegovini so nedavno bili plat zvona zaradi virusne bolezni, imenovane mišja mrzlica, ki je doslej pokosila že štiri ljudi, medtem ko je bilo obolelih okrog osemdeset.

Nekatere bosanske kraje je zajela prva epidemija. Vendar pa to ni le bolezen našega juga (pred tremi leti je razsajala na Kosovem, v Črni gori in v južni Srbiji). Ljudje tudi v Sloveniji obolevajo za hemoragično mrzlico, ki povzroča prizadetost ledvic.

Bolezen se imenuje mišja mrzlica zategadelj, ker jo prenašajo predvsem miši in drugi glodalci – od podgan, hrčkov do polhov. Pri tem pa je zanimivo in naj opozorimo že na začetku, da se mačke ne nalezijo in tudi ne prenašajo usodnih virusov. Ti se zaredijo v pljučih glodalcev in se prenašajo na človeka z urinom, s slino in z blagom. Največkrat ti virusi lebdiijo v zraku, v hrano lahko le zaidejo, če pridejo z njo v stik glodalci, najdemo jih pa včasih celo v vodi. Tako je na zatožni klopi prah v gozdovih, v vinogradih in na poljih; z njim se človek največkrat okuži. To tudi pove, da so ogroženi gozdarji, vinogradniki, kmetje in, kakor so povedali na Nefrološki kliniki v ljubljanskem Univerzitetnem kliničnem centru, tudi ljudje, ki živijo v slabih stanovanjih. Vi-

rusi se namreč zadržujejo tudi v vlagi in imajo radi umazanijo.

Bolezen so bojda poznali že stari Kitajci, najraje pa je izbruhnila v času vojn. Tako je v začetku petdesetih let zbolelo na Koreji za mišjo mrzlico dva tisoč ameriških vojakov. Potem so znanstveniki začeli intenzivno raziskovati bolezen, vendar je nevarnost trajala, dokler niso leta 1976 odkrili virusa hantana, imenovanega po korejski reki Hantaan, kjer je bila epidemija najhujša. Virus je prišel tudi v Evropo, le v Veliki Britaniji in v ZDA ga ni.

Ta virus dobi človek z vdihovanjem prahu ali s hrano in menda celo z vodo. Prvi simptomi se pokažejo po desetih dneh, lahko pa šele čez dober mesec dni. Nastopijo: povišana temperatura, glavobol in bolečine v predelu ledvic. Potem se pojavijo krvavitve iz nosu, kri v urinu in blatu. Ker prizadene virus le kapilare, se kri na ta način izliva v telo. Bolnik dobi podpludbe po vsem telesu in je videti, kot da bi bil hudo pretepen. Najhuje je, ko se začne kri izlivati v notranje organe, zlasti v ledvice (v njihovo sredo), kar lahko povzroči celo odpoved ledvic.

Bolnik mora v bolnišnico, kjer zdravi proti virusu sicer nimajo, zdravijo pa posledice.

Pogosto morajo obolelega priključiti na aparat za dializo. Bistvo zdravljenja je v tem, da dobi bolnik nadomestilo za izgubljeno tekočino, ker je izsušen, čeprav je na videz ves nabuhel. Zato zdravniki takšnim bolnikom priporočajo pitje večjih količin tekočin.

Virus ne prizadene posameznih organov, ali možgan, zato pa bolniki umirajo zaradi izgube krvi. Smrtnost zaradi te bolezni je v svetu deset odstotna, v Jugoslaviji je bila pred tremi leti kar trideset odstotna, v Ljubljani pa trdijo, da vse bolnike pozdravijo. Pač, eden od petindvajsetih, kolikor se jih je v zadnjih letih zdravilo v Univerzitetnem kliničnem centru, je umrl, a zdravniki trdijo, da je bila to le izjema.

Pomembno je, da bolnik, ki je zbolel za mišjo mrzlico, pravočasno pride v bolnišnico, zato naj bi bili splošni zdravniki posebej pozorni na ogrožen del prebivalstva. Po zadrževanju zdravnikov ni nevarno nabiranje gozdnih sadežev ali sprehajanje po gozdu.

Prof. dr. Jože Drinovec nam je povedal, da poznamo dve vrsti virusa heorargične mrzlice: eden je skandinavski, drugi pa hantanski. Prvi pozroči le gripi podobno obolenje in le rahlo prizadene

Zadnja zdravniška poročila sicer navajajo, da to epidemično virusno obolenje pojenjuje ter, da splošne nevarnosti ni. Malo pozornosti pa ne bo odveč.

ledvice, zato niti ni potrebna zdravniška pomoč. Dobro je le, če takšen bolnik veliko pije. Drugi virus pa je precej bolj nevaren. Pri nas se pojavlja prvi predvsem v Prekmurju, drugi pa v Beli krajini in okrog Novega mesta. Vsi dosedanja bolniki so bili prav s teh območij. Bojazni, da bi pri nas prišlo do epidemije, pravijo strokovnjaki – ni.

Albin Podbevšek

Ljudska pesnica

Predstavljamo vam Marijo Omahna, 63-letno upokojenko in članico krajevne organizacije ZB Vrhpolje, doma iz vasi

Marija Omahna z vnukom Markom ob nastopu na letni skupščini DU Moravče

Kokošnje. Marija je že 17 let vdova. Živi sama v kmečki hiši ob novi asfaltirani cesti v kmečko-delavski srednje veliki vasi. Zadovoljna je s pokojnino, navajena živeti skromno. Rada priskoči na pomoč sosedom pri kmečkih delih, je družabna in vesele narave, predvsem pa rada poje. Zaradi osamljenosti piše ljudske pesmi. V posebnem zvezku jih ma napisanih že prek 150. Nekaj so ji jih že objavili v občinskem poročevalcu. Njeni trije vnuki: Janko, Marko in Tone, ki so nadarjeni glasbeniki in pevci, že javno nastopajo na prireditvah v domačem kraju in drugod po Sloveniji; pojejo tudi pesmi, za katera je napisala besedila njihova stara mama Marija.

Tekst in foto Jože Novak

P. S.: Tudi to je lahko lep konjiček in način za preganjanje samote, mar ne? Pišite nam še o drugih podobnih zanimivih ljudeh, ki se kratkočasijo z najrazličnejšimi aktivnostmi. Radi bomo o njih pisali.

Izšla je monografija Petega POS mornarice NOVJ

V počastitev 45-letnice ustanovitve 5. pomorskega obalnega sektorja mornarice NOV Jugoslavije, je pri založbi »Vojnoizdavački i novinski centar« v Beogradu (v knjižnici Vojna preteklost narodov in narodnosti Jugoslavije) izšla monografija »Peti pomorski obalni sektor mornarice NOVJ 1943–1945« (346 strani), ki jo je napisal Mario Ostojić (r. 9. avgusta 1922 v Povlju na otoku Braču. Avtor je nosilec partizanske spomenice 1941, od junija 1944. do marca 1945. je bil politični komisar 5. POS. Po vojni je končal Vojnopomorsko akademijo v Leningradu, Višjo pomorsko akademijo v Splitu ter Višji tečaj operatike in vodenja v Divuljah. Opravljal je tudi številne poveljniške in operativne dolžnosti v vojni mornarici in v Zveznem sekretariatu za ljudsko obrambo. Leta 1974 se je upokojil s činom kontraadmirala).

Pobuda za izid monografije 5. POS je prišla iz vrst nekdanjih borcev, ki so že od leta 1984 organizirani v štirih sekcijah (Split, Dubrovnik, Korčula, Tivat). Podobno kot pri drugih sekcijah borcev, so tudi pri sekciji borcev 5. POS mornarice NOVJ posvetili posebno pozornost zbiranju zgodovinskega gradiva, urejanju evidence medvojnih pripadnikov vseh enot, ki so bile v sklopu 5. POS in razvijanju revolucionarnih tradicij NOB med mladimi mornarji, ki služijo kadrovske rok v enotah, ki nadaljujejo tradicije NOB 5. POS.

Peti POS je bil ustanovljen v začetku novembra 1943, na takrat osvobojenem otoku Korčuli. Po hudih bojih z Nemci (decembra 1943.) se je moral 5. POS umakniti na otok Vis, kjer je bil januarja 1944. razformiran.

Znova so ga oblikovali meseca junija 1944, tokrat na otoku Lastovo (nato je bil premeščen na Korčulo, Dubrovnik in Boko Kotorsko) z nalogo, da sodeluje v bojih za dokončno osvoboditev Dalmacije.

Ker 6. POS (bokakotrski) ni bil oblikovan, je 5. POS (konec leta 1944) prevzel v svojo operativno pristojnost tudi celotno področje 6. POS. Tako je operativno področje na katerem je 5. POS deloval zajemalo celotni morski, otočni in obalni pas južne Dalmacije, Boke Kotorske in Črnogorskega primorja. To operativno področje se je raztezalo od sredine Korčulanskega kanala do državne meje proti Albaniji na reki Boja-

ni (zračna razdalja je znašala 240 kilometrov).

Novembra 1943, kmalu po ustanovitvi (imenovanju) štaba, je imel 5. POS v svojem sestavu skupino južnodalmatinskih flotilij, 6 obalnih baterij, 3 luške kapitanije, 3 luška zastopstva, okrog 50 motornih jadrenjakov in plovnihih objektov ter ladjedelnice v Korčuli in Vele Luki in formiran je bil tudi Kurčulanski partizanski odred.

Mario Ostojić je napisal zgodovino nastanka, razvoja in bojne poti enot 5. POS in je pri svojem delu zelo uspešno uporabil arhivsko gradivo ter obširno literaturo. Avtor monografije je oris zgodovine 5. POS napisal zelo pregledno in ga je razdelil v štiri poglavja, ki se ujemajo s kraji, v katerih je 5. POS izvajal bojne operacije.

V uvodnem poglavju je prikazal vojaško-politične razmere na območju južne Dalmacije od kapitulacije stare Jugoslavije pa do kapitulacije fašistične Italije. V prvem po-

glavju obravnava zgodovino 5. POS od njegovega oblikovanja pa do umika na otok Vis (november-december 1943), pri čemer je v podrobnosti obdelal Nemški desant na otok Korčulo (22. 12. 1943), organizacijo obrambe otoka Korčule v kateri je poleg enot 1. in 13. dalmatinske brigade, Korčulanskega odreda, 5. POS sodelovala tudi 1. prekomorska brigada. V bojih za obrambo otoka Korčule (od 22. – 26. decembra 1943) so enote NOV Jugoslavije utrpeli hude izgube. Tudi enote 1. prekomorske brigade (komandant je bil Marko Kantić, politični komisar pa Drago Crnogorac) so utrpeli hude izgube, padlo je vsega 300 borcev. Pod pritiskom premočnega sovražnika so se enote NOVJ umaknile na otok Vis. V drugem poglavju opisuje borbena aktivnost partizanskih enot na operativnem področju 5. POS v obdobju njegove razpustitve pa do ponovne ustanovitve (januar-juni 1944). V teh akcijah so sodelovale enote 26. dalmatinske divizije, med njimi tudi enote 3. prekomorske brigade in artilerijske grupe z otoka Visa. V tretjem poglavju pa je Mario Ostojić opisal delovanje 5. POS od ponovne ustanovitve (junij 1944) pa do osvoboditve Boke Kotorske (november 1944) in Dubrovnika. Tudi v tem poglavju so opisane številne akcije in boji, ki so jih izvajale enote NOVJ za dokončno osvoboditev Korčule, Pelješca in Mljeta ter boji za osvoboditev obale v južni Dalmaciji in Črnogorskem primorju. V četrtem poglavju pa opisuje delovanje 5. POS na operativnem (osvobojenem) področju sektorja pa vse do razformiranja 5. POS meseca marca 1945, ko je prišlo do preoblikovanja mornariških poveljstev in

ukinitvev POS (dne 15. marca 1945 – tik pred razformiranjem 5. POS, je 5. POS imel 3.172 borcev. Imel je 3 bataljone mornariške pehote (med njimi je bilo precej Slovencev, ki so v NOVJ prišli iz Bližnjega vzhoda), 22 obalnih baterij različnih kalibrov, 18 vojnih ladij, 11 opazovalnih postaj, 3 mornariške postaje in številne ladijsko-remontne, tehnične, zaledne in druge delavnice). Na koncu knjige je priobčeno (priobčeno) še 14 prilog, med njimi seznam preživelih (3.350 borcev), padlih (44 borcev), socialni in nacionalni sestav ljudi, bibliografija, itd. Priobčeno je tudi 68 dokumentarnih fotografij, 2 zemljevida, itd.

Knjiga o 5. POS je nov izredno bogat prispevek Maria Ostojića k našemu zgodovinsko-pisju. Te knjige bodo vesele ne le preživeli borci 5. POS-a (in svojci padlih in po vojni umrlih borcev) saj bo v njej vsakdo izmed njih našel kos samega sebe, marveč jo bodo z zanimanjem prebirali vsi, ki se želijo avtentično poučiti o zgodovini narodnoosvobodilnega boja.

Knjiga bo prispevala tudi k poglobljanju bratskih odnosov med našimi narodi, saj opisuje sodelovanje številnih naših sonarodnjakov v sklopu prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ ter v enotah mornarice NOVJ, v bojih za osvoboditev krajev v Dalmaciji in Črni gori (operativno področje 5. POS in drugih krajev naše domovine, kakor tudi sodelovanje številnih sotovarišev-Dalmatincev in drugih v sestavi 4. armade JA, Pomorskega poveljstva severnega Jadrana ter letalstva za osvoboditev naših krajev spomladi 1945.

Albert Klun

To ljudstvo veliko zdrži

Ta čas
ugoden ni za poezijo,
ker nas ob ujmah mnoge še stvari morijo,
predvsem, kako poceni preživiš dopust
in zanj čim manj odtrgaš si od ust.
A bolj kot to,
skrb zbujajo procesi, stresi in ekscesi,
represija, izolacija, kongresi,
referati, reference,
dolgovezne konference,
shodi, štrajki in pohodi,
onesnaženje narave
in poplave,
prezgodnja žetev,
zakasnela setev;
svoboda in naš jezik,
bratstvo in enotnost
– prazne fraze...
... množica oguljenih besed!

O, čas je že, da hišo spravili bi v red!
Enake pravljice poslušamo že dosti let...

In kaj nas še mori?
Inflacija, dolгови, penzije in plače!
– Na vrhu, ohoho, prižvižgali so si
komfort – visoki standard!
– Pri dnu pa komajda zadosti bo –
za hlače!

Nič novega to ni...
In vsak dan kaj se podraži...
In čudno je, da naše ljudstvo
toliko vzdrži!

Je upanja še kaj na lepše dni?
In komu kaj še more kdo verjeti?
Z obljubami, brez kruha se ne da živeti!

Turobne misli vstran!
Naj s šalo, če je šala, mine dan!
– Ko dinar nam iz dneva v dan vse slabše sije,
se z markami in šilingi in dolarji
v bodočnost svétlo laže rije...
Nič slabše s franki bi ne šlo iz Švice,
če bi kak njen kantón in vstop vanj prost,
brez potnih listov,
bil tam nekje na meji bliz' Planice!
Pobožne želje!
Še ni pomigala Marija mi 'z Županjih njiv!
Naj mi mežikne, dökler sem še živ!

Za vreme nisem strokovnjak,
za to je Trontelj, saj pozna ga vsak!
In to tudi vsak ve, da je bila lani poleti grozna
suša,
kot v Sáhari vročina,
nato nevihte – grom in strela,
poplave, močan veter in sparina;
kjer ni bilo raket, še toča
– v bratski govorici grad...
Izgleda, da so tudi zgoraj kot pri nas
brez dobrih vlad!

Za boljšo voljo tole še dodajmo:
– Ko ob divjanju cen primerjamo pri nas
razpone pokojnin in plač,
in tuhtamo, kako bi spekli boljši si kolač,
utópične, slovensko sánjarske ideje
mi roje tedaj po glavi
in ena takih naj se zdaj izjavi:
»Da standard nižjim
bi s »ta višjimi« na vrhu izravnali,
malenkost le bi k penzijam in plačam
pripisáli:
na desni (ne na levi)
skromno ničlo,
bolje dve,
brez decimalne vejice,
potrebno bi bilo dodati!«
O, škoda, da na to pomislili še niso
naši modri sindikati!
Tako pa bi, o, to pa to,
kot lordi zaživeli!
Le koga z vrha bi potem lahkó
še kritizirali
in kleli!
Še kruh se od vročine rad pokvari,
zato so tile vzdih
od začetka pa do konca
larifari.

Silvester Mehtig

Anka Burić v Mali galeriji v Ljubljani

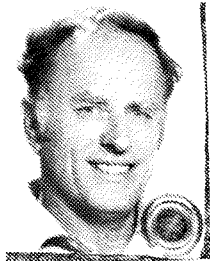
Anka Burić je umetnica, ki pripada mlajši srednji generaciji ustvarjalcev. Rojena je v Nikšiću, kjer tudi danes živi. Njena študijska pot jo je popeljala od sarajevske Akademije za likovno umetnost, Beograda, Prage do Pariza. Kot razstavljalka je znan gost vseh jugoslovanskih galerij. V Ljubljani je s svojimi grafikami predstavljena že na grafičnem bienalu, v četrtek, 20. 7., pa bodo v Mali galeriji ob 20. uri odprli njeno razstavo slik in risb. Burićin ustvarjalni svet je zapisan intimi in emotivni spontanosti, kjer se sprošča popolnoma ženska narava. Prefinjenost risbe in shematičnost figuralike ji dodelujeta samosvoji status v raznovrstnih trenutnih umetniških tokovih.

Razstavo spremlja katalog z barvnimi reprodukcijami in uvodnim tekstom dr. Jureta Mikuža. Razstava bo odprta do 30. avgusta.

Mira Peršl-Jurka

V Ljubljani smo se sredi julija poslovili od Mire Peršl, ki se je rodila leta 1908. Maja 1941 je pribežala iz Maribora in se takoj vključila v osvobodilno gibanje. V njenem stanovanju je bilo skladišče opreme za partizane, v njem pa so prenočevali tudi najrazličnejši ilegalci, partijski funkcionarji in funkcionarji OF. Vlučevala se je v najrazličnejše akcije, od zbiranja pomoči do trosenja letakov in podobnega. Od novembra 1943 je živela kot ilegalka, ko pa je bila spomladi 1944 izdana organizacija v centru Ljubljane, se je umaknila v Moste in tam nadaljevala z delom. Septembra 1944 pa je odšla v Ajdovščino in naprej v Trst. Do upokojitve je delala v Politični šoli pri CK ZKS.

Martin Medja

Meseca aprila smo se na pokopališču Zale v Ljubljani poslovili od Martina Medje. Rodil se je leta 1924 v Bohinjski Srednji vasi. Kot bорец Prešernove brigade, kjer je bil mitraljezec, se je bojeval v Slovenskem primorju, na Banjski planoti, Trnovskem gozdu in drugje. Bil je odlikovan z redom za hrabrost.

Franc Kovačič

Junija smo se na pokopališču Bločice poslovili od našega člana, aktivista Franceta Kovačiča, starega komaj 58 let.

Vsa družina Kovačič je bila predana NOB, zato je bila tudi preganjana. Italijani so že 1943. leta ustrelili njegovega očeta, brat mu je padel v partizanih, starejši brat pa je bil tudi borec od 1942. leta. Tudi mater in sestre so preganjali po zaporih. Da bi jih uničili, so jim leta 1944 požgali vse imetje: hišo in gospodarsko poslopje.

Kljub težkemu delu, ki ga je čakalo na pogorišču, je France vedno našel čas za delo v DPO, posebno pa je bil aktiven v NZ, kjer je delal do svoje prezgodnje smrti.

Gregor Rastočnik

V 68. letu je umrl Gregor Rastočnik iz Zerjava pri Črni na Koroškem. Pokojni se je rodil 1. decembra 1921, leta v Radegudi pri Šmihelu nad Mozirjem, v številni družini, bogato obdarjeni z naraščanjem (13 otrok). Po osnovnošolski obveznosti si je šel na delo h kmetom, predvsem po gozdovih.

Čas okupacije tudi njemu ni prizanesel. Najprej se je zbral Jezernikovo Olgo iz Luč ob Savinji. V Zerjavu sta dobila stanovanje in v zakonu se je njima rodila hčerka.

K zadnjemu počitku smo ga pospremili 20. julija 1989 na domačem pokopališču v Črni na Koroškem.

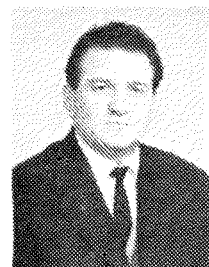
Ivan Plestenjak
- Grm

Prvi dan julija smo se na tržiškem pokopališču poslovili od 80-letnega člana Ivana Plestenjaka, rojenega v Polhovem Gradcu.

Že pred vojno je sodeloval z napredno mislečimi. Takoj po vdoru okupatorja pa se je začel udeleževati sestankov, ki so jih vodili predvojni komunisti. Vse naloge je izpolnjeval vedno vestno in točno. Sredi leta 1943 je bil sprejet v KP ter dobil ilegalno ime Grm. Septembra 1944. je vstopil v NOV, bil je borec in kasneje desetar v Tomšičevi brigadi, kjer je ostal do konca vojne.

Po demobilizaciji se je ponovno zaposlil v istem podjetju kot pred vojno. Deloval je v samoupravnih organih in političnih organizacijah.

Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost.

Alojz Strle

V izolski bolnišnici je julija umrl Alojz Strle, medvojni pripadnik 3. prekomorske udarne brigade, Titove garde in korpusa narodne obrambe JA.

Alojz Strle se je rodil 22. oktobra 1924 na Mašunu, v občini Ilirska Bistrica.

V zimi 1942-1943 so ga aretirali in odpeljali na karabinjersko postajo Knežak in Ilirska Bistrica. Nato so ga odgnali v Aquilo v Abruzzih in ga vtaknili v posebno kazensko enoto. Sledila je premestitev v taborišče Casermette v predmestju Aquile, zgrajeno za zavezniške vojne ujetnike. Tam je postal član odbora OF in je sodeloval v pripravah na demonstracije 1. maja 1943. Zato so ga premestili v Avezzano na prisilno delo. Ob padcu fašizma so ga poslali na vzhodno obalo Kalabrije. Tretjega septembra 1943 je pobegnil s skupino somišljenikov in se prebijal proti Bariju. V Gravini je vstopil v 3. prekomorsko brigado NOVJ, bil poslan na Vis in vključen v obrambo otoka. Udeležil se je številnih partizanskih akcij na Korčuli, Braču in polotoku Pelješcu ter bojev za osvoboditev dalmatinske obale, Splita, Kaštelov, Trogirja, Šibenika, Konjevratov in več kot 30 dni trajajoče kninske bitke. Nato je bil določen v Titovo gardo. Po vojni je bil kot mlad oficir poslan v korpus narodne obrambe v Mursko Sobotu in se tam leta 1947 demobiliziral. Za zasluge v NOB je bil odlikovan s tremi odlikovanji. Deset let je delal pri železnici in 14 let v tovarni v Kopru. Leta 1971 je bil bolan, predčasno invalidsko upokojen. Bil je član številnih DPO organizacij v KS Semečela in član skupnosti borcev 3. prekomorske brigade in Ilirski Bistrici.

Franc Markelj

Zadnje dni julija smo se na tržiškem pokopališču poslovili tudi od našega člana Franca Marklja, rojenega pred 85. leti v Trzinu.

Kot zavednega Slovenca so ga Nemci že maja 1941. leta zaprli in nato skupaj z družino izselili v Valjevo v Srbiji. Že v začetku leta 1942 je dobil stik z aktivisti in začel delovati v Beogradu. Decembra 1944. je odšel v partizane, kjer je ostal do maja 1945. - Šel je skozi borbe do Beograda do Slovenije. Bil je štabni šofer.

Tudi po vojni se je vključil v družbenopolitično delo in bil na odgovornih delovnih mestih.

Tomo Bojanič

V Preski pri Medvodah smo se maja poslovili od Toma Bojaniča, rojenega leta 1909 v Pitvah-Jelsi, na otoku Hvaru. Kot zaveden domoljub se je maja 1942 aktivno vključil v OF in delal na medvoškem območju. Od avgusta 1944. pa je bil borec v Vojkovi brigadi, kjer je bil tudi pomočnik četnega politkomisarja. Zaradi vsestranskega aktivnega dela na terenu je bil sprejet leta 1943 v KP. Za hrabrost v brigadi je prejel tudi odlikovanje za hrabrost.

Avgust Volk

Konec marca letos smo se na pokopališču v Vipavskem križu v občini Ajdovščina za vedno poslovili od soborca Avgusta Volka, stanujočega v Izoli. Rojen je bil 21. 12. 1922 v Vipavskem križu. Kot italijanski mobiliziranec je bil leta 1942 poslan na otok Samos v Egejskem morju. Po kapitulaciji Italije se je vključil v odred grške partizanske vojske »Samiaško Syndagma« na tem otoku. Ko so Nemci zavzeli otok, je uspel pobegniti v Turčijo in pozneje v Palestino, kjer se je vključil v Slovensko četo. Preko Egipta je prišel v južno Italijo, od koder je s 5. Prekomorsko brigado Ivana Turšiča-Iztoka prišel na ozemlje Jugoslavije. Po vojni je emigriral v Kanado in se leta 1986. vrnil v domovino ter se nastanil v Izoli. Odbor skupnosti borcev NOV Makedonije, Grčije in Albanije

Jože Kavčič

V Žireh je v 87. letu starosti umrl nosilec Partizanske spomenike 1941 Jože KAVČIČ.

Z Osvobodilno fronto oz. narodnosvobodilnim gibanjem je bil povezan od prvih dni okupacije in bil tudi med ustanovitelji OF za Žiri. Do oktobra 1944 je delal kot intendant in obveščevalec v Žireh, Selcah in Poljanah, nato pa je bil do osvoboditve v zaščitnem bataljonu Gorenjskega vojnega območja.

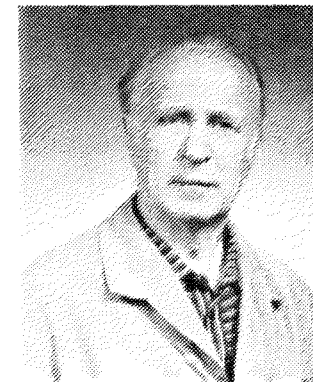

Dušan Žunič-Crni

V Krškem je v 72. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Dušan Žunič-Crni.

V NOV je vstopil oktobra 1941. Vse bojno obdobje se je boril v enotah na Hrvaškem, med drugim je bil v Kordunskem odred, namestnik komandirja čete v XV. in intendant v III. udarni brigadi, obveščevalni oficir in oficir OZNE v IV. udarnem korpusu in zatem v inženirski brigadi II. jugoslovanske armade.

Po vojni se je preselil v občino Krško, kjer je opravljal razne odgovorne dolžnosti v organih občine in v družbeno-političnih organizacijah.

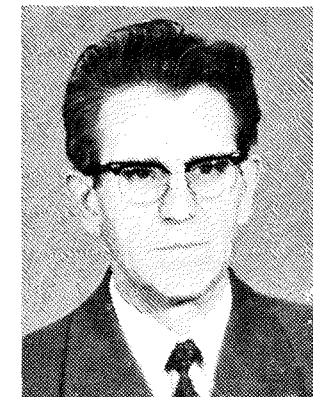

Franc Podbevšek-Nani

V Ljubljani je v 75. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Franc PODBEVŠEK-Nani.

Za Osvobodilno fronto in narodnosvobodilno gibanje je delal od leta 1941 pa do septembra 1943, ko je vstopil v 14. divizijo; kmalu za tem je spremljal slovensko delegacijo na II. zasedanju Avnoja v Jajce. Od tam je bil premeščen v 1. letalsko eskadriljo, kjer je opravljal dolžnost komandirja avtobataljona, nato pa leta 1945 komandirja letališča na Visu in v Zadru.

Po vojni je opravljal razne dolžnosti v JLA.

Zvonimir Vodopivec-Nazdar

V Ljubljani je v 65. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Zvonimir VODOPIVEC-Nazdar.

Že leta 1941 se je vključil v Osvobodilno fronto in delal kot aktivist vse do oktobra 1942, ko je vstopil v 1. Kraško četo prvega primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič. Bil je pomočnik komandanta in politkomisar 1. Kraške čete. Nato je bil v Južno-primorskem odred, v 18. brigadi in bil komandant bataljona in komandant Briško-Beneškega odreda.

Po vojni vse do upokojitve leta 1977 opravljal razne dolžnosti v JLA.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije

Nežka Pogorelec

V 77. letu življenja je tiho odšla Nežka Pogorelec iz Bistre pri Črni na Koroškem. Rodila se je v družini Burjak iz Tople, 27. decembra 1912. Otroška in dekleška leta je preživela doma na Burjakovi domačiji. Že leta 1942 so se v Topli pri Burjaku pojavili prvi partizani. Med njimi tudi koroški prvoborec Pavle Zavarč - Matjaž. Borci so zimovali v letu 1942-1943 v Končnikovih skalah v vzhodni Peci. Nežka in ostali člani iz družine Burjak so, kakor vse kmetije v Topli, sodelovali s partizani vse do nesrečnega 8. decembra 1943, ko so Nemci izselili celo Burjakovo družino v nemške zapore in nato v koncentracijska taborišča. Nežko so okupatorji odgnali v taborišče Ravensbrück. Vrnila se je kot okostnjak decembra 1945 in je potem, ko si je opomogla, spet poprijela za delo na hriboviti kmetiji.

K zadnjemu počitku smo jo pospremili na pokopališču v Črni na Koroškem.

Alojz Zavašnik

V dvaindesemdesetem letu je umrl Alojz Zavašnik iz Medvod. Rojen je bil v vasi Golo Brdo. Od njega smo se poslovili maja na pokopališču v Preski. Kot simpatizerja OF ga je okupator zaprl februarja 1944 v Begunjske zapore. Od tam so ga odpeljali v zapore v Celovec in pred koncem vojne še na Dunaj. Po vrnitvi v domovino se je takoj vključil v obnovo porušene domovine.

Štefan Kováč

17. julija 1989 smo se na pokopališču v Vavti vasi poslovili od Štefana Kováč, borca NOV in nosilca partizanske spomenice 1941, skromnega, poštenega človeka in tovariša.

Že zelo mlad je izkusil krutost tedanje vlade. Leta 1940 je bil sprejet v SKOJ, deloval pa je tudi v naprednem društvu Sokol. Takoj po začetku vojne je Štefan začel z aktivnim in organiziranim delom na svojem po-

dročju, v lepi dolini Krke. Marca 1942 je postal član Duletove čete, v začetku leta 1943 ga najdemo v Dolenjskem odredu, od marca 1943 pa do konca vojne pa je deloval kot intendant v glavni bolnišnici na Rogu.

Po vojni se je zaposlil v GAP ter aktivno deloval v političnem in upravnem delu podjetja.

Tudi po odhodu v pokoj ni obmoiral. Z vneto se je vključil v družbenopolitično delo KS; 15 let je vodil borčevsko organizacijo v Straži in si prizadeval, da bi borci razrešili svoje življenjske probleme in se vključevali v življenje in delo svojega kraja.

Za svoje revolucionarno delo, za uspehe, dosežene po vojni, je tovariš Štefan prejel vrsto odlikovanj in priznanj. Vsekakor največje priznanje pa je bila množica soborcev, prijateljev in krajanov, ki ga je spremlila k zadnjemu počitku.

Dušan Svetek

Na predvečer dneva borca je v Ljubljani umrl Dušan Svetek, nosilec partizanske spomenice 1941 in drugih visokih državnih odlikovanj.

Že mlad fant je okusil tegobe vajeniškega stanu v preciznomehanski stroki. Prve mesece okupacije pa je tudi že spoznal strahote vojne. Narodna zavest ga je pripeljala v vrste OF. Že prve mesece vojne je sodeloval v sabotažni skupini VOS in oktobra 1941. leta je odšel v partizane na Mokrc. Težko življenje mu je nakopalo bolezni in zato se je za krajši čas vrnil na zdravljenje v Ljubljano. Kmalu ga zopet najdemo na delu v kamuflažni tehniki v Ljubljani, od pomladi 1942. pa ponovno v operativnih enotah Zapadnodolenjskega odreda ter kasneje v Efenkovi četi. Bil je politdelegat in namestnik politkomisarja čete. Kmalu je bil poslan v centralno tehniko KPS, kot eden prvih članov tega kolektiva. Njegova prav posebna zasluga je bila vpeljava tehnologije »suhlega žigosanja« dovolilnic, ki so jih uporabljali aktivisti in ilegalci. Količino dragocenih življenj je rešil Dušan rešil s tem, verjetno ne bo nikoli ugotovljeno. Kasneje ga najdemo v stiški tehniki in končno v tehnikah KPS v Kočevskem rogu. Poleg rednega dela je opravljal tudi funkcijo sekretarja politbiroja celice vse do marca 1945.

Po osvoboditvi se je z vsem zagonom posvetil gospodarstvu in uspešno opravljal vodilne funkcije v tovarni Emo Celje, v Turboinstitutu in nazadnje v tovarni »Tuba« v Ljubljani ter se nato upokojil.

KO ZZB NOV Guncelje - M. Vižmarje

Kje je Ultima Thul-a?

Pustili so za sabo kamnite kanjone, v katerih je živel Anton Antedon in potovali po morskem dnu naprej, ves čas naprej. In na tem precej dolgem potovanju je slednjič tudi Poldko začela boleti glava. Najprej ga je čisto malo zbodla na temenu; toliko, da je dvignil roko do mesta zbodljaja in se popraskal. Pol minute pozneje ga je zbodla za ušesom in ni nehala bosti, dokler se ni spremenilo v rahlo, a trajno bolečino. Mislil je, da je to posledica pritiska. Ker je bil že toliko časa pod vodo, in je naredil vse, kar je potrebno, da se pritiska te vrste znebiš – prijel se je za nos in pihal, požiral je slino, odpiral in zapiral je usta in celo mihal z ušesi. Bolečina je sicer za nekaj trenutkov izginila, a se je kmalu vrnila. Zdaj je bila nekje sredi glave in v njej je čutil utripanje svojega srca.

»Glava me boli,« je povedal Pozejdonu in Oradi.

»Tudi mene boli malo bolj,« je rekla Orada.

Mene boli že dolgo, in ves čas enako,« je rekel Pozejdon in takoj dodal: »ali pa me mogoče zdaj boli malo bolj...?«

»Mogoče se približujemo izvoru bolečine?« je rekla Orada.

»Bomo vsaj zvedeli, kaj je,« je rekel Pozejdon, »mogoče se moramo samo premikati v smeri, v kateri nas bo vedno huje bolela glava, pa bomo ugotovili, od kot to izvira.«

»To bo pač naporno,« je

rekla Orada, »vprašanje je, ali bomo vzdržali.«

»Za blagor vseh se moramo žrtvovati,« je rekel Pozejdon, »čakati na teorijo mojega sina pač ne moremo.«

Vozili so se nad pustim dnom, pokritim s sluzevim muljem, v katerem na prvi

pogled ni bilo nobega življenja. Vendar je življenje skoraj povsod – pa če so pogoj zanj še tako slabi. Zato so bile tudi tukaj na nekaterih mestih vidne sledi drobnih živalic, ki so vlekli svoja mala telesca skozi puščavo. In druge so iz tal štrlele samot-

ne rastline skromnih oblik ali zgornji del kakega črva. Na nekem mestu je ležal v puščavi en sam ploščat kamen – in izpod njega je kupal v pusti svet osamljen glavač. Toda vsa ta bitja si videl samo, če si pogledal natančno – – splošni vtis širokega pogleda pa je bil tesnoba in pust tako, da je postalo Poldku hladno pri srcu. Vendar je bil prepričan, da Pozejdon in Orada že vesta, kam gredo. Glava ga je bolela, a ne prehujo. Toliko, da je čutil, da jo ima. Toda že to je bilo seveda preveč. Presneto naporno je živeti tako, da se mopaš prav ves čas zavedati svoje glave.

Tako so se peljali, – pravilneje rečeno, peljala sta se Pozejdon in Poldek, Orada pa je plavala zraven – nekaj časa, dokler ni Pozejdonov prastari motor crknul. Da izvenkrmi motroji crkujejo, ni nič čudnega, to je vsakdanja stvar, ki jo je tudi Poldek poznal in jo tudi mi poznamo – čudno je bilo to, da se je to dogajalo samemu šefu podvodnega sveta. In kako je zaklel, šef!

Obstali so sredi blatne puščave. Čoln se je vsedel na mulj kot kura na jajca. Pozejdon je klel. Orada je počasi plavala okoli čolna in zaskrbljeno gledala.

V tistem trenutku se je dva metra od čolna dvignil drug oblak mulja in neki glas je rekel:

»Au!«

Bilo je videti, da se v oblaku nekaj premika; nekaj je opletalo in nekaj je še enkrat rekla »Au!« »Kamen pre-kleti!«

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Živela svoboda!

Vprašanje je, če sploh odpirate časopise te dni, ko je tako zelo soparno in je treba izkoristiti še ta zadnji kosček počitniške svobode? Nič vas ne silim, da bi že kaj dopisovali, saj bo za vtise in spise dovolj časa, ko boste sedeli v šolskih klopih. Tokrat vam predstavljam le nekaj lepega – novo počitniško branje izpod peresa našega znanega pisatelja in seveda tudi izvrstnega podvodnega (morskega) ribiča ter potapljača, Mateta Dolenca. Knjiga Strupena Brigita je dobila naslov po ladji Brigita Montanari, ki se je, če se še spominjate, potopila, polna strupenega tovara, med našimi najlepšimi jadranskimi otroki. Mate vam skozi pravljice pripovedi govori tudi o resnih stvareh. Sicer pa, kaj bi napletali, preberite si odlomek, ki vam ga ponujamo. A ja, še to: knjiga ima 183 strani, izšla je v 3000 izvodih in stane 95 tisoč dinarjev.

Živijo,

Bojana

MLJANJE KRAMLJANJE KRAML

Mladi iz Pameč obujajo spomine iz pretekle dobe

V letih okupacije je Stanka zelo zgodaj začela sodelovati v narodnoosvobodilnem gibanju, ki je bilo v kraju njene zaposlitve (Šoštanj) zelo razširjeno. Tu se je pridružila ljudem, ki se niso vdali hude-mu pritisku in aretacijam gestapa, streljanjem talcev, izseljevanjem in preganjanjem. Njena revolucionarna misel in zavest sta bili močnejši od krutosti okupatorja.

Spomladi 1944 so jo sredi neumornega mladinskega delovanja opozorili, da je prijavljena gestapu. Ukrepala je odločno in naglo ter odšla v partizane. Dve uri pozneje so gestapovci že vdrli v njeno sobo. Stanka se je pridružila borcem Vzhodnokoroškega odreda in dobila partizansko ime Janja. Iz odreda so jo najprej poslali na teren v skupino pripadnikov VDV. Od tod je prišla med organizatorje mladine in bila nazadnje sekretarka okrožnega komiteja SKOJ Dravograd.

Konec januarja 1945 so jo dodelili skupini partizanov, ki naj bi jih Štefan Goršek – Čaki popeljal čez Dravo na Košenjak in dalje po našem etničnem ozemlju. Skupina je na večer pred 2. februarjem želela proslaviti ta odhod. Zadrževali so se pri kmetu Medvedu pri Ožboltu nad

Šempetrom na Kronske gori. Žal se je našel izdajalec, ki je obvestil gestapovske krvo-livke v Dravogradu. Prišlo je do strahotnega pokola, med katerim so Čakija, hudo ranjenega in tri njegove tovariše v hiši postrelili, enega pa so odpeljali živega. Janji je uspelo, čeprav je bila ranjena, pobegniti v grapo med Medvedovo in Dolančevo domačijo. Resda so jo zasledovali, vendar je niso dobili. Naslednje jutro jo je našel Medvedov sin ter jo s pomočjo dveh tovarišev prenesel v bližino kmeta Lubasa, od tam pa so jo terenci spravili v bunker gospodarske komisije, ki je bil v gozdu. V bunkerju je skrbel zanj in ji previjal rano Luka Polenik. Pripravljali so vse potrebno, da bi jo prenesli v partizansko bolnico v legenskem Pohorju, toda ponovno so bili izbrani. Janja je pokazala svojo odločnost tudi tokrat. Živa jim ni hotela priti v roke, pa se je raje sama ustrelila.

Njene posmrtno ostanke so domačini najprej pokopali v neposredni bližini bunkerja, od tam pa so jih v letih po vojni prenesli na pokopališče v Pamečah pri Slovenj Gradcu.

Adolf Ankon

Foto zapis

Nagradno taborenje

Mladi turistični delavci iz Podgorci so zaključili enotedenski tabor v Moravskih toplicah

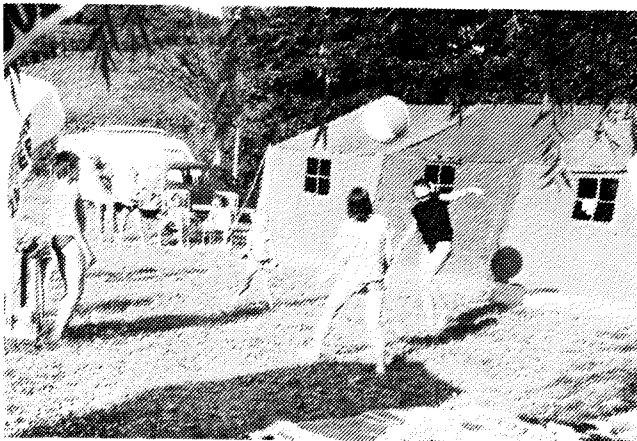
Posebna skrb za sožitje, družabnost in lepo okolje! Za Dan vstaje 22. julij so priredili športna tekmovanja in organizirali srečanje ob tabornem ognju.

Poročali smo že, da je Turistično društvo Podgorci iz ormoške občine letošnji dobitnik turističnega nageljna RTV. K temu je vsekakor pripomogel tudi turistični podmladek Podgorci. Za aktivno in dobro opravljeno delo in prizadevanost v društveni organizaciji ter v KS Podgorci se je 13 najzastlužnejših članic in članov turističnega podmladka udeležilo enotedenskega tabora, ki so ga organizirali v Moravskih toplicah v Slovenskih goricah.

Za taborjenje sta udeležencem nudila brezplačen prostor Turistično društvo »Mala Nedelja« in KS Bučkovci. OŠTO Ormož pa je mladim Podgorčanom zagotovil šotora in poskr-

bel za njuno postavitev. Enotedenski tabor sta vodila predsednik TD Podgorci Franc Sladnjak in novoizvoljeni predsednik turističnega podmladka Miha Sok. V času taborjenja so imeli udeleženci številne športne in zabavne igre, srečanja in pohode, organizirali pa so tudi taborni ogenj. Ves čas so si sami kuhali, skrbeli za red in čistočo, vsak dan pa so tudi sodelovali v akciji čiščenja Moravskih toplic in hkrati skrbeli za dobro počutje in sožitje obiskovalcev toplic. Za dobro voljo pa je skrbel 12 letni harmonikar Tadej Gašparič iz Podgorci. Poleg omenjenih pa so za organizacijo tabora prispevali svoj delež TVD Partizan in RK Podgorci bter KS Podgorci, ki pravkar slavi svoj 12. krajevni praznik.

Besedilo in posnetek Stane Feuš

Raziskovalni tabor tudi v Reziji

Po vrsti letošnjih uspešnih mladinskih taborov se bo prihodnji ponedeljek začel v Reziji, v sosednji Italiji, še eden – Rezija 89. Trajal bo do 2. septembra, v njem pa bo sodelovalo 40 mladih raziskovalcev in 18 mentorjev. Tako kot na več koncih letos, bo tudi rezijski tabor interdisciplinaren; v njem bodo posamezne skupine raziskovale na področjih: arheologije, etnologije, geografije, jezikoslovja, naravoslovja, sociologije in zgodovine. Imeli bodo, tako je vsaj načrtovano, tudi videodelavnico in računalniški center. Program tabora bodo dopolnjevali tudi prijetni večeri: v pogovoru z domačini, v spoznavnem večeru s tamkajšnjimi mladimi, v informativnem srečanju ter

v pogovoru z upravnimi organi Rezije in še nekateri drugi. Za nedeljo 27. avgusta imajo na sporedu še izlet in upati je,

da bomo po končanem delovnem srečanju mladih dobili tudi kakšno poročilo o tem, kako se je obneslo.

A. J.

Uskladitev invalidskih prejemkov vojaških invalidov

(po zveznih predpisih in prejemki civilnih invalidov vojne po republiških predpisih)

Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka povečajo glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v prvih petih mesecih leta 1989 v primerjavi z letom 1988 za 252,5% od 1. januarja 1989.

Novi zneski navedenih denarnih prejemkov so višji glede na prej določene za **16,49 odstotka** in veljajo **od 1. januarja 1989, izplačani** pa bodo predvidoma v novi višini za mesec september skupaj z razliko od 1. 1. 1989 do 1. 8. 1989, **1. septembra 1989.**

Glede na zvišanje invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih so se (za enak odstotek) zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne, in sicer osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

Prejemki vojaških invalidov:

osebna invalidnina

skupina	od 1. 1. 1989 din
I.	2,532.850
II.	1,835.570
III.	1,388.740
IV.	1,025.560

V.	730.240
VI.	452.610
VII.	306.220
VIII.	147.660
IX.	110.190
X.	74.480

družinska invalidnina in povečana družinska invalidnina

od 1. 1. 1989 din
– za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)

164.900
– za enega uživalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)

329.760
– povečana družinska invalidnina (39. člena zakona o temeljnih pravicah) vojaških invalidov in družin padlih borcev)

879.420
dodatek za postrežbo in tujo pomoč od 1. 1. 1989 din
za prvo stopnjo 2,171.400
za drugo stopnjo 1,670.430
za tretjo stopnjo 1,169.420

ortopedski dodatek	od 1. 1. 1989 din
za prvo stopnjo	732.740
za drugo stopnjo	559.240
za tretjo stopnjo	360.180
za četrto stopnjo	174.280

Prejemki civilnih invalidov vojne civilna invalidnina

žrtve fašističnega nasilja

skupina	din	
I.	1,266.425	1,583.031
II.	917.785	1,147.231
III.	694.370	867.962
IV.	512.780	640.975
V.	365.120	456.400
VI.	226.305	282.881

civilna invalidnina družinskih članov (za enega družinskega člana)

po invalidu skupine	din	po invalidu ŽFN din
I.	886.497	1,108.122
II.	642.449	803.062
III.	486.059	607.573
IV.	358.946	448.682
V.	255.584	319.480
VI.	158.413	198.017

dodatek za postrežbo in tujo pomoč

za prvo stopnjo	1,845.690
za drugo stopnjo	1,419.865
za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15 odstotno povečanje dodatka, v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	1,632.845

Vabila

Podnart

Podnart – V soboto 2. septembra 1989, z začetkom ob 13.30, bo v Domu kulture v Podnartu 11., že tradicionalno, partizansko srečanje. Na srečanje so vabljeni vsi člani KO ZZB NOV Podnart in vsi bivši borci in aktivisti, ki so pred vojno ali med njo živeli na območju sedanje krajevske skupnosti Podnart, sedaj pa živijo v raznih krajih naše domovine. Na srečanje so vabljeni tudi vsi svojci članov in nekdanih aktivistov.

Na območju sedanje krajevske skupnosti Podnart, ki ima nekaj nad 900 prebivalcev, je bilo med vojno umorjenih 27 ljudi. Na skupnem spomeniku padlim na Ovisah pa je vklesanih 41 imen, žrtev fašističnega nasilja. Na partizanskem srečanju bodo obudili spomin tudi na vse žrtve fašizma v krajevni skupnosti Podnart.

Ciril Rozman

Ajdovščina

Odbor Skupnosti borcev IV. Prekomorske brigade vabi borce te brigade in pevce pevskega zbora JNA »Srečko Kosovel« na zbor, ki bo 2. septembra 1989 ob 11. uri v Domu JLA v Ajdovščini. SLAVNOSTNI GOVORNIK BO TOV. BOŽIČ JOŽE, SEKRETAR RO ZZB NOV SLOVENIJE. Članom bo zapel MOŠKI PEVSKI ZBOR »SREČKO KOSOVEL« iz Ajdovščine.

Vabi odbor

Šebrelje

Ob 45. letnici vojaškega šolstva NOV in POS ter krajevnemu prazniku Krajevske skupnosti Šebrelje Vas vabimo na odkritje spominske plošče oficirski šoli IX. korpusa NOV in POS v nedeljo, dne 3. 9. 1989, ob 16. uri pred stavbo Zadrúžnega doma v Šebreljah.

Slavnostni govornik bo Lado POHAR, podpredsednik Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

V kulturnem programu bodo sodelovali mešani pevski zbor in šolska mladina iz Šebrelj.

Po odkritju spominske plošče bo tovariško srečanje ob zvokih ansambla Lojzeta Slaka, poskrbljeno pa bo tudi za pijačo in jedajo.

Na slavnost ob odkritju spominske plošče še posebej vabimo borce in aktiviste NOB, mladino, delovne ljudi in občane teh krajev, še posebej pa so vabljeni borci – gojenci vseh tečajev omenjene oficirske šole.

Občinski odbor ZZB NOV Idrija, Odbor skupnosti borcev vojaškega šolstva NOV Slovenije, Druženopolitične organizacije in Svet krajevske skupnosti Šebrelje

Črnomelj

Mestno združenje Zveze borcev NOV Črnomelj bo v soboto, dne 26. avgusta 1989, ob 11. uri na novi stavbi SDK v Črnomlju odkrilo spominsko ploščo, posvečeno padlim borcem NOV in žrtvam fašizma mesta Črnomelj in okolice.

K odkritju vabimo vse krajanke, še posebej pa svojce padlih in žrtev.

Združenje borcev NOV Črnomelj

Kot pri Semiču

Letošnje tradicionalno srečanje borcev partizanskih enot, ki imajo domicil v belokranjskih občinah Črnomelj in Metlika, aktivistov OF, vseh prijateljev Bele krajine in občanov ter mladine obeh občin bo v nedeljo, dne 3. septembra 1989, ob 11. uri v Kotu pri Semiču (pri gasilskem domu, v bližini železniške postaje Semič).

V belokranjskih občinah imajo domicil: XV. divizija NOVJ, Cankarjeva brigada, 15. Belokranjska brigada, Belokranjski odred, Partizanski pevski zbor, partizansko šolstvo, 2. bataljon 1. brigade VDV, aktivisti OF Belokranjskega okrožja, Narodna zaščita za Dolenjsko in Belo krajino in VOS za Belo krajino.

Borce domicilnih enot prosimo, da se med seboj obvestijo o letošnjem srečanju.

Odhod rednega vlaka iz Ljubljane je ob 7. uri, prihod v Semič ob 9.15 uri.

Borci in prijatelji Bele krajine, prisrčno vabljeni na srečanje!

Skupščini in DPO občin Črnomelj in Metlika

Porezen

Letošnji poletni vzpon in srečanje borcev, mladih, planincev in drugih ljubiteljev gora bo v nedeljo, 27. avgusta. Pohod in srečanje tudi tokrat pripravljajo Planinsko društvo in družbeno politične organizacije Cerknega v sodelovanju s skupnostmi borcev Gorenjskega vojnega področja, brigade Srečka Kosovela in Inženirskega bataljona 31. divizije.

Kakor vsa leta doslej, bo na dan pohoda, 27. avgusta, ob 11. uri pri spomeniku na vrhu Porezna spominska slovesnost v počastitev spomina na padle v zadnji veliki nemški ofenzivi leta 1945. Po slovesnosti bo pri planinskem domu Andreja Žvana-Borisa družabno srečanje vseh, ki se bodo tega dne povzpeli na 1632 metrov visok Porezen.

J. Č.

Zahvala

Kot srečna bolnica sem večkrat gostja izolske bolnišnice. Tako sem tam ležala tudi letos. Ob našem prazniku pa me je obiskala delegacija članov ZB iz Izole. Nisem bila le preseščena, ampak tudi ganjena in skupaj z mano moja sotrpinka v bolniški sobi, Francka Posega. Topel stisk roke, nagelj in čestitka. Ne morete si misliti, kaj to pomeni za 75-letno bolnico.

Prav zato bi se rada javno zahvalila izolskim borcem in vse pozdravljam po starem: smrt fašizmu, svoboda narodu!

Ana Ljubič, Koper

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije
Izdajateljica: Založba Borec
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/I, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: **Zvone Kržišnik** (v. d. glavnega in odgovornega urednika), **Živa Drole**, **Bojana Zokali-Jesih**, **Bojan Kuntarič**, **Millenka Strašek** (novinarji – uredniki rubrik), **Viktor Konjar**, **Mirjana Mencl** (lektorica-redaktorica), **Drago Setničar** (tehnični urednik-oblikovalec), **Mara Okorn** (tajnica uredništva).
Predsednica časopisnega sveta: **Mira Svetina**.
Žiro račun: 50101-603-45772.
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.

DRUŠTVO ZA NEGOWANJE SLOVENSKO-SRBSKEGA PRIJATELJSTVA
DRUŠTVO ZA NEGOWANJE SLOVENSKO-SRBSKEGA PRIJATELJSTVA
BEOGRAD - BEOGRAD

GLAVNEMU UREDNIKU REVije TV-15

Spoštovani tovariš urednik,

Člani Društva za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva so v vašem cenjenem tedniku z dne 6. junija 1989 s presenečenjem prečitali članek z naslovom: „Trojanski konj“ v katerem avtor pod psevdonimom „Sime“ navaja neresnice, katerih edini cilj je poskus, da se obliati naš ugled.

Naše presenečenje je v toliko večje, ker nismo mogli verjeti, da bi mogel tudi vaš ugledni tehnik uporabiti nedostojne metode bulvarnega tiska in dovoliti žalitve drugega naroda.

Bodite prepričani spoštovani tovariš glavni urednik, da se bo Društvo za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva tudi v prihodnje borilo za plemenite cilje, ki jih je sebi zastavilo.

Bili bi vam zelo hvaležni, če bi z objavo tega pisma prispevali našim prizadevanjem, ter da nam odstopite prostor za naslednjo kratko objavo:

„Letna članarina Društva za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva znaša 20.000.- dinarjev.
Vplačuje se na žiro račun št.: 60803-678-90761“.

S tovariškim pozdravom,

Predsednik Društva,

Ing. Stanislav Gerl

Adresa: Društvo za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva

Mesna zajednica „Dimitrije Tucović“

Beograd, Prote Mateje 36

Pripis uredništva TV 15

Tako kot takrat, ko smo dajali v tisk kritični članek »Trojanski konj« izpod peresa politkomisarja Simeta (to ni noben psevdonim, marveč partizansko ime part. kapetana Jožeta Oblaka iz Idrije, kar smo že večkrat objavili), tudi po protestni izjavi dipl. ing. Stanislava Gerla ne najdemo v omenjenem sestavku nič neresničnega ali žaljivega. Sime v glavnem posreduje že objavljene podatke (Delo, ljubljanski Dnevnik, RKSZDL Slovenije), hkrati pa upravičeno protestira proti neutemeljeni sodbi, objavljeni v Dugi, da bo »letos krenil v Srbijo kupé, ne pa vlak bratstva in enotnosti. Zavrniti moramo Gerlovo etiketiranje, naj bi Sime blatil ugled »Društva za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva«, naš tednik pa naj bi žalil drug narod. Če bi bilo to res, bi Gerl nedvomno postregel v svojem zapisu s kakimi dokazilnimi navedki, ne pa da se zadovolji zgolj z nasilnimi apodiktičnimi trditvami, kakršne so značilne npr. za manire sedanjega Politikinega (bulvarnega) tiska.

Z. K.